

S 1

Indhold

	Saj.
Fortale	III-X
Om Tumulten i Straffean- stalten p. Ebbani i 1817.	1-
Morten Frederiksen's Leudslob.	46.
Guldbrandt Gjødings Mord.	61.
Mord p. Lognefj. Etn Knudsen i Frølund 9. Mai 1824.	179
Kirsten Lorensdatters Mord paa sin Datter & Attentatet.	213
Drengen Lars f. Salten By, tiltalt for Mordbrand &c.	229

F 8 2 3

1683

Criminalhistorier

udtagne af

Danske Justits-Acter

ved

P. E. Benzon,

Cand. juris, Prøveprocurator ved den Kongl. Landsover-
samt Hof- og Stads-Ret.

Benzon

Kjøbenhavn, 1827.

Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

F o r t a l e.

Det er ikke uden Overlæg, at denne Bog udsendes iblandt Publicum. Jeg har noie overveiet de Grunde, der kunne anføres imod at offentliggjøre det Specielle ved begaaede Forbrydelser eller Behandlingen af de i Anledning af dem anstillede Undersøgelser og anlagte Sager; men i Overbeviisning om, at disse Grunde mere gjelde de i Romanstil forfattede Criminalhistorier, hvis Forfatteres Hensigt mere er at more end oplyse, og som især gaae ud paa at sætte Indbildningskraften i Virksomhed, — er det, at jeg ikke har anseet dem saa vigtige, at de kunne

opveie den Nytte, ethvert dannet Menneſke, men især Juristen og Philosophen kan høste af at kjende de hos Forbryderne herskende Lidenskaaber, deres Motiver og de af dem iværksatte Midler til deres Hensigters Opnaaelse m. v.

Det er heller ikke uden Frygt, at jeg efter Fleres Opmuntring indbyder Publicum til Læsning af denne Bog, hvis Indhold efter min første Bestemmelse kun nedskrives for en mere indskrænket Kreds; idet jeg indseer Vandfæligheden af mit Foretagende ved at betræde en Vej, der saa at sige er ubaanet i vort Fædreland, og det efter en Plan, jeg endnu ikke ganske har fundet i andre Criminalhistorier.

Snart seer Man disse, omendskjøndt grundede paa virkelige facta, udarbejdede som Romaner eller paa saadan Maade, at Fremstillingen mere er hentet hos Forfatteren selv end af Justits-Acterne, hvorved de tabe endeel af den Tiltroe, Læseren bør fatte til dem, og mere blive Digterværker end historiske Udarbejdelser; idetmindste have de den Feil, at de, maaskee endog

uden Forfatterens Billie faae et eensidigt Anstrøg, og meddele Læseren en Mening, som ikke bør gives ham, men som han selv maa fatte.

Snart indeholde de alle Actstykker in extenso, saa at en enkelt Sag derved kommer til at udgjøre et opus, hvis Gjennemlæsning kun Saae have Tid og Evne, end sige Lust til at paa tage sig.

Snart indeholde de en enkelt Mands individuelle Betragtninger over en Sag, f. Ex. Proceduren; — naturligviis den mangelfuldeste af dem alle.

Endelig gives der ogsaa trykte Domme eller Extracter i Justitsfager, men hvori factum ifølge deres Hensigt, kun fremstilles, forsaavidt dets Forbindelse med Lovgivningen kan oplyses.

Hensigten med disse Publication er følgende aldeles forskjellig fra den, jeg ved dette Skrift har stræbt at opnaae, idet jeg ikke har indskrænket mig til at fremstille det i strengt juridisk Henseende Mærkelige, men tillige søgt ikke at forbi-

gaae noget, der, i hvilkenfomhelst Henseende, maatte have almeen Interesse.

Min Plan ved Fremstillingen er, at give en Extract af Acterne, hvor det lader sig gjøre, tildeels i historisk Orden, og, saavidt muligt, med Acternes egne Ord. Især har jeg, hvor en Deponents verba ipsissima indeholde noget characteristisk, gjengivet disse.

Denne Plan møder vel i Udførelsen mange Vanskeligheder, og giver Anledning til idelige Smarbejdelser, ligesom den ogsaa medfører, at Sproget undertiden bliver noget haardt; men jeg har dog troet at burde vælge denne Plan, da alene den er istand til at forene Korthed med Nøiagtighed.

Saavidt om denne Bog i Almindelighed; hvorimod det maa tillades mig endnu at anføre et Par Ord om tvende af disse Criminalhistorier i Særdeleshed, nemlig Morten Frederiksens Levnetsløb og Gjødings Mord.

Den første indeholder en af Forbryderen selv afgiven Forklaring under et Forhør, der i

Sommeren 1824 optoges i Anledning af et forsøgt Udbrud fra Citadellet.

Denne Fremstilling er altsaa forsaavidt ikke authentisk, som den ikke er uddraget af selve de Acter, der indeholde Forbryderens særskilte Fata, men vel, forsaavidt den indeholder hans egen detaillerede Forklaring for en Retsprotocol om sit foregaaende Liv. Om end denne er usand, som der dog ikke er Grund til at formode, saa maa dog hans egen Fremstilling af sit Liv og sine Forbrydelser, hvorved tillige hans egen Anskuelse af samme fremlyser, være interessant, og afgive et godt Bidrag til hans Characteristik.

Det er vel min Hensigt, hvis jeg dertil faaer Tid og kan komme i Besiddelse af Acterne, at udarbejde en mere detailleret Fremstilling af Morten Frederiksens enkelte Tildragelser; men om denne end skulde blive udført, saa anseer jeg dog dette korte Omrids ifølge Ovenstaaende aldeles ikke for overflødigt.

Hvad angaaer Fremstillingen af det paa Skovrider Gjøding begaaede Mord, da har

jeg troet hermed at burde følge en fra de øvrige forskjellig Plan. Her er det nemlig ikke saameget det Psychologiske eller Historiske ved Forbrydelsen, der meest fortjener Opmærksomhed, som den successive Fremgang i Forhørene. Hertil kommer ogsaa, at der ifølge Høiesteretsdommen og Hans Majestæts senere Resolution ikke blev tilveiebragt Bished, men kun høi Grad af Formodning om den egentlige Gjerningsmand. Alt, hvad der i Acterne er forefundet, som taler for eller imod denne, bør altsaa udhæves. At denne Fremstilling derfor er noget vidtløftig, ja paa sine Steder maaskee noget trættende, haaber jeg mere vil blive anseet som en nødvendig Folge af Sagens Natur, end det vil lægges mig til Last, saameget mere, naar Man tager Hensyn til, at denne Fremstilling er en Compilation af Acter, der indeholde henimod 1000 tæt skrevne Folio-Sider.

D m

Tumulten i Straffeanstalten paa Christianshavn i Aaret 1817;

(oplæst i Studenterforeningen den 12 April 1823).

Onsdagen den 25de Juni 1817, om Eftermiddagen Kl. 5 omtrent, forkyndte Klokkernes Klemten Jdlos, og det Rygte, at Fangerne i Straffeanstalten paa Christianshavn havde gjort Opstand, antændt Bygningen, og at endeel vare undkomne, udbredte sig hurtig overalt i Hovedstaden. Man tænkte sig strax, hvilken Ødelæggelse en stor Deel af Staden var udsat for, idet en Bygning af saa stort Omfang, og beliggende i Nærheden af Laboratoriet, stod i Lue; Man frygtede de Excesser, en Hob af flere hundrede Forbrydere kunde begaae, og det saameget mere, som disse, ved at begynde med Mordbrand, allerede havde forbrudt sig i en saadan Grad, at de kunde ventes at ville vove det Yderste. Disse Betragtninger opvakte grundet Skræk blandt Stadens Indvaanere, og denne forøgedes, da der hørtes Kanon- og Geværskud i Gaderne af det Milit

taire, der strax ilede til for at forhindre Fangerne videre Udbrud. Ikkedestomindre undkom adskillige af de groveste Forbrydere, og uagtet Brandfolkene's Anstrængelse, afbrændte en betydelig Deel af Stiftstelsens Bygninger.

Med en Forbrydelse af denne Natur maa Lovens især vise sin Virksomhed saa hurtigt som muligt. Deaar sag blev en Standret sat, endnu samme Aften, bestaaende af tre Assessorer og en Auditeur som Actuarius*).

Ifølge den Dom, som af Standretten affagdes og af Kongen confirmeredes, mistede 7 af Fangerne Livet, nemlig: Rasphuusfangerne Johan Pe-

*) Disse vare: Høiesterets-Assessor, nuværende Politie-directeur og Deputeret i det Kongelige Danske Cancellie Kjerulf, daværende Assessor i Kjøbenhavns Politieret, nu afdøde Høiesterets-Assessor Danckell, og daværende Lands-Over- samt Hof- og Stadsrets-Assessor, nu Deputeret i det Kongelige Danske Cancellie Lange, samt Overauditeur, nu Byfoged i Sorøe, Gylbenfeldt. Standretten sattes i Svæsthuset paa Christianshavn Natten den 25-26 Juni. Ifølge Standrettens Natur maatte Undersøgellerne vedblive uafbrudt, indtil deres Tilendebringelse, og vedvarede saaledes til Fredag Eftermiddag den 27de Kl. 7, da Dommen affagdes og, efter at have været foredraget Hans Majestæt i Statsraadet, publiceredes samme Aften; men Executionen blev, for at give de til Døden dømte Forbrydere Tid til Forberedelse, udsat til næste Morgen.

dersen, "Bovehals"; kaldet; Jens Lagerløv Trap; Johan Carlzen; Jens Møllerup; Lars Petersen; Hans Pedersen Slag; Lille, kaldet "Fanden", og Forbedringshusfangeren Johan Arenk. (Cfr. Collegial-Tidenden 1817 No. 38). Af disse tilstod ikkun den Første at have deeltaget i Brandstiftelsen, og blev deaar sag anseet med qualificeret Livsstraf. De andre vare overbeviste om saadanne Forbrydelser, der efter Frd. 31 Augusti 1813 maatte medføre Livsstraf. Henrettelsen skeete om Morgen tidlig under militair Bedækning, og i Paasyn af de øvrige Fanger; tre Fanger straffedes med Forlængelse i Straffetiden, forøget Arbeide og Kat.

Mangfoldige Personer vare Vidner saavel til den Frækhed, med hvilken disse Forbrydere ventede Udfaldet af Standrettens Dom, som til den tilsyneladende Ligegyldighed, hvormed de gik til Retterstedet. Dog kan dette maaskee bedst forklares deraf, at de stræbte i deres Kammeraters Dine at overtrefte hinanden i saakaldet Raskhed; thi de Mænd, der nærmest havde Leilighed til at varetage de Dømtes Sindsbefæffenhed, bemærkede hos dem kjendelig Dødsfrygt og en levende Attraae efter længere at friste deres usle Tilværelse. — Standretten kunde naturligtviis ikke i det korte Tidrum, til hvilket dens Medlemmer, med Hensyn til deres physiske

Kræfter, vare indskrænkede, fuldstændigen erfare hele Omfanget af den tumultuariske Forbindelse mellem Fangerne; og da det derhos var høist sandsynligt, at en stor Mængde af de øvrige Fanger maatte være medskyldige, saa blev nogle Dage efter anordnet en Commission, for nærmere at undersøge denne Sag. Den bestod af de samme Medlemmer som Standretten.

Uf de ved denne Commission optagne Forhører er det, at denne Meddelelse om de nærmere Omstændigheder angaaende Tumulten, og de i den indviklede Personer, er samlet.

Den Plan at undvige fra Straffeanstalten havde allerede længe været paatænkt og omtalt iblandt Fangerne. Flere Gange vare deels heldige, deels mislykkede Forsøg paa Udbrud skeete. Dog disse kunne ikke alle ansees som Følger af, eller staaende i Forbindelse med den almindelige Plan at undvige. Det var for det Meste Anslag, som fattedes og udførtes af en Enkelt, eller nogle Enkelte.

Det første tumultuariske Optrin, der stod i Forbindelse med dette almindelige, var det, der fandt Sted ved Kroningsfesten den 31te Juli 1815. Der var nemlig længe blandt Fangerne bleven mumlet om, at der vilde skee Uroeligheder ved Kronings- eller og ved Reformationens Feste, saafremt der ingen Benaadning fandt Sted, hvilket Man

ikke troede vilde blive Tilfældet, fordi en nye Direction var bleven indsat*). Ved Kroningsfesten blev denne Plan i Udførelsen ei almindelig; den blev afbenyttet af Enkelte til disses egen Befrielse; men et almindeligt Forsøg paa at sætte alle, eller den største Deel af Fangerne i Frihed, eller til at ødelægge Stiftelsens Bygninger, fandt ikke Sted. Man fortsatte imidlertid at arbeide for denne Hensigt.

I Foraaret 1817 undkom nogle Faa, om hvilke det samme maae siges som om dem, der undvege ved Kroningsfesten. Disse Enkeltes Udbrud forstyrrede dog ikke de Sammenrottede i deres Forsæt til det mere almindelige.

Uden at der var gjort nogen egentlig Bestemmelse om, hvorledes et saadant Udbrud skulde skee, vare dog endeel Redskaber og andre Midler, der kunde lette Flugten, forberedte. Alt dette skeete af Forbryderne i det egentlige Kaspheus, ligesom det ogsaa var disse, der udtænkte Udførelsesmaaden. Først senere bleve Fangerne i Straffeanstaltens andre Bygninger deelagtige deri. Kniver, tildannede af det leverede Kaspetræ, opbevaredes af

*) Forhen stod Tugt- Kasp- og Forbedringshuset under Direction af een dertil beskikket Embedsmand. Senere var Bestyrelsen henlagt under den administrerende Direction for Kjøbenhavns Fattigvæsen, i Forbindelse med Politiedirecteuren.

Flere til eget Brug. En af Fangerne havde endog: saa tilberedt et heelt Forraad. Jens Frederik Soland havde syet nogle Huer af gamle Klædningsstykker. De vare sværtede og kantede med blaae Snorer, hvilke han havde faaet af Strømpevæverne. Den samme havde ogsaa forfærdiget en Mængde Træesabler, overstrøgne med Blyant, og vilde have gjort endeel Bevæhrer af Træ, dersom de øvrige Fanger havde anseet det fornødent. Alt dette skulde tjene til at indjage Skræk i dem, der vilde hindre deres Flugt, idet de Undvigende derved i Mørket fik Udseende af en Trup Bevæbnede. Deels herfor og deels for at kunne blive ukjendelige, sværtede Soland siden saavel sine egne, som flere Andres Klæder; ligeledes besluttede han tilligemed flere, naar Tumulten begyndte, at male Ansigtterne sorte.

Den første Plan var, gjennem Miner under Jorden at komme ud paa Gaden. Rasphusfanger Morten Johan Fredriksen havde givet Anledning til denne, ved at fortælle sine Kamerater om Baron Trenck. Det Eventyrlige i denne Historie, samt det heldige Udfald, Trenck var saanær ved at opnaae, vandt almindelig Interesse. I Foraaret 1817, kort efter at de ovenmeldte enkelte Fanger vare undvegne, blev det derfor aftalt mellem samtlige Rasphusfanger, med Undtagelse af fire,

hvoraf de to ansaaes som Forrædere ("Spioner"), at skaffe sig Udgang, saaledes, at Soland skulde begynde fra sit Afstykke, eller, som det ogsaa kaldes, Nummer i Kasperiet at grave en Mine under Jorden ind i Sprøitehuset, saa dyb, at der i Gaarden kunde kjøre en Vogn over samme, uden at Minen kunde mærkes eller Steenbroen synke*).

*) For at gjøre de forskjellige Planer, saavelsom det der under Tumulten indtraf, forstaaeligt, maa bemærkes følgende om de forskjellige Bygningers Beliggenhed og Indretning.

Den egentlige Tugt- eller Rasphusgaard omsluttes til 3 Sider (til Torvet og to Gader) af en stor, 3 Etager høj Bygning; til den fjerde af Forbedringshusbygningen. I Midten af denne Gaard staaer Rasphuset, en lav, grundmuret Bygning, uden Kjelder og med Jordfundamenter. Den er ved en Gang afdeelt i to Rader Celler; i hver af disse ere ordentligvis to Fanger indsluttede. Her have de deres Raspe-Materialier og Instrumenter, samt Sovebrix, og lukkes kun ud i fornødent Grunde og til Besøgelse. Paa Loftet var et stort Snedkerværksted for Fanger. Ligesom denne Bygning er en Port, Mellemporten kaldet, der gaaer igjennem Forbedringshuset over en lille Gaardsplads til Sygehuset og dets Plads. Til denne støder igjen en anden stor Plads, omgivet af nogle Bygninger, der kaldes Friespinderiet, og tjene deels til Boeliger for Officierne, deels afbenyttes til Dpholbæstet for de kvindelige Forbedringshusfanger. Denne udgjør den bageste Deel af den hele Kvadrat. I Gaarden, ligesom den nordlige

Foland begyndte ogsaa dette Arbeide, og fortsatte det i fjorten Dage. Hertil brugte han en

Ende af Rasphuset, er Wagthuset, og et høit Plankeværk, opreist mellem dette og den indre Gaard, for at forhindre Communication med de fra Byen indkommende Personer. I den store Bygning til Torvet var Lugthuset; under den søndre Fløi til Gaarden Rasperie-Møllen, omkring hvilken atter var et Gitter, og omtrent ovenover samme Skomagersahlen. I Forhuset til Stranden er Comptoirret, og under dette, men ogsaa i Kjælderen under Forbedringshuset, var Cachotter eller Fængsler. Saavel i Lugt- som i Forbedringshuset vare adskillige store Afdelinger ("Sahle"), i hvilke et betydeligt Antal Fanger arbejdede. Disse Sahle benævnedes efter Beskjæftigelsen, som deri dreves, f. Ex. Spindel-sahl, Maskinsahl (hvor der især arbejdedes med Manufactur-Maskiner), Skomager-, Skræder-, Bærplukker-Sahl o. s. v. Dørrerne mellem disse vare aflukkede, og Underbetjente havde Opsyn med een eller flere, efter Størrelsen. I nogle af disse Sahle vare smaae Aflukker, i hvilke enten farlige, eller til Adskillelse fra Andre dømte Forbrydere bleve indspærrede; dog kunde Communication med de øvrige Fanger ikke let forebygges. Paa Loftene, over Bygningerne opbevarede de raae Materialier, der skulde forarbejdes, og paa Lugthusets øverste Loft henlagdes det opplukkede Værk. Paa andre Loft var Sovesteder for Fangerne, hvor de om Aftenen indlukkedes. Efter Localets Beskaffenhed sov flere eller færre i samme Afdeling. Et Par Gange ugentlig lukkedes Fangerne ud i Gaarden, for at erholde fornøden Bevægelse. Endskjøndt ogsaa her under Opsyn, kunde det dog vanskeligt undgaaes, at jo

lille blifbessagen Skovl, til hvilken en af de andre Rasphusfanger havde skaffet ham Blikket. Jorden, som han optog, blev paa Gaardtourene transporteret i Poser til de andre Rasphusfanger. Noget af Jorden sigtedes da af disse fin, og blandedes i Farvetræet; endeel henkastedes i Latrinerne eller spredtes omkring i Gaarden eller andre Steder. Foland*) var saa forsigtig, aldrig selv at blande Jord i det Farvetræ, han havde raspet, forat der ikke skulde skee Visitation i hans Nummer. Til denne Plans videre Udførelse skulde de øvrige Rasphusfanger, naar Minen var færdig, skaffe sig Udgang til Foland's Nummer ved lignende Gange under

flere, ellers affondrede, Fanger paa disse "Gaardtoure", saavelsom paa Sovelofterne, fandt Leilighed til at meddele hverandre deres Hensigter.

*) Denne Fange, endskjøndt liden af Væxt og ikke stærkt bygget, var bekjendt som en af de raskeste og flittigste Rasperie. Uagtet ovenmeldte hans private Beskjæftigelse, var han dog næsten altid istand til for Stiftelsen at forarbejde mere end det ham paalagte *Ordinarium*. Han var isørigt et af de Børn, som de i Sønderjylland saa hyppigt omvankende, saakaldte Natmandsfolk, ofte satte fra sig til Opfostring, og blev, som sædvanligt er med flige Børn, ikke heller længe i roelig Stilling, men vankede alt fra sin Barndom om med andre Landstrygere og Forbrydere, af hvis Tyvesprog han endnu erindrede og opgav adskillige Udtryk.

Jorden. Naar de vare komne til Sprøitehuset, meente de at komme ud paa Gaden ved en af Rasperhusfangen Jens Risbye forfærdiget Nøgle til den yderste Port, hvilken Nøgle Fangen Rasmus Jensen Olsen alt havde prøvet og fundet, at den passede. Denne Plan gik imidlertid ikke i Opsyldelse; thi da Soland havde gravet saa dybt som en Mand's halve Høide, blev han kjed deraf, og fik ogsaa fra sine Kamerater Besked om, at der var aftalt en nye Plan. To andre Rasperhusfanger, nemlig Gotfried Bøhmsted og Hans Larsen Stokkebæk, havde ogsaa begyndt en lignende Mine fra deres fælleds Nummer, men denne kom ei heller til Fuldkommenhed.

Ifølge den nye Aftale skulde de nu ved falske Nøgler bane sig Vej til Sprøitehuset. Disse Nøgler bleve forfærdigede af Risbye. Enhver af Rasperhusfangerne maatte contribuere til Betaling herfor, saasom bemeldte Fange ikke selv agtede at undvige*). De nødvendige Redskaber havde han længe havt, nemlig en Siil, som han havde faaet paa Smedkerværkstedet over Rasperhuset, en Uhrsjær, som han

*) Da der i Stiftelsen gaves Naturalforpleining, og det ikke tillodes Fangerne at være i Besiddelse af Penge, præsteredes denne Betaling ved Afregningstegn, som de, der havde afleveret Overarbejde, modtog, og for hvilke de kunde erholde Extra-Fødemidler.

havde kjøbt af en Tugthusfange, og Jernblik, som han havde udbrækket af sit Rasperie-Nummer. Dette havde han alt forhen afbenyttet til en Nøgle til Mellemporten, som var bestilt af Fangen Rasmus Olsen, der havde ifinde alene med en anden Fange at undvige. Med disse Redskaber forfærdigede han nu en Nøgle til Laasene for Rasperie-Nummerne, der passede til alle undtagen een, hvilken ogsaa under Tumultens Begyndelse maatte opbrydes; en til Mellemporten, og en, som forhen er omtalt, til Sprøitehuset.

Udførelsen af denne Plan var bestemt til næste Søndag Aften efter den 25de Juni, og dette, efter Fleres Forklaring, fordi de da fik Urter og Hestekjød, hvilket sidste de vilde gemme, og bruge til at lokke Hunden med, som var i Rasperie-Gaarden. Denne vilde de nemlig enten kaste i Vandhuset eller slaae ihjel med de tillavede Knipler. At dette imidlertid ikke var den eneste Bestemmelse for Kniplerne, hvilket nogle Deponenter foregave, men at idetmindste Enkelte havde langt alvorligere Hensigter dermed, sees af en Ordstrid, der fandt Sted mellem Peter Carl Krause*) og Rasmus Jensen Ol-

*) Denne Krause var formedelst voldsomme Indbrud og Tyverier i det Holsteenske indsat i Straffeanstalten, men havde forhen rimeligviis været Medlem af en eller anden Høverbands i Tyssland.

sen. Den sidste paastod, idet han fremviste en lang Kniv, som han havde tilbyttet sig af Slagtille, at den var bedre og sikkrere end en Knippel, hvorimod Krause paastod, at hans "Eodtenwecker" var bedre, og for en haandfast Karl mere brugbar til Fægtning. Vægterne vilde de binde og lægge ned i Kjelderer. Om at sætte Tid paa Bygningen, synes der ikke i Begyndelsen at have været Tale.

Naar Fangerne saaledes vare komne ud paa Gaden, skulde de holde sig samlede, derefter, paa Vandrenderne over Gravene ved Vestervold, søge at komme ud af Staden, og derpaa begive sig til den sydlige Strandkant af Sjælland, saasom ved Flaaskerkroen, hvor de vilde bemæstre sig det første Fartoi, de stødte paa, og dermed styre til Kjøbenhavn. Proviant ventede de at finde i Skibet; i modsat Fald vilde de gaae iland med Jollen, og stjæle det Fornødne. Samme Dag, de forlode Anstalten, vilde de ogsaa forsyne sig, saa godt de kunde, fra Spekhøkeren i Stiftelsen. Hvorledes der skulde forholde sig med de Folk, som muligen vare ombord paa det røbede Skib, blev ei omtalt. Morten Fredriksen skal ogsaa have øvet sig i at tegne Vaaben, formodentlig for at kunne forfærdige Passer i

fornødent Fald *). Aarsagen til at Tumulten udbrød fire Dage førend det efter denne Plan var bestemt, var, at Man frygtede for at blive forraadt. Til lige havde Rasphusfangerne faaet en Seddel fra Forbedringshuset, hvori de underrettedes om, at Forbedringshusfangeren Andreas David sen Egger skulde kaldes for Directionen den 25de Juni om Eftermiddagen, fordi han havde været studs mod Inspectoren, og opfordredes til at være behjælpelige i at befrie ham, om han skulde straffes, men dersom hverken han eller nogen Anden blev straffet, maatte de samme Aften forene sig, for at komme ud, hvilket dog maatte iværksættes inden Forbedringshusfangerne kom paa Sobeløstet; thi da var der for mange Laase at opbryde. Samme Seddel indeholdt iøvrigt, at der kun var Faa paa Forbedringshuset, som vilde deeltage; thi de Dvrigte kunde Man ikke indlade sig med, af Frygt for at røbes. Denne Seddel circulerede blandt Rasphusfangerne, og nu blev det bestemt, at den lagte Plan til anførte Tid skulde sættes i Udførelse.

Førend at en Tumult af saadant Omfang kunde udbrude, maatte naturligviis mange Underhandlin-

*) Fangeren Morten Frederiksen's Levnetsløb er i Kort Omrids tilføjet som Supplement bag efter denne Fremstilling. Derfor forbigaaes her videre Oplysning om denne Forbryder.

ger blandt Fangerne i de forskjellige Afdelinger have fundet Sted. Disse skeete paa forskjellige Maader. I Almindelighed brugtes skrevne Sedler, især mellem Forbedringshusfangerne indbyrdes, eller fra disse til Rasphusfangerne. Papiret hertil toge nogle Fanger, som gik i de i Stiftelsen oprettede Søndagskoler, af deres Skriversbøger; istedetfor Blæk brugtes Skomagersværte, hvormed de forsynedes fra Skomagersahlen. Disse Sedler bleve, især naar Man frygtede, de kunde opsnappes, skrevne med Ciffre, som nogle Enkelte indbyrdes kjendte, eller i et Sprog, som Man vidste, at de, der fik dem i Hænderne, ei kunde forstaae. Saaledes forklarer en Lugthusfange, Carl Julius Rommel, at han ofte har seet Peter Obel Nielsen i samme Straffeanstalt skrive Sedler, som han udtrykker sig, i det romanske Sprog*). Sed-

*) Denne Fange befandtes virkelig at have nogen Kundskab om det i flere Europæiske Lande iblandt Tyve, Røvere og Bagabonds brugelige Sprog (Cochemersprache). Politimester Justitsraad Christensen i Kiel og Dr. Phister i Heidelberg have meddeelt Brudstykker af dette Sprog, hvilke de have samlet af Inquisiter fra forskjellige Lande. Denne Obel Nielsen var isørigt en Kjøbenhavnner af Fødsel, der neppe havde været udenfor Staden; men selv midt iblandt den egentlige Stok af Kjøbenhavns Tyve høres Ord, hentede fra dette Sprog, hvilket

lerne bleve transporterede paa forskjellige Maader. Hvor Arbeidsahlene stødte til hinanden, behøvede de blot, efter et givet Signal, at stikkes igjennem Dørsprækkerne. Undertiden bleve de, med en lille Steen indsvøbte i en Klud, henkastede til et vist Sted. Nogle bleve pustede igjennem Pusterør eller hule Stokke. Paa Gaardtourerne kunde Fangerne let bibringe hinanden Sedler. Ved de Fanger, som havde Forretninger paa flere af Sahlene, f. Ex. Overskjærerne, ved dem, der bragte Vand eller de Ting, som skulde forarbejdes, bleve mange transporterede. Hvad der bidrog meget til, at denne Communication ei blev opdaget, var, at den alt længe havde fundet Sted om ligegyldige og ubetydelige Gjenstande, isærdeleshed havde Kjærlighedsbrevletter til de kvindelige Fanger været meget almindelige. Blandt de mærkeligste, i Commissionen fremlagte Sedler, der give meest Oplysning, deels om Tumultens Hensigt, deels om Udtryksmanden i deslige Brevverlinger, fortjene følgende at anføres. Nogle Dage førend Tumulten, var der ovenfra nedkastet en Seddel til Johan Carl sen i Rasperies Møllen, af det Indhold: "nu skulde de kjøre i Karreth med fire Heste, Kudsk og Tjener". Et Brev

rimeligviis ved omvankende Forbrydere har forplantet sig til disse, fra dets egentlige Hjem fjerne Egne.

fra Kaspshusfangerne til Forbedringshusfangerne lod saaledes: "Troede Medbrødre og paalidelige Kammerater! Kaspshuset og Lugthuset have forenet sig, for i Aften Kl. 8 at gjøre et Udfald, og forvente, at J, som Marsfanger og troede Kammerater, ville møde i Mellemporten, hvor J da ogsaa skal finde troede og paalidelige Kammerater. Dog maa J til Efterretning for Lugthuset ved det ommeldte Klokkeslet udstikke en Kjæp, med et hvidt Klæde paa". Et lignende fra Lugthuset til Kaspshuset er saalydende: "Ulykkelige Medfanger! vi have erfaret, at J have besluttet at gjøre et Udbrud, og J kan ved denne Leilighed stole paa Fangerne i Lugthuset. Vi have to Gange viist os, og vi skulle tredie Gang gjøre fyldest. Ifald Gud ikke vil hjælpe os, skal Ganden være vor Medhjælper. Dersom Directionen skulde faae Nyse om Affairen, og Noget af dem skulde komme herop, skal de blive omringede". I et Brev fra Trap til Eggers hedder det, at Kaspshusfangerne havde ifinde at sætte sig i Frihed, og "der vilde Intet være i Veien, da han havde hvervet en Arme til Hest og Fods".

Foruden Sedler vare Tegne, og især Fingersproget, det almindeligste Middel til Meddelelse. Forblommede Ord hørtes der ofte i den sidste Tid før Tumulten. Saaledes blev der, nogle Dage før den Udbrod, af Eggers og Jacobsen ofte raabt

ud fra Forbedringshuset til Kaspshuset: "Det er godt Dyrehaugs-Beir idag! hvor gjelder Reisen?" hvilket skulde anspore til at begynde Uroelighederne saasnart muligt, da de fleste af Stadens Indvaanere nu vare ude af Porten. Dette har nok ogsaa givet Anledning til, at Dagen blev bestemt til en Søndag. — Paa Soveloftet havde Forbedringshusfangerne især Leilighed til Aftaler, der dog skeete med den største Forsigtighed, for at de, Man ei vilde have til Deeltagere, ikke skulde faae Nyse derom. Den samme Leilighed fandt Sted paa Sygestuen. Derfor havde ogsaa Niels Olsen*)

*) Niels Olsen, forhen en norsk Matros, 27 Aar gammel, var et aldeles raat, eenfoldigt, af Naturen ikke ondskabsfuldt Mennecke, men af et voldsomt og heftigt Gemyt, og som gjerne vilde vise sine ualmindelige physiske Kræfter. Han var fra Begyndelsen kun skyldig i ubetydelige Tyverier; men siden, efter engang at være udbrudt af Straffeanstalten, begik han kvalificerede. Han var Livsfange, havde 4 Gange været fagstrøgen og 3 Gange brændemærket. For Deelagtighed i Tumulten i Aaret 1815 var han straffet med Råt og skærpet Arbeide i 6 Maanedes. Hans Medfanger stolede kun paa hans Kræfter, men kjendte formodentlig hans Ubesindighed og Prælest for meget, til at indvie ham i den egentlige Plan. Han søgte vel at undvige; men da dette mislykkedes, lod det heller ikke til, at han brød sig om andet end at forøge Uordenen, og i alt Fald tilfredsstille sin Forbittrelse mod enkelte af Stiftelsens Fotesatte. Da

nogle Dage før Tumultens Udbrud anmodet Lægen om, at maatte blive indlagt der. Dette havde denne først nægtet, da den paaskudte Sygdom kun var ubetydelig. Men da Niels Olsen indstændig havde gjentaget sit Forlangende, var det skeet. Sygestuevægteren Flechner forklarede, at han havde bemærket, at Fangerne altid samlede sig om Niels Olsen, men skiltes ad naar han kom til, og han kunde derfor ikke erfare, hvad der taledes om. Herfra gjorde Niels Olsen ogsaa idelige Tegne til Lugthusfruentimmerne, og raabte til dem om Aftenen fra et aabent Vindue. Iblandt andet havde han ogsaa idelig raabt til et af Fruentimmerne: "Du gamle Kjærring! Du maa dog tvætte Skjorten min!" — Da Flechner mærkede dette, fik han hos Lægen bevirket, at Niels Olsen den 24de blev ført til Rasphuset. Ogsaa Dve Christian Dalsrøm meldte sig syg, uagtet han intet feilede, naturligviis i samme Hensigt. Denne Rasphusfange viser isøvrigt, hvorlidet mange af Fangerne tænkte over de Følger, som denne deres Forbrydelse maatte medføre; thi han havde, efter sin egen Forklaring, lagt Planer med Eggers om, hvorledes de, naar

han af Andre let lod sig forføre til Boldsomheder, var han i Stiftelsen anset som en af de farligste Fanger.

de kom paa frie Fod, skulde begynde en Handel med Heste og Huder; ligesom Eggers ogsaa, i en Seddel til nogle af Forbedringshusfangerne, havde yttret, "at det intet farligt Foretagende var, som de havde begyndt, da de dog, naar de vare meest uheldige, ikke kunde befrygte mere end nogle Prygl".

Paa Gaardtourene vare de i Lugthuset Medvordende i idelige Samtaler med Rasphusfangerne, især Thomas Christensen, "Smaa Thomas" kaldet, Johan Andersen og Peter Hansen, kaldet "Bajak".

Blandt Fruentimmerne i Lugthuset vare især Ane Henningsen eller "Pjalte Ane" *),

*) De idelig forekommende Tilnavne vare deels givne Fangerne i Stiftelsen af deres Kammerater, deels vare de af deres Ege benævne saaledes før end de der indkom. Da mange af Fangeres Navne ligne hinanden, tjene disse Tilnavne ofte til nøiere at skjelne dem. Søvrigt betegne saadanne Ugenavne just ikke altid Egenskaber hos den Vedkommende, men ere ofte tilfældigen komne i Brug. Saaledes viste Bovehals intet særdeles Tegne til Mod eller Dristighed; han var endog meget nedslaaet, da han gik til Døden. Men han havde engang gjort et farligt Spring fra en Muur i Straffeanstalten for at undvige, og derfor kaldtes han saaledes. Det er imidlertid ikke usandsynligt, at dette Tilnavn i den senere Tid havde givet ham en Slags Udmærkelse blandt hans Medforbrydere, og at just han derfor (som siden skal bemærkes) blev opfordret til at udføre *Udsættelsen*,

Stine Kunigunde Kemp, Else Dinesen og Ane Magrethe Carlsdatter vidende om Tumulten, og dette, fordi de, som allerede sagt, havde Forstaaelser med deres saakaldte Kjærestes i Rasphuset. At de vare bekjendte med Planen, sees af, at de, omtrent otte Dage før Tumulten, een efter anden listede sig ned for at tale med Rasphuusfangerne, og deraf, at de tillavede endeel af det Løi, som disse Fanger behøvede ved deres Flugt. Saaledes var Stine Kemp den 25de om Formiddagen beskæftiget med at vaske en Krave og et Lørklæde til Niels Olsen, hendes Kjæreste, hvilket Løi han foregav at skulle bruge, naar han skulde i

saar at netop denne Omstændighed muelig gjorde ham skyldig i en Forbrydelse, han maaskee ellers, efter sin Character, ikke havde begaaet. Søren Hansen kaldtes Gammelmand, ikke formedelst sin Alder (han var kun 27-28 Aar) eller særdeles Sindighed, men fordi han som Dreng havde i lang Tid siddet i Politie-Arresten, saaledes, at da adskillige andre Dreng af hans Lige indsluttedes i samme Arrest, blev han Senior for dem*). — Anne Henningsen kaldtes Pjalte-Ane, fordi hun, som offentlig Fruentimmer, havde logeret i et Huus, der af Almuen kaldtes "Pjaltenborg Slot", o. s. v.

*) Denne Fange, fød i Kjøbenhavn, var indsat i Rasphuset i 5 Aar for anden Gang begaaet Tyverie, og straffet med Kat og 6 Maaneders Forlængelse i Struffetiden for Deeltagelse i Tumulten i Aaret 1815.

Forhør. Den Gang sad hun ved Siden af Else Dinesen og spurgte denne, hvorledes hun meente det vilde blive? hvortil Else Dinesen svarede: "skal Man da give Dig Alting ind med Skeer?"

Om Formiddagen stode Andreas David- sen, Johan Larsen, Jacobsen, Klingberg, Holm og Arens, alle Forbedringshusfanger, jevnlig beskæftigede og talede sammen paa Skomager- og Strædderskahlen. Johan Daniel Schierck nærmede sig dem; men da han blev udstjeldt for en Spion, holdt han sig tilbage. Længer op paa Dagen jog Fabrikmester Bolmer dem fra hinanden, og gav Arens og Klingberg Drefigen. Da Bolmer igjen var gaaet ud, sagde Klingberg: "ja! nu er han saa rask paa det, men om et Par Timers Tid lader han sig ikke see."

Saa forsigtig Man havde været i at holde Alt hemmeligt, kunde det dog ei blive ganske skjult for de Fanger, der ikke vare stemte for at deeltage i saadanne Optrin. Dette var ogsaa Aarsag i, at det Forehavte meldtes for Stiftelsens Foresatte, førend det udførtes. Aarsfangen Niels Nielsen havde seet Eggers skrive Sedler. Den 25de kom han ind paa Locumet, der var det sædvanlige Sted, hvor de tyede hen, naar de havde noget Hemmeligt at samtale om, eller foretaga. Her fandt han Andreas Davidsen, som i det samme skjulte en

Kniv i Skjorte-Ærmet, og begyndte at vaske sine Hænder i et Vandbækk. Et Par Timer derefter forefandt han ham atter sammesteds, staaende med sit Halsjern op mod Væggen, og arbejdende ved en af Mitnaglerne paa det med en Kniv*). Han anmodede Niels Nielsen, om at maatte slaae sit Halsjern af inde hos ham, men da denne erklærede, at han ikke skjottede om at have Noget at gjøre hermed, og bemærkede, at han ei kunde være sikker for de andre Fanger paa Bærstedet, svarede Eggers, "at han nok skulde have sine Forposter ude." Han kom ogsaa ind til Niels Nielsen, hvor Arens, Klingberg og Holm, med en Kniv, der var dannet til en Sang, arbejdede paa hans Halsjern, medens Jacobsen og Larsen patrouillerede udenfor paa en anden Sahl. De fik kun een Nagle af, da Bolmer indfandt sig, hvorved de bleve forjagede. Imedens dette skeete, fortalte Fangeren Petersen Niels Nielsen, at Klingberg havde forelæst ham et Brev, der indeholdt Forslag til Udbrud. Medens de endnu arbejdede paa Halsjernet (dette varede omtrent tre Timer), kom der en Seddel til dem, som Eggers forelæste. Dens

*) I Almindelighed bære Fangerne ikke Halsjern, smen saadant var paalagt denne Forbryder som Straf for Overtrædelse af Husordenen.

Indhold var, at naar Mester Bedhage og Justitssergeanten visiterede i Kaspuset, Kl. 8 om Aftenen, skulde Man bemægtige sig disse, og gjøre Signal fra Kaspuset med et hvidt Klæde til Forbedringshuset, hvilket Signal fra Forbedringshuset atter skulde gives til Lugthuset, hvorpaa Udbrud skulde skee fra alle Sider. Deri stod tillige, at ont Eggers Halsjern ikke kunde aftages, kunde det blive siddende; thi naar de kom udenfor Porten, skulde det nok skaffes af. Da Mesteren Gundel kom paa Bærstedet, meldte Niels Nielsen alt dette til ham, som atter lod Directionen underrette derom. Denne, som skulde have været samlet Kl. 8, kom nu sammen Kl. mellem 4 og 5, til hvilken Tid Eggers ogsaa blev bragt i Forhør.

Directionen, der saaledes havde Kundskab om, at et Mytterie mellem Fangerne fandt Sted, og denne Aften sandsynligviis vilde bryde ud, men som ikke kunde kjende Planen i dens hele Omfang eller Farlighed, besluttede at møde dette Forehavende med Kraft, for i Fødselen at gvæle, hvad Man antog at ville blive af de sædvanlige Optrin, hvori kun et ringe Antal Forbrydere deeltoge. Der blev derfor i Stilhed sendt Bud efter en større militair Styrke end den sædvanlige Vagt, og denne blev beordret at lade skarpt. Andreas David sen Eggers blev nu sendt igjennem Gaarden til Cas

chotten, som sædvanligt kun fulgt af en ubevæbnet Opsynsmand. Idet han passerede mellem Raskphuset og Forbedringshuset, gav han det Udbrud, der var aftalt som Signal for Tumultens Begyndelse, nemlig: "jeg skal i Daarekisten" *). Nu blev strax af de ved Vinduerne i den store Spindesal forsamlede Sammensvorne gjort Alarm. Ludvig Arens nedkastede et Vindue i Gaarden, paa det at den modsatte Side af Tugthuset og Raskphuset kunde erfare, at Diebliffet til Tumultens Begyndelse var kommet. Johan Larsen svingede ud af Vinduet et Rosteskaf, hvorpaa et Haandklæde var fastgjort, og et almindeligt Hurraraab fulgte. Derpaa tvang Arens Opsynsmanden paa Arbejdsstuen til at lukke op, og de paa denne værende Deeltagere i Forbrydelsen styrtede ned i Mellemporten. Inedens Eggers endnu var for Directionen, havde de fleste af Raskhusfangerne forberedt sig til Udbruddet. Een af dem havde nemlig med de af Nisbye forfærdigede Røglere oplukket adskillige af Cellerne, og de saaledes udladte Fanger ventede alt i Gangen paa Signalet. Da dette skeete, skaffede de andre sig paa forskjellig Maade Udgang, og, bevæbnede med deres Kniver og Knive, styrtede de nu ud i Gaar-

*) Benævnelsen paa et af de eensomme Fængsler i Stiftelsen.

den. Det samme gjorde de i Raskperiemøllen Arbejdende; de brøde det derom værende Gitter itu, eller sprang derover. De fratog under Trudsel og med Magt de mødende Opsynsmænd Røglerne til Stiftelsens Porte og Mellemgange. Heri vare især Møllerup og Niels Olsen virksomme. Uden Ophold flygtede nu en Deel af Rask- og Forbedringshusfangerne over Sygestuepladsen til Mester Bedhages Boelig, fra hvilken var Udgang til Dronningens Gade. Ti à tolv Fanger kom ogsaa paa denne Maade, i Tumultens første Diebliff, i Frihed. Noget senere søgte flere Fanger samme Udgang, da de af forskjellige Aarsager vare forsinkede, iblandt andet derved, at Passagen over Tugthus-Gaardpladsen var bleven vanskeligere, da Bagten begyndte at skyde; men de fandt nu denne Udgang spærret af Militaire, og maatte derfor vende om. Dog benyttede Nogle sig af Leiligheden til at stjæle, men Voldsomheder mod Bedhages Familie vistes ikke, og den ellers under Tumulten næsten til Raserie brutale Niels Olsen trostede endogsaa en gammel jamrende Kone. Herfra søgte disse Fanger at undslippe gjennem en anden Officiantsboelig, der vendte til Stranden, men ogsaa her var det for sildigt. Denne Trup, til hvilken endnu nogle Andre stødte, gik nu løs paa at ruinere. De indflog med Kniver Vinduerne i den nederste Etage

af Sygehuset, for at hevne sig paa Opsynsmanden, hvem de ikke kunde lide. Dennes Søn, en Underofficer ved Landetaten, var just tilstede; ham truede Niels Olsen og raabte: "flaae den Hund ihjel!" Her viste adskillige Fanger sig i deres hele Wildhed, og udraabte iblandt andet: "at de ei vilde lade sig forbløffe, saalænge der var Liv og Blod i dem!" — Derefter adspredte de sig; Nogle vedbleve i Forbedringshuset og de til dette stødende Bygninger at udøve Voldsomheder. Andre gik til Lugthuset og iværksatte Ildspaaføttelsen, indtil de omsider bleve indefluttede og paagrebne.

I Forbedringshuset var en stor Deel Fanger, der hverken var indviet i Planen, eller havde Lyf til at benytte sig af Leiligheden til at undvige. Mange af dem vare ogsaa kun inddømte for en kort Tid, og saae deres Løsladelse snart imøde. Det kan ogsaa bemærkes, at Forbedringshusfangerne betragtedes i Almindelighed af Kasp og Lugthus Lemmerne med et Slags Foragt. Disse kaldtes Karle i Modsætning af de andre mindre forhærdede, og endnu ikke for hele Livet haabløse Forbrydere, som derfor ikke ansaaes skikkede til at være med i et Forretagende, hvor det i egentligste Forstand gik ud paa Liv og Død. De fleste af ommeldte Fanger, med Undtagelse af dem, der vare paa den store Spindesahl, hvorfra Tumultens Begyndelse signaliseredes,

bleve overraskede og forskrækkede over den udbrudte Allarm. De frygtede ogsaa for Mishandlinger af Forbryderne i Stiftelsens andre Afdelinger, og forholdt sig derfor tildeels roelige, samlede sig ved de dem foresatte Opsynsmænd, og søgte endogsaa at skjule sig bag Maskiner, Borde o. s. v. — Men Niels Olsen og et Par af de ham følgende Kasp-husfanger kom snart, efter at have udøvet de ommeldte Uordener, op i Forbedringshuset, i Hensigt at aabne alle Døre, hvad enten det nu skeete for at befrie Fangerne, eller, som er rimeligere, da dertil ei mere var Leilighed, at bevæge disse til at deeltage i Oprøret i Almindelighed, som, jo flere der vare skyldige, destomindre vilde kunne føres Enkelte til Ansvar, eller maaskee blot for at tilfredsstille deres Forbittrelse. Niels Olsen sprængte adskillige af Dørene. Paa Skræddersahlen, hvor Man hørte Tilberedelserne hertil, besluttede vel Fangerne at gjøre Modstand, og grebe derfor til Stænger og Brædder o. s. v., men da Niels Olsen lod sig see i den aabnede Dør med en Broelægger i Højre Haand, og raabte: "vil I herud, I Hunde!" faldt Skræddernes Mod, og Enhver krøb i Skjul som han kunde bedst, hvoriblandt Deponenten om denne Attaqve, i en stor Kiste. Snart bemærkedes nu ogsaa den i det ligesfor liggende Lugthus udbrudte Ild, og paa Opsynsmændenes Opfordring begyndte

nogle af Forbedringshusfangerne at bjerge Klæde, Materialer o. a. Da Niels Olsen saa dette, fegte han at forhindre det, og tvang under Prygl og Skjeldsord Adskillige til at holde op hermed. Denne Forbryder gik nu som et vildt Dyr omkring i Forbedringshusets Arbeidsstuer, kastede derfra ned i Gaarden, hvor det Militaire stod posteret, og hvor ogsaa Directionens Personale befandt sig, en svær Bæverstang, og en stor Steen, i den upaatvivlelige Hensigt at ramme Een af disse, hvilket dog ikke skeete.

Ogsaa adskillige i Tugthuset indspærrede Qvin-
der gjorde sig skyldige i Uordener. Da Niels Olsen saa sig Flugten tilspærret, raabte han iblandt andet: "kunne vi ikke gøre Andet, ville vi dog hjælpe de stakkels Fruentimmer!" — Med en svær Bjælke gik han løs paa Døren til disse Arbeidsstue, og indvendig hjalp Pjalte: Ane og Kirstine Kunigunde Kemp at opbrække Laa-
sene. Da Stuen var aabnet, sloge disse to og nogle andre, især Pompe: Juliane, deres Kofke itu, og løbe under Hurra: Raab med Niels Olsen ind i Forbedringshusets Mandfolkestuer. Pjalte: Ane var især høirostet, og raabte: "jeg er vel en Løs, men jeg gaaer f. gale mig med som en Karl." Niels Olsen moqverede sig dog over denne Qvindes Raskhed, og sagde: "Vilse J begynde, holder jeg op" (o: med at spolere).

Pjalte: Ane spurgte strax om sin Kjæreste Johan Larsen, og da hun hørte, at han alt var borte, bemærkede hun, at det var godt at see, at de Raskeste vare borte, og kun Skidtet tilbage. Det var ogsaa hende, der gjorde Niels Olsen opmærksom paa, at nogle af Fangerne bjergede, og opfordrede ham til at forhindre saadant. Endelig drev denne *) og Stine Kunigunde Kemp Uforsammenheden og Ublueheden til det høieste.

I Tugthusbygningen, der indeholdt de fleste Arbeidsstuer, og de fleste Fanger, meest forskjellige i Alder, Character og Forbrydelser, synes Plaa-
nen til Tumulten ikkun for enkelte Fanger, eller paa enkelte Stuer, at have været bekjendt. Saaledes blev det oplyst, at adskillige, hvoriblandt to for be-
gaaet Røveri i Holsteen indsatte, Jøden Samuel Mose og Dymont, alias "den tydske Skræd-
der", havde noget iforveien pyntet sig. En grov Forbryder, navnlig Wildner, der var indspær-

*) Dette Fruentimmer, der fra Fødselen ikke hørte til den laveste Klasse, var, igjennem et Levnet, besudlet af Liderlighed, Ehyverie og Dricksældighed, endskjandt endnu i en temmelig ung Alder, sjunken til Eastens dybeste Grad. — Kemp var en endnu yngre Pige af et særdeles smukt Udortes, men som ligeledes havde gennemgaaet Easternes og Forbrydernes hele Bane, og endnu ved denne Leilighed drev Frækheden til den høieste Grad.

ret i et Afstykke paa en af Sahlene, raabte, saasnart han mærkede Alarm: "mach' mir auf, denn nun ist's richtig." Ogsaa blev det bemærket, at en Deel af Drængene paa Spindesahlen hele Eftermiddagen opholdt sig ved, og saae ud af Vinduerne til Gaarden som i Forventning, at Noget skulde skee. Paa Linnedvæversahlen var Rasmus Samsøe den eneste Indviede. Da Rasphusfangerne vare brudte ud, opfordrede han sine Medarbeidere til at gjøre det samme, og da disse ei vilde, skjeldte han dem ud for "skidt Karle", og truede dem, at han nok skulde faae dem ud. Han fik ogsaa Dørren aabnet, og da samme strax efter igjen blev lukket, kom han tilbage med nogle Rasphusfanger, sprængte den op, og pryglede de paa Sahlene værende Fanger til at gaae ud. Heraf synes ogsaa at kunne udledes, at Planen var at bevæge alle Fangerne til Deeltagelse i Udbruddet, for at det desto sandsynligere kunde lykkes, i det mindste for Nogle. Paa Hørspindersahlen gjorde Drængene Peter Bajah, Frontin, Smaae, Thomas, Ole Thoraldsen o. fl. strax Spetakler, sloge deres Kofke m. v. itu, sprang om paa Stykkerne, udslog Vinduer, pebe i Fingerne, og raabte Hurra. Nogle kastede endog Stene o. a. ned paa Gaden, paa Soldaterne og Forbigaaende. Dog maae en Deel af disse Uordener mere regnes til Udbrud af Drængetaadhed,

og Glæden over den begyndte Commerce (som de udtrykte sig), end til planmæssig Forbrydelse. Adskillige Fanger, deels aldrende Personer, der i flere Aar roeligen havde baaret deres Skjæbne, deels Bønderfolk og Personer af mindre lidenskabelig Character, bleve forskrækkede over det begyndte Foretagende, og søgte at skjule sig af Frygt, baade for deres vilde Medfanger, og for at saares af Militairet, der begyndte at skyde mod Bygningen. Mange af disse bleve mishandlede af de Rasphusfanger, der kom op i Lugthuset, og en af dem, Niels Bengen, der, for sine idelige Formaninger, og for sin Eyst til Noe, og sin Hengivenhed for Directionen, hvorpaa han havde givet Prøver ved de tidligere foresaldne Uordener, og hvorfor han nød Belønning, var ilde lidt af de uroeligere Forbrydere, blev af Wildner eftersøgt, for, som denne havde truet, at slaaes ihjel med en Knippel; men i det samme Dieblik blev Wildner saaret af en Kugle, og fandt sin Død i Luerne. Da Ilden bemærkedes og syntes at tage Overhaand, kom hine roelige Fanger frem af deres Smuthuller, og overleverede sig til Bagten og Opsynsmændene, hos hvilke de ogsaa strax havde søgt Beskyttelse.

Det var ikke klarligt at oplyse, om nogen bestemt Plan til at antænde Stiftelsens Bygninger, og in specie Lugthuset, fra Begyndelsen var lagt.

Vel blev det under Forhørerne forklaret, at Søren Gammelmand engang havde fra Vinduet paa Skomagersahlen, hvor han arbejdede, gjort nogle Gebærder over til Raskhuset, der betydede Ildspaaføttelse; ogsaa havde han yttret for en Raskhusfange, "at det var skidt med de Farter, som de hidtil havde gjort i Huset; naar de vilde noget Ordentligt, skulde de enten sive Baraqven af, eller slaae de Hunde ihjel, som dagligen pine og plage dem"; men da en Deel af de værste Tumultuanter strax søgte at sætte sig i Frihed ved Flugt, saa synes i alt Fald Antændelsen kun at være paatænkt som et Subsidium eller Nødmiddel. Som saadant viste det sig ogsaa; thi efterat Udgangene paa alle Sider vare spærrede, fandt denne Misgjerning først Sted. Søren Gammelmand kan ansees som en af Ophavsmændene, eller maaske den egentlige Anstifter. Denne Forbryder var kun inddømt paa nogle Aar, og hans Straffetid var paa nogle Maaneder nær udløbet; han havde i Stiftelsen lært en Profession, hvorved han i frie Tilstand lovlig kunde ernære sig, og endog samlet sig en lille Sum ved Overarbejde, saa at han, ikke blottet for alle Midler, kunde indtræde i det borgerlige Selskab. Heller ikke gjorde han noget Forsøg paa at flygte. Hans Forbrydelse var derfor ikke motiveret af Lyst til Friheden, eller fremkaldet af Fortvivlelse over sin

Skjæbne og Fremtid, men maa søges i Hevngierighed eller en ubetvingelig Skadefrohed. Derhos viste Undersøgelseerne ham mere som en listig, forsigtig og feig, end som en modig og voldsom Forbryder. At han ogsaa betragtede sig selv som en Hovedperson ved Brandstiftelsen, synes at ligge i de Ord, han en Dag under Transporten fra Commissionsforhøret til Arresten brugte, idet han saae op paa Lugthustomten, nemlig: "at det havde kostet ham meget, at faae det Huus ruineret".

Da nu, som anført, de i Stiftelsen omstrefende grovere Forbrydere saae, at Flugt ikke længer var mulig, stormede de op paa Lugthuset, og Søren Gammelmand skal her have yttret: "at det var bedst at ruinere det"; hvorpaa Johan Carlsen raabte: "ja lad os tænde Ild". Saa snart denne Beslutning var fattet, løb Søren Gammelmand tilligemed Lugthusfangeren Peter Obel Nielsen ind paa Skræddersahlen, hvor han tog Fangen Godskesens Fyrtøi, der hang i Vinduet. Han havde nemlig seet Godskesen have et saadant, som han brugte til at slaae Ild med til Persejernet's Opvarming. Efter flere for-gjæves Forsøg paa at komme op paa det øverste Loft, hvor det plukkede Værk opbevaredes, lykkedes det Slaglille, ved Hjælp af en Knibtang at aabne Lemmene dertil. Nu sprang Johan Carlsen,

Møllerup, Slaglille, Lars Petersen, Trap, Drængen Smaae:Thomas*), Johan Andersen, Niels Rjøge m. Fl. derop, hvoriblandt Nogle ikke i anden Hensigt end at følge de andre, der, som de troede, kjendte en Udvei til Flugt herfra. Her brøde de endeel Tagsteen løs, og kastede dem ned paa Gaden, for at forhindre de Militaire i at komme derop. Blandt de der Forsamlede savnedes Bovehals, hvorfor Johan Carl sen bandede og sendte Smaae:Thomas ned efter ham. Da Bovehals kom op, og Man forlangte Fyrtsiet af ham, greb han i Lommen, men savnede Steen, hvorover Johan Carl sen sagde; "Du skal D..... g... mig have Brygl, naar jeg slyer Dig Tøiet, og Du ikke passer paa det". En af Fangerne raabte da, "at i Niels Benkens Kiste laae en Steen, og Smaae:

*) Denne Dræng, Thomas Christensen, 19 Aar gammel, fød i Kjøbenhavn, forenede gode Anlæg med et særdeles smukt Udortes, men havde alt fra Barndommen idelig været straffet for Tyverie, og endelig indsat til 4 Aars Arbeide i Rasphuset. Efter under denne Sag at være benaadet fra Dødsstraffen, begik han og Egibius Petersen et Par Aar senere Mord paa Messeren Bedhage, og bleve henrettede. Egibius Petersen, fød i Kjøbenhavn, var 19 Aar, og for gjentaget Tyverie dømt til 3 Aars Rasphusarbeide.

Thomas blev atter sendt ned at hente den. Hermed slog Bovehals nu Ild og antændte det paa Loftet liggende Værk, paa to eller tre forskjellige Steder. Da dette var skeet, løbe de Alle ned i Gaarden, hvor de adspredte sig, og efterhaanden bleve grebne. Søren Gammelmand listede sig bort, og blandede sig mellem de Fanger i Forbedringshuset, der ikke havde deeltaget i Forbrydelsen. Efter denne Misgjernings Udførelse var det, han kom i Kast med Pjalte:Une. — Hele Oprøret ledsagedes af idelige Hurraraab, Skrigen og Piben, der, forenet med den idelige Frem- og Tilbageløben af en saa stor Mængde Mennesker, forøgede Forvirringen endmere. Vinduer, Jernstænger, ituslagne Kofke, Tagsteen, Graasteen, kort Alt, hvad Man fik i Haanden, blev styrtet ud af Vinduerne, for at forhindre Soldaterne i at komme ind. En Tagsteen faldt lige mellem en Soldat og en af Directionen, Agent Weibel; om den var sigtet efter denne sidste, er ei vist. Ogsaa ved Major Mangors Side faldt en Steen. Ingen blev isvrigt saaret heraf. — Characteristisk er det, at der under selve Tumulten, i samme Dieblik, Deeltagerne ved en Forbrydelse, som synes at fordre deres hele Krafts Anstrængelse, søgte at naae et for dem, i det Dieblik saa vigtigt Formaal som Friheden, kunde begaaes Forbrydelse, som her virkelig gif i Evang. Saa:

ledes begik Flere af Fangerne Tyverier, og Mogle, som alt bemærket, Utugt, Andre søgte at tilfredsstille personlig Hevn. — Under hele Tumulten mistede ingen af Fangerne Livet undtagen Wildner; en Anden blev let saaret. Derimod blev en af Brandfolkene skudt, da han, idet han krøb ud paa Taget, blev antaget for en Fange.

Alle de Fanger, som undkom, bleve grebne igjen, enten samme Dag eller efter en kort Tids Forløb. Saaledes blev Johan Heinrich Buscheviß anholdt strax i Nærheden af Politiekammeret. Han var isvrigt ikke deelagtig i Planen, men forklarer, at, da han saae endeel undflye, kunde han ikke modstaae den Attraae ligeledes at søge sin Frihed, for saaledes endnu engang at saae sin Kone og sine Børn paa Femern at see. — Solandløb, saasnart han var kommen ud, tilligemed Flere, igjennem nogle Gader, indtil han saae en Hest staa udenfor en Gaard, hvorpaa han først anmodede, og siden tvang den Karl, som holdt samme, til at slippe den, svang sig op paa den, og reed foran de andre Fanger indtil Hjørnet af Neberbanen paa Christianshavn, hvor han sprængte fra dem, da han nu kjendte Veien. Han skyndte sig ud af Vesterport, over Balbye til Rjøge, i Nærheden af hvilken Bye han slap Hesten, og begav sig derefter til Egnen ved Præstøe, hvor han blev greben, efter

at have begaaet adskillige Tyverier. Stokkebek, Frederik Moser, og endeel Andre løbe, da Soland havde forladt dem, anførte af Rasmus Jensen Olsen, ned mod Langebro; her fastede Mogle Kniplerne fra sig, for ikke at vække Opmærksomhed. Ved Bryghuset forsøgte Johan Larsen forgjæves at slaae det Halsjern af, som Andreas Davidsen Eggers havde paa. Rasmus Jensen Olsen søgte tilligemed Stokkebek til Lommerpladsen, og derfra om Astenen til Vestvedskanten, hvor de bleve grebne. Paa Lommerpladsen horte de først, at Tugthuset brændte. Klingberg kom lykkelig ud af Vesterport, men mældte sig selv hos Bægteren paa Broen. Dette foregav han at have gjort, fordi han hørte, at Stiftelsen var antændt; thi han havde forhen været uvidende om, at nogen Ildspaaføttelse var tilsigtet, og vilde derfor ei være fraværende ved Undersøgelserne, for at han ei skulde mistænkes som Medvider i denne Forbrydelse.

Da endeligen alle de, der ikke havde fundet Leilighed til at undkomme, igjen vare satte under Bevogtning, bleve de førte til Qvæsthuset, hvor de forbleve i Gaarden saa længe Standretten varede. Da denne var tilende, bleve de transporterede til Gammelholm, hvor Commissionen begyndte sine Møder. Ogsaa paa Gammelholm blev der for

søgt paa Udbrud fra en af Arresterne; men dette blev angivet af en af Fangerne og forhindret.

Efterat alle Data vare samlede mod de forskjellige Forbrydere, deels ved deres Foresattes, deels ved de som ganske eller nogenlunde troeværdige ansæete Medfangers Forklaringer, stillede de Paagjældende selv for Forhør, og det lykkedes efterhaanden, med saa Undtagelser, at erholde uforbeholdne Tilstaaelser af dem. Nogle f. Ex. Samsøe og Folland, afgave saadanne næsten uopfordrede. Da først Nogle havde bekjendt, især de, der stode i et Slags Anseelse hos de Andre, f. Ex. Niels Olsen, Samsøe m. Fl., bidroge disses Exempel og Opmuntringer til, at de øvrige Medskyldige ei længer benægtede. Commissionen var bemyndiget til at anvende den saakaldte skarpe Examination, men saadant fandtes ikke nødvendigt. Ikkun Enkelte, især Johan Bogstad og Søren Gammelmand viste sig haardnakkede. Den Første vilde ikke, uagtet betydelige Data talde imod ham, tilstaae Deeltagelse i Ildspaaføttelsen. Han blev imidlertid overbevist om i andre Henseender grovelig at have forbrudt sig. Søren Gammelmand tilstod vel ved det første over ham afholdte Forhør det Meste af, hvad ham imputeredes, in specie sin Deeltagelse i Brandstiftelsen, men senere fragif han denne Tilstaaelse. Dette kunde dog ikke komme

i Betragtning. og det saameget mindre, som Tilstaaelsen ikke blot paa det stærkeste var constateret ved de oplyste Omstændigheder, men endogsaa indeholdt Data, hvorum forhen Intet vidstes, og som ved nærmere Undersøgelse befandtes rigtige*).

Iblandt de for Commissionen afgivne Tilstaaelser, er Johan Jacob Egidius Petersens mærkelig. Fangen Niels Benken anmeldte nemlig, at han havde erholdt Underretning om, at Drængen Johan Jacob, som han kaldtes, skulde have udladt sig med, at hans Samvittighed ikke lod ham have nogen Noe, fordi han havde havt Deel i Brandstiftelsen. Desaaarsag blev bemeldte Dræng fremstillet for Retten; hvor han ogsaa aabenhjertig og paa det nøiagtigste afgav en Forklaring om denne sin Deeltagelse, hvorum Retten ikke havde den mindste Formodning. Som Aarsag til Tilstaaelsen angav han, at han om Dagen piintes af en bestandig Uroe, der fulgte ham, hvor han gik og stod, og om Natten forekom det ham, som om Tra p stod ved Hovedgjerdet, og Bovehals ved Foden af hans

*) Aftenen før Henrettelsen forlangte denne og nogle af de andre Domsældte at tale med en af Commissarierne, og erklærede da Søren Gammelmand for denne, uden mindste dertil given Anledning, "at han Intet havde at bebreide sine Dommere; han havde fortjent, hvad der skeete ham".

Seng, begge gribende efter ham. Paa denne Tilstand haabede han at faae en Ende, naar han gjorde en aabenhjertig Tilstaelse, og derfor var det, at han fortalte to af dem, der sadde i Arrest med ham, hvad han havde gjort, i Haab om, at hans Fremstillelse for Retten derved vilde foranlediges. Hans Sovestammerat forklarede ogsaa, at han de sidste Nætter havde været meget uroelig, var sprungen op, og havde skjulvet over hele Legemet. Denne Inkvizitions Tilstaelse blev fuldkommen konstateret ved de derom anstillede Undersøgelser.

Ifølge Commissions: Dommen bleve 50 Fanger straffede. Sex skulde have deres Halse forgjorte samt steiles, nemlig: Søren Gammelmand, Niels Henning Dahl, Thomas Christensen, Johan Andersen, Johan Jacob Egidius Petersen og Rasmus Jensen Samsøe; Fire bleve anseete med simpel Livstraf, nemlig: Rasmus Jensen Olsen, Hans Larsen Stokkebek, Niels Olsen og Johan Andersen Bogstad; To domte til at kagestryges, og derefter hensættes til Arbeide i Raskphuset under streng Bevogtning, nemlig: Carl Nielsen og Berthelhard Niveland. De Øvrige straffedes i Forhold til deres Forbrydelse med forskellige Antal Nat, skjærpet Arbeide, eller Forlængelse i deres Straffetid. Gotfried Bøhmstad

og Niels Hansen bleve frifundne for videre Tiltale. I Henseende til Folland forbeholdtes endvidere Justitiens Ret, forsaavidt han under Undvigelsen havde gjort sig skyldig i Tyverier under andre Jurisdictioner. — Den Kgl. Resolution af 26de September 1817 formildede Dommen derhen, at Thomas Christensen og Egidius Petersen benaadedes paa Livet, og derimod hensattes til Arbeide i Raskphuset under streng Bevogtning paa Livstid. Fremdeles formildedes Bogstads Straf derhen, at han skulde kattes i to Dage, 27 Slag hver Dag, og derefter udholde det ham forud for Livstid tilfundne Arbeide i Raskphuset, under streng Bevogtning og i særskilt Aflukke fra de øvrige Fanger. Rasmus Jensen Samsøe benaadedes fra det Tillæg i Straffen at steiles*).

Undersøger man, hvad der egentlig har foranlediget denne Tumult, da bliver Hovedgrunden vistnok den, der ligger nærmest, og som er den almindelige til Fangers Udbrud: at søge Frihed. Imidlertid kan Man af psykologiske Grunde dog formode, at dette alene ikke kunde bevirke saa atroce Foretagender, som de her udførtes, og som ganske bære Characteren af en heftig Hævngjærrighed. Det

*) Cf. Coll. Tid. for 1817 No. 52: 53.

er ogsaa efter det Oplyste antageligt, at flere af de ved denne Leilighed virksomste Forbrydere især søgte at tilfredsstille en længe næret Forbittrelse, endskjøndt det maae forundre, at de af Fangerne paaberaabte og nedenfor anførte Aarsager kunde opvække denne Lidenkab i en saadan Grad. Men Man maa dog derhos bemærke, at den Classe af Mennesker, her omtales, som raae Gemytter i Almindelighed, sjældent overveie Forholdet mellem den formeentlige Forurettelse og Hævnens Grad, naar Lidenkaben blot bliver tilfredsstillet; og at flere gjentagne Irritationer, om disse end hver for sig ere ringe, og endog kun indbildte, lettelig kunne lede til de voldsomste Udbrud. Acterne synes imidlertid ogsaa at udvise, at hos Mange af de Deeltagende fandt ikke engang saadan Forbittrelse mod enkelte Individuer, eller Lyst til at tilfredsstille hævnjærlige Lidenkaber Sted. Disse kunde da ikke antages at have handlet af andre Bevæggrunde, end enten, ved at bidrage til en almindelig Forstyrrelse, for Diebliffet at finde Afvexling i en leedsommelig og eensformig Tilstand eller at de frygtede for, ved at holde sig tilbage, af deres Kammerater at ansees for at mangle Mod og Lyst til vovelige Foretagender. Det første bestrækkes ved flere Udladelser af den Mængde unge, faade Drænge, der fandtes skyldige i saadanne Handlinger, der mere bidroge til at forøge

den almindelige Allarm og Tumult, end de i sig selv vare af farlig Natur, og een af dem, den ovenomtalte Egidius Petersen, erklærede endog for Forhøret, at han alene bidrog til Antændelsen af Lugthuset, fordi han haabede, "da at faae et nyt Huus at arbejde i." Ogsaa ere der mange Data for, at en vis Forfængelighed herskede mellem Fangerne, saa at de, der vare meest bekjendte for uroelig og dristig Udfærd, betragtede sig selv, og ansaaes af Mange af deres Medfanger, for mere respectable, end de, der fredsommeligen lede deres Skjæbne. — Den første Anledning til Misfor nøielse forklare nogle Fanger at have været den Befaling fra Directionen, ("Dyrigheden"), at Haaret skulde afklippes dem. Ogsaa havde Directionen ladet de Potter, som de varmede Mad i, slaae itu*). I Forbedringshuset havde Fangen Christian Hanssen været i Uenighed med nogle af de øvrige, fordi han formeentlig blev favoriseret fremfor disse. De havde derfor klaget over ham hos Inspecteuren. Fra Søndagen før den 25de Juni mumledes der idelig om, at dersom de ikke fik Seier over ham, var det lige saa godt, det brød ud først som sidst. Ogsaa vare de misfornøiede over, at de nederste Vinduer

*) Disse Bestemmelser, der gives for Reenligheds og Sikkerheds Skyld, vare vistnok hensigtsmæssige.

til Forbedringshuset skulde lykkes, imedens Fruentimmerne vare i Gaarden, i hvilken Anledning Eggers den 25de handlede mod Forbuddet, og da han blev irettesat derfor, var studs mod Mesteren Gunde og Inspecteuren. Endelig synes et Rygte iblandt Fangerne om, at Livsfangerne herefter ikke, eller kun vanskeligt, kunde vente Benaadning, især at have forøget Forbittrelsen. Derimod var der ingen af Fangerne, der, paa Opfordring, havde det mindste at klage over Forpleiningen, eller noget Væsentligt i Henseende til deres Behandling.

Kort Omrids af Morten Frederiksen's Levnetsløb;

oplæst i Studenterforeningen den 11 Februar 1826.

Morten Frederiksen forklarer at være fød i Arendahl, hvor hans Fader Johan Peter Frederiksen var Procurator. Hans Moder døde meget tidlig fra ham, og Faderen, da han var 6 à 8 Aar gammel. Han gik i Skole ved Hjælp af et Understøttelses-Selskab indtil sit 11te à 12te Aar, og lærte der at læse, skrive og regne. Efter Forlangende af hans Bedstemoder, en Herredsfoged Frederiksens Enke, blev han derpaa paa hendes

des Bekostning sendt ned til hende i Nærheden af Horsens, hvor han blev sat i en Landsbyeskole; Lærers Navn erindrer han ikke, men en Præst Mummehavde Opsyn med samme. I denne Skole gik han til han var omtrent 15 Aar, da han blev confirmeret. Først bestemtes han til Søen, men blev derpaa sat i Lære hos en Smedker i Horsens, hvis Navn han ei erindrer, hvor han dog ei blev længe, da han efter et halvt Aars Tid løb fra denne, fordi han var kommen i Uenighed med nogle Drænge, og kom igjen hjem til Bedstemoderen. Efter en 2 à 3 Uger kom han til at tjene hos en Proprietær Frenius, en Møllevei fra Skoubye og Gammelbye, uden at være ansat til nogen bestemt Forretning, men løb efter nogle Maaneder bort, blev greben og igjen bragt til Bedstemoderen. Hun foreholdt ham hans flette Opførsel; men hendes Formaninger frugtede saalidt, at han ogsaa løb fra hende. Den negang bragtes han til Præsten Mummehavde, der havde confirmeret ham; og denne sendte ham igjen tilbage. Han havde imidlertid været i Friderik og faaet Lyst til det Militaire. Pastor Mummehavde gav ham derfor en anbefalings Skrivelse til Chefen for Svenske Infanterie Regiment, der ansatte ham som Piber ved Captain Herkes Compagnie. Her tjente han omtrent et Aars Tid, blev nogle Gange straffet, og var flere Gange bortløben. Da han sidste Gang

absenterede sig, havde han stjaalet nogle Penge fra en Bondekarl, hvisaarsag han, da han derpaa blev greben, fik sin Afsked fra Regimentet, og blev ved en Underofficeer sendt tilbage til Præsten Mummé, der atter alvorligen foreholdt ham hans flette Opførsel, og formanede ham til dog endeligen at vælge sig en fast Bei. Han erklærede da, at han vilde reise til Kjøbenhavn for at komme til Søes, fik en liden Arv udbetalt, og reiste. Paa Overfarten fra Corsøer til Nyeborg traf han en Slagter, nemlig Worm, som, da han hørte, at han ingen fast Bestemmelse havde, interesserede sig for ham og foreslog ham at gaae i Lære hos ham, hvilket han antog, og blev nu Slagterdreng i Corsøer, hvor han i et Aarstid havde det meget godt. Da hendtes det, at han engang fik Tilladelse at følge med en Drift Creaturer til Kjøbenhavn; men her blev han saa indtagen af alle de Herligheder, han saae, isærdeleshed Dagtparaderne, at han uden videre lod den Hest, han havde afbenyttet, staae paa Besterbroe, og lod sig engagere som Piber ved Prinds Christians Regiment. Hans Mester opsogte ham og stræbte at afholde ham fra dette Skridt, men forgjæves.

Dette passerede mod Slutningen af Aaret 1804. I Aaret 1805 gik Regimentet til Holsteen. Hans Compagnie-Chef var Capitain Juul, der holdt ham i Aue, men viste ham ogsaa meget godt. I

Aaret 1807 kom han igjen til Kjøbenhavn. Han var imidlertid gaaet i Regimentets Skole og havde der videre uddannet sig. Det vedblev at gaae ham godt til Aaret 1809, da han om Efteraaret i Spil havde mistet endeel af hvad han havde samlet sig, blandt andet et Uhr, som Capitain Juul havde givet ham, hvorfor han besluttede at desertere, hvilket han ogsaa iværksatte; men blev paagreben ude i Sjælland, fik en Compagnie-Straf, og sattes igjen ved Regimentet. Dette var imidlertid kommet i Cantonnement i det nordlige af Sjælland hvor han fik Qvarteer i Nærheden af Hirschholm. Her stjal han et Uhr og nogle Penge fra en anden Soldat og løb bort, men blev fort efter i Nærheden af Præstøe hos en Præst Faber, hvem han ved endeel Løgne om at have lidt Skibbrud havde bevæget til at modtage sig, paany greben, arresteret og igjen sendt til Regimentet, hvor han endnu denne Gang ikkun blev anseet med Straf af nogen Tids Fængsel paa Vand og Brød. I Aaret 1810 stjal han i Forening med en Tambour Gant paa Hirschholm, men det blev ei opdaget førend mod Slutningen af Aaret, hvorfor han deserterede, men blev igjen greben, og maatte gaae tolv Gange Spidsbrod. Om Vinteren laae Regimentet i Garnison i Kjøbenhavn, men da Foraaret nærmede sig, kom det igjen ud paa Landet. I Aaret 1811 fik han saaledes igjen Qvarteer paa Hirschholm, hvor

han i Forening med nogle andre Personer stjal nogle Sølvstager paa Slottet. Da han mærkede, at Tyveriet opdagedes, deserterede han paany, men blev anholdt i Nærheden af Kallundborg, igjen afleveret til Regimentet, og indsat paa Kongens Raade i Slaveriet. — Herfra undveeg han, da han engang var paa Arbeide i Castellet, og begav sig ud paa Landet, hvor han levede af Tyverie hos Bønderne i en Tid af tre Maaneder, indtil han en Dag kom til Kjøbenhavn, i den Tanke, at han i sin oppudsede Dragt vilde blive ukjendt. En Hyrekudstekarl Samuel Petersen, der alt nogle Dage efter hans Undvigelse havde haft fat paa ham ved Sorgenfrie, men ved hans Bønner ladet sig røre og tilladt ham at gaae, gjenkjendte ham imidlertid, og fik ham, skjøndt han søgte at undvige, dog anholdt. Grunden til at han ved denne Leilighed ei kunde undløbe, var, fordi han, for at distinguere sig, havde taget Sporer paa Benene, der forarsagede, at han faldt og saaledes blev indhentet. Han blev derpaa med Støvler og Sporer bragt til Politiekammeret. Her havde Man opdaget blandt andre Tyverier et i Nærheden af Næstved, hvorfor han nu bragtes derud, men deserterede herfra to à tre Gange; begik hver Gang nye Tyverier, og fangedes atter efter føie Tid, saasom han altid blev i Sjælland. Endelig fik han sin Dom i Maret 1811, hvorved han blev

anseet med Kagsstrygning og Kasphusarbeide paa Livstid. Kagsstrygningen frietoges han for, men indfattes i Kaspuset, hvor han imidlertid ikke forblev længer end til April Maaned 1812, da han tilligemed Fangen Rasmus Brynjulfsen deserterede paa følgende Maade. Efter at have fra Strædersahlen stjaalet sig nogle Klæder, lode de sig ved et Toug nedhidsse fra 2den Sahl. Morten Frederiksen var den første, han gled ned uden at blive bemærket af Skildvagten, og gav sig derpaa strax i Snak med denne, medens Brynjulfsen gik ned. Idet denne lod sig falde, mærkede Soldaten det, men han løb over Børnehus Torvet, og Morten Frederiksen, som Soldaten ingen Mistanke havde imod, gik nu ogsaa rolig bort. De mødtes efter Aftale paa Langebroe, hvorfra de begave sig ud ad Toldboden til. Da Brynjulfsen havde mistet sin Hat, gave de sig i Amaliegaden i Snak med en Vægter, der just bar en i Haanden, og afskjøbte ham samme for nogle Penge, de havde hos sig. I en Kjelder fik de nogle Forfriskninger, og saasnart Porten var aabnet, gik de ud af Østerport ad Strandveien, igjennem Charlottenlunds Skov og Jægersborg til Lyngbye. Her stjal de hos Bønderne, og "vendte sig derpaa mod Roeskilde", hvor Morten Frederiksen var bekjendt. De indlozgerede sig hos en Mand kaldet Lars Forpagter, om

hvem Morten Frederiksen havde hørt meget ondt, og som han vidste eiede endeel Penge. De foregave at fare med en Kaper og skulle til Corsøer. Da de havde opholdt sig et Par Dage og undersøgt Leiligheden, udførte de deres Plan imod ham. De drak Manden en Aften bestjænket, og da dette var lykkedes dem, benyttede de Natten til Udførelsen. Morten Frederiksen gik ind i Mandens Sovkammer, aabnede et Skab og udtog omtrent 100 Rdlr. rede Sølv; Kasmus Brynjulfsen tog for sin Part fat paa et Skab, der stod i det Kammer hvor de havde ligget, og fandt 7 à 800 Rdlr. i Bancosedler og noget over 100 Rdlr. i Sølv. Da de havde gjort denne Fangst, begave de sig til Kjøbenhavn, omsatte Sølvet hos Erfeldt, saa at de tilsammen fik 16 à 1700 Rdlr., hvilke de deelte, og skildtes derpaa ad med den Bestemmelse, at de igjen skulde samles ved Prindsens Broe ved Frederiksholms Canal. Morten Frederiksen besluttede imidlertid ikke at komme tilstede ved dette Stævnemøde, men heller paa egen Haand at see sig om i Verden. Han forsynede sig med gode Klæder; men da han indsaae, at hans Pengebeholdning ikke var tilstrækkelig til nogen betydelig Reise, foresatte han sig at gjøre endnu et lidet Tog ud i Sjælland, og begav sig derfor efter nogle Dages Ophold i Kjøbenhavn ud ad Bordingborg Kanten, hvor

han paa eet Sted begik et Tyverie af 5 à 600 Rigsdalers Værdie. Med denne Høst gik han tilbage til Kjøbenhavn, hvor han traf paa en af sine Kammerater, ved Navn Conrad Koch, der viste ham hvor N. Brynjulfsen havde sit Ophold. Denne havde imidlertid sat sine Penge overstyr og var i maadelige Omstændigheder; saa at Morten Frederiksen maatte understøtte saavel ham som tvende andre af hans Bekjendtere fra Slaveriet, Søren Hansen Gammelmand og Herman Krogh, med hvem han ved Brynjulfsen paa nye kom i Forbindelse. Til Gjengjæld lovede disse at skaffe ham bort. De erholdt Pas til Aalborg og fulgte Morten Frederiksen paa Veien til Corsøer. Underveis brøde de ind hos en Uhrmager i Slagelse, men fik intet Udbytte, da de bleve forjagede. Morten Frederiksen derimod, som ikke vilde lade sine Kammerater for deres Venskab gaae tomhændede fra sig, brød ind i en Kjelder og stjal en Brevtaske med nogle Penge, et Uhr og en Pibe, hvilket han gav dem, saasnart han traf dem paa Marken uden for Byen, hvor de ventede paa ham. De fortsatte derpaa samlede Veien til Corsøer, hvor Søren Gammelmand og Herman Krogh toge Logie paa Værtshuset. Efter Aftale med dem gik Morten Frederiksen om Natten ind og tog Kroghs Pas samt nogle Klæder, hvilke han

iførte sig og indfandt sig i denne forandrede Dragt ved Færgeren, som tog ham uhindret med. I omtrent otte Dage ventede han i Odense paa sine i Corsøer tilbageblevne Kammerater; men disse havde, da Kr og h uagtet han foregav, at hans Pas var ham frastjålet, ikke kunde erholde noget nyt, begivet sig igjen paa Veien til Kjøbenhavn, og vare blevne anholdte i Slagelse. Morten Frederiksen fortsatte imidlertid Veien til Horsens, men besluttede der at forandre sin Bestemmelse og gaae til Hamburg. Han forandrede desaaarsag Aalborg, som der stod i Passet, til Hamburg, fik det ogsaa paategnet i Colding og fortsatte Veien til Flensborg. Underveis skaffede han sig Penge ved Tyverie; og da han i Flensborg fandt et lystigt Levnet, besluttede han at blive der nogle Dage; men da han havde afleveret sit Pas paa Politiekammeret, opdagedes dets Forfalskning, og han blev arresteret. Han søgte strax at undvige, men hans Forsøg mislykkedes. Passet sendtes til Kjøbenhavn for at eftersees, og herfra blev det da meldt, at Passets egentlige Eiermand var en Herman Krogh, der sad arresteret i Slagelse. Imidlertid var det dog lykkedes Morten Frederiksen at undvige; men han blev igjen paagreben i Hadersleben, hvor han hensattes i et meget haardt Fængsel. Da han var underrettet om den fra Kjøbenhavn indhentedes Oplysning om Passet, tilstod

han aabenhjertigen, hvo han var, og hvorledes han var kommen i Besiddelse af samme; i det Haab, at Kr og h derved skulde slippe frie, da denne var sigtet for det af Morten Frederiksen begaaede Tyverie i Slagelse. For selv at faae Leilighed til Flugt, opspandt han en rørende Historie om en Pranger, han i Nærheden af Nøeskilde skulde have dræbt, og foreviste adskillige Ting, som han virkelig havde kjøbt i Kjøbenhavn, men som han foregav at have berøvet den Dræbte. Dommeren troede ham, og en Præst blev stikket til ham, for hvilken han vedblev sit Forgivende. Efter nogen Tids Forløb blev han affendt til Nøeskilde. Underveis var Flugten ham umulig, hvorimod han haabede, at den vilde lykkes ham, naar han kom til Nøeskilde, hvor han kjendte Fængslernes Beskaffenhed. Imidlertid blev han her stærkt fængslet; en Lænke, der var fastgjort midt i Gulvet, blev om Dagen sat om hans ene og om Natten om begge hans Been. Desuagtet lykkedes det ham at sætte sig i Frihed. Han forfærdigede sig af Halm og Klude et falskt Been, og overtrak samme med en Strømpe. En Aften, henimod den Tid, han ventede, at Arrestforvareren som sædvanlig vilde komme ind i Arresten, gned han det Been, hvorpaa Jeronet sad, saa stærkt, at det saae ud som ophovnet; det andet bandt han op under sig, men tilføiede i dets Sted det falske. Da Arrestforvareren kom, be-

klagede han sig over, at Jernet havde gnabet ham, foreviste det gnedne Been, og fik saaledes Jernet om det udstoppede. — Mod Matten vidste han, at Fængslet skulde renoveres, og han fik i Almindelighed først da Lænken om begge Benene. For at fængsle Slutterens Opmærksomhed havde han imidlertid med Rødkridt og Sværte tegnet Udskilligt paa Væggene, som han foreviste denne, da han tilligemed fire Bægtene kom ind i nysangivne Hensigt. Medens disse fem Personer stode og eftersaae hans Tegninger, og Slutteren, for ret at tage alt i Diesyn, havde sin Lygte henvendt mod det Tegneede, saaat der forøvrigt blev mørkt i Værelset, listede Morten Frederiksen sig sagte hen imod Døren, sprang hurtig ud, og slog den i for dem alle fem, der, ved Larmen vakte af deres Betragtninger, begyndte at skrigge efter ham; men han undkom lykkeligen. Dette passerede den 23 November 1812. Morten Frederiksen begav sig ud til en Bonde, som han af en anden Fange havde hørt var vel forsynet med Penge. Det flette og kolde Veir havde imidlertid udmattet ham saaledes, at han strax krøb op paa Loftet og skjulte sig dybt nede i Høet indtil næste Nat, da han brød ind hos Bonden, og stjal saavel Penge som Klæder. Forsynet hermed gif han nu videre, begif nogle flere Lyverier, hvorved han hos en Bonde fik omtrent 100 Rdlr., og begav sig derpaa i Bondedragt med

Slagstøvler og en stor bredskygget Hat igien til Kjøbenhavn, hvor han tog Qvarteer i Herman Kroghs Logie. Her forblev han skjult, indtil han havde forskaffet sig nogle nye Klæder og fattedes Penge; thi nu gif han igjen ud "paa Tog", brød ind hos en Bonde i Nærheden af Roeskilde Kroe, hvor han, medens han sad i Roeskilde Arrest ogsaa havde erfaret at være Penge, og erholdt en Fangst af circa 3000 Rbdlr. Ved Hjælp af disse fik han sig meget pynteligen equiperet, efterstak Seglet paa et Slagelse Pas, skrev flere Exemplarer af samme, og gav sig deri forskjellige Navne. Ved disse hjælp han sig over Kallundborg til Aarhus, hvor han fik et nyt Pas til Hamburg. Under sit Ophold i Kjøbenhavn havde Herman Krogh, der selv var i Lolland, tilskrevet ham, og bedet ham oppebie sig; men Morten Frederiksen takkede ham meget forbindtligen, og erklærede ham, at han vilde søge sin Lykke ene i Verden; dog lovede han at give ham Underretning om hvor han landede. Fra Aarhus reiste han med Extrapost til Altona under Navnet Ludvig Benzon Kragh og var Uhrmager. Han indtraf i Hamburg den 15 eller 16 December 1812. Hans Penge vare imidlertid næsten stoppede, da en Bonde gav ham 50 Rd. Courant, for at gaae i Sønnens Sted som Soldat; men da han dog fandt det farligt at gaae i dansk Krigstjeneste, vandrede

han videre, kom over Berlin til Danzig, og lod sig der af Tellenborn engagere ved de rigaiske Kossacker, fulgte derpaa med denne tilbage til Hamburg, hvor forskjellige Corps bleve oprettede, og blev ansat som Underofficer ved den Hanseatiske Legion. Han gjorde derpaa Feldttoget mod de Franske, og fik endelig sin Afsked som Obervagtmeister. Da han troede maaskee at kunde gjøre sin Lykke i Norge, og han tillige ved Bytte havde forskaffet sig endeel Penge, tog han ei mod det Tilbud, der gjordes ham, at gaae ind under et Hannoverisk Cavallerie-Regiment, men fulgte med de Svenske Tropper til Sverrig, hvorfra han agtede at tage til Norge. Da han reiste i Russisk Uniform og ikke fordulgte sin Plan, blev dette forbudt ham, hvorfor han lod sig ansætte som Quartiermeister ved de Mørnerske Husarer i Ystad. Her begyndte hans gamle Pengesforlegenhed at trykke ham; han forvanskede Munderingskamret, og begik Tyverie hos sin Bært, en Brygger i Ystad. Dette opdagedes og han blev arresteret, men det lykkedes ham at undvige; hvorpaa han drev om i Sverrig et Aarstid, var blandt andet to Gange i Stokholm; men afholdt sig fra Tyverier saalænge hans Penge ikke vare ganske stoppede. Da dette endelig igjen fandt Sted, begik han et betydeligt Tyverie og tog sit Ophold i Gothenborg. Da han blev efterfat fra Landskrone, maatte han flygte over Hals og Hoved

herfra, og efterlade sin Russiske Afsked sammesteds, hvorfor han forfærdigede sig selv en nye og reiste paa denne over til Kjøbenhavn. Her levede han i nogen Tid ukjendt under sit svenske Navn Erick Gulding, ja havde endog den Dristighed at søge Ansættelse som Officer ved Auxilier-Tropperne i Frankrig. Medens han endnu søgte dette, vare hans Penge igjen forbrugte, saa at han ved Tyverie atter maatte erhverve sig noget, og stjal da forskjellige Steder, saasom i Koeskilde og Præstøe, hvilket foraarsagede hans Paagribelse paa nye. I de Forhører, han fremstilledes for, nægtede han længe at have gjort sig skyldig i det, han sigtedes for, men indviklede sig dog efterhaanden i Modsigelser, som han ei kunde rede sig ud af. Da han mærkede dette, og tillige forudsaae, at han vilde blive afleveret til Koeskilde, hvor han var overbevist om, man vilde gjenkjende ham, angav han, hvo han var, og blev derpaa sendt derud. Her sad han i nogen Tid, men uagtet han var svært lænket, lykkedes det ham dog endnu denne Gang at undvige. Han naaede nemlig med megen Møie op til Loftet i sit Fængsel, hvor han i det ene Hjørne brød Hul, krøb gjennem dette, og kom derved op i Netsfahlen, hvor hans liden Kuffert, der var bragt fra Kjøbenhavn, stod med alle hans Klæder. Denne tog han med sig og flygtede til det sydlige Sjælland, hvorfra han satte sig selv

uden nogen Andens Hjælp over til Falster, derfra til Lolland, og atter derfra til Langeland, idet han overalt tog Baade, som han fandt ved Strandbredden. Paa Langeland overtalte han nogle Fiskere til at tage sig med til Taasinge, hjalp sig selv igjennem Thyen over til Jylland, hvor han i Friderik begik et betydeligt Tyverie, og "vendte sig derpaa mod Aarhus". Hans Hensigt var fra Aarhus at begive sig til Hamburg; men blev opholdt længere end hans Bestemmelse var, ved at vente paa et af ham bestilt Ridetoi. Da han endeligen fik dette og just var isærd med at lægge det paa en stjaalet Hest, for saaledes at føre sig videre, kom hændelsesviis en Rjøbenhavnsk Politiebetjent forbi og gjenkjendte ham. Han blev paagreben, arresteret, og tilbagesendt til Kjøbenhavn, hvorfra Man endnu inden den endelige Dom faldt, afleverede ham til Rasphuset. Hans Deelagtighed i Udbruddet i 1817 sammesteds er bekjendt. Herfra hensattes han i Fangetaarnene i Castellet Frederikshavn, hvor han endnu sidder, uagtet hans gjentagne Forsøg paa ogsaa herfra at undvige.

Guldbrandt Gjødings Mord.

I Cregome Bye paa Frederiksborg Amt levede en
Olding ved Navn Gulbrandt Erichsen Gjes-
ding. Han havde været Skovrider, var da agtet
som en skikkelig Mand, men blev forfulgt af Bønz-
derne, fordi han opfyldte sine Pligter og ikke tillod
dem at foretage Handlinger, som hans Embede paa-
lagde ham at forhindre. Man forledte ham derfor
til Drik for at undgaae hans Tilsyn. Da han der-
ved blev uskikket til sine Forretninger, blev han affke-
diget fra sin Tjeneste med en lille aarlig Pension,
hvorfor han indlogerede sig i Cregome hos en Hjul-
mand Jørgen Jensen, hos hvem han opholdt
sig indtil han endte sit Liv under Omstændigheder,
der gav Anledning til de Undersøgelser, jeg nu skal
stræbe at fremstille.

1817 den 20 September om Eftermiddagen
anmeldte nysnævnte Jørgen Jensen for Skif-

teforvalteren ved Halsnæs og Frederiksværk, Birke-
dommer, Justitsraad B u d d e, at G j ø d i n g var
funden liggende død i den tæt ved Cregome værende
Lynghye Skov, og, er der lagt til i Anmeldelsen,
ved den Af dødes Side er endvidere fundet et Gevær.
Stifteforvalteren paalagde Anmelderen uopholdeligen
at underrette Jurisdictionens Dyrighed, Cancellie-
raad N a r ø e i Frederiksborg om Dødsfaldet, for
at Cadaveret paa lovlig Maade kunde blive synet og
jordet. Synsforretningen optoges paa Districtslæge
L y n g e s Vegne af Esquadrons-Chirurg og Accu-
rheur H a r t m a n n den 21 September, og lyder
saaledes:

”G j ø d i n g befandtes i den største Grad af For-
”raadnelse, saaledes, at Ormene vrimlede af
”Mund og Næse, Ansigtet var ophovnet og blaas-
”fort (livid) af Forraadnelsen. Han fandtes lig-
”gende paa Maven med et Gevær deels under sig,
”deels ved Siden af sig. Ved at aflæde ham
”saaes, at han var skudt i Underlivet paa den
”høire Side, og tillige befandtes den venstre
”Haand, med hvilken han havde holdt Geværret,
”betydeligen beskadiget.

”Casus er denne: Manden havde et Kram-
”peflag, som han efter Beretning endog havde
”havt i disse forrige Dage nogle Gange. Dette
”Tilfælde er nu i Hægnet, hvor han har vandret

”ganske alene overfaldet ham, han er styrtet næ-
”segruus og Geværpiiben er i Faldet, hvortil der
”saaes tydelige Kjendetegn i Jorden, kommen ned
”i den bløde Jord; Geværret er gaaet af, og Skud-
”det, som ingen Udvei har kunnet finde, har sprængt
”Geværpiiben. Skuddet er trængt ind i Underli-
”vet, og har Geværpiiben tillige itureven Hud og
”Muskler paa Maven, og Haanden er ligeledes
”ved Geværrets Sprængning slaaet istykker. Han
”er bleven liggende i samme Stilling, efterat
”Geværret er gaaet af, og at han ikke har reist sig
”mere, beviser tillige den Stilling, som oven-
”meldt han er bleven liggende i efter Faldet og
”Skuddet, saameget mere som Blodet, der var
”trængt frem af Saaret, laae paa Jorden under
”samme. Det er saaledes tydeligt, at bemeldte
”Guldbrandt Erichsen er af Banvare og
”ved Geværrets Sprængning dræbt. Om han
”strax i Diebliffet er død eller har ligget noget i
”en døende Tilstand, førend han har mistet Livet,
”kan ikke forklares”.

Ifølge denne Forretning, der først er fremlagt
efter at Actionen var anlagt, men som jeg for Tyde-
ligheds Skyld har tilladt mig at anføre her, afgav for-
nævnte Chirurg H a r t m a n n Dagen efter at Syns-
forretningen var optaget, Attest om, at han intet hav-
de fundet til Hinder for, at den Af døde blev jordet,

hvilket ogsaa skeete, dog ei med sædvanlig Ceremonie, da Stedets Præst Strøm, efter nogles Forklaring, nægtede Jordpaakastelsen, efter Andres og Provstens egen Erklæring, fordi han ei var hjemme, og Liget ikke længer kunde bevares.

Den 21de September havde Skifteretten indfunden sig for at forsegle og undersøge den Afdødes Boe, ved hvilken Forretning der alt-indtraf den mistænkelige Omstændighed, at Nøglen til Gjødings Bærelse intetsteds var at finde, hvisaarsag Man ved Smeden maatte lade Laasen opbrække. Da intet Guld, Sølv eller Penge forefandtes, foretoges Registrings- og Burderingsforretningen først den følgende Dag. Auction holdtes den 4de October næstefter, hvorved det Solgte beløb sig til circa 448 Rbd.

Imidlertid havde Justitsraad Budde under 30te September tilstillet Frederiksværks Administration en Skrivelse, hvori anmeldtes det Passerede og yttredes Mistanke om, at Gjødning var dræbt og hans Boe udplyndret, efterdi det i Boet forefundne ikke havde den Værdie, som Man efter den almindelige Mening om den Afdødes Velstand maatte formode, Nøglen til den Afdødes Bærelse intetsteds var at finde, og der ved Liget var forefundet et Gævær, der i Forbindelse med det døde Legemes mishandlede Tilstand hentydede til, at Gjødning var

skudt. Den nærmeste Mistanke, heed det endvidere, faldt paa den Afdødes Bært, Jørgen Jensen.

Med denne Skrivelse fulgte en af Gjødning egenhændigen forfattet Nota over nogle ham tilhørende Obligationer m. m.

I Omegnen af Frederiksværk løb imidlertid forskellige Rygter saavel om Gjerningsmanden som om Naaden, hvorpaa Mordet var begaaet. Saaledes nævntes først en Skovfoged, hvortil Man i det følgende vil see Grunden, og dernæst en Ernst Sørensen af Ølsted, (almindelig kaldet "Strøeslagteren"), fordi han paa et Marked i Roeskilde havde været i Besiddelse af endeel Penge, og fordi han forhen havde været straffet for forskellige Forbrydelser. Angaaende Naaden, hvorpaa Mordet var begaaet, vidste Man at fortælle, at Gjødning var qvalt i Jørgen Jensens Værksted, thi flere Personer havde der hørt ham bede for sig, og at han derpaa var bleven fort til Lyngbye Skov. Underveis skulde Gjødning være levet op igjen, hvorfor Morderne nu fuldførte deres Udaad, ved at mishandle hans Lig saaledes som det var forefundet. Til at bestyrke Sandheden af dette Rygte er imidlertid intet forefundet i Acterne, naar undtages, at en Gaardmand Niels Larsen af Ølsted har deponeret: at han, da han en Dag i den Uge, Skov:

rideren blev funden, var gaaet ud til Skoven for at samle sig Dviste, havde bemærket, at der over Gjerdet til Skoven var gjort et Gab, i hvilket der laae noget Sort, som han først antog at være Ljære, men ved nærmere Undersøgelse fandt at være Blod. Han gjorde sig isvrigt dengang ingen anden Tanke derom, end at Een eller Anden, der havde skovet Brænde, sammesteds havde stødt sig, endskjøndt han dog ogsaa lagde Mærke til, at Noget var slæbt igjennem Gabet. Da han kom ind i Skoven, saae han, der laae et Menneffe, men dette troede han var en Skovbetjent, der havde lagt sig til at sove.

Under 18 November meddeelte Frederiksværks Administration Justitsraad B u d d e adskillige Data, i den Hensigt, at de muligen kunne tjene til Dplysning om Dødsfaldet. Saaledes opgav den, hvad der i August Maaned var blevet seet i Skovrideren's Bærelse; hvad denne pleiede at være iført, og bemærkede, at der efter Sigende skulde have holdt to Bogne uden for Gjøding's Baaning om Natten og modtaget Læs, samt at flere i Brevet nævngivne Personer skulde have seet Jørgen Jensen og dennes Svend Anders Aagesen Morgenen derpaa med Skovl og Kost at udrette Hjulsporene. Endvidere berettes, at Man havde erfaret, at Jørgen Jensen ved at aabne Brædderne paa Loftet med en Øxe skulde være gaaet ind i Gjøding's

Bærelse og derfra udtaget Proviant og Brændeviin til et af ham holdt Gilde, samt at der i Jørgen Jensens Eie skulde findes Løi, som kunde kjendes at være den Afdødes.

Til Svar herpaa tilskrev Justitsraad B u d d e under 25 November Administrationen, at de i dens nybnævnte Skrivelse omtalte Nygter alt otte Dage efter Skovrideren's Død vare ham bekjendte. Han havde desaarfsag allerede randsaget rundt om i Cregome Sogn, og udlovet en Douceur af 50 Rbd. R. B. (og Navnet fortiet) til den, der kunde meddele nogen Dplysning i Sagen, men alt forgjæves. Da Nygtet desuden havde fortalt, at det, som savnedes i den Afdødes Bøe, var nedlagt i en Sædstak hos en Bonde i Cregome, og derfra igjen skulde bortføres en opgiven Nat, havde han foranstaltet, at hans egen Contoirbetjent tilligemed tre andre paalidelige Mænd bemeldte Nat holdt Vagt ved Stakken, men naftet denne iagttagne Forsigtighed forefandtes intet, da Stakken den følgende Dag blev undersøgt. Alle de, som efter Nygtet skulde kunde give Dplysning i Sagen, nægtede at være vidende om det Mindste. Slutteligen bemærkedes, at største Delen af de af Administrationen specificerede Ting, der skulde være seete hos Gjøding, ved Auctionen vare bortsolgte.

Da Gjøding efter den i hans Bøe fundne Nota havde eiet endeel Brandcasse; Obligationer,

som han efter Sigende bestandig havde haaret hos sig, og i mange Aar selv hævet Renterne af, da han ikke betroede dem til nogen Anden, saa tilskrev Frederiksværks Administration under 6 December 1817 Directionen for Kjøbenhavns Brandforsikkring desangaaende, med Annodning, at Bedkommende maatte blive paalagt, saafremt bemeldte Obligationer skulde blive foreviste for deraf at hæve Renter, at indhente den nøiagtigste Underretning om Ihændehaverens Navn, Stand og Boepæl, og om muligt tillige Oplysning om, hvorledes denne var kommen i Besiddelse af dem.

Imidlertid havde en Gaardmand i Audersød anmeldt for Justitsraad B u d d e at have pantsat til Gjæding en Obligation udstedt af Creditkassen for Huseiere i Kjøbenhavn for 200 Rbd. S. B. Da denne Obligation ei fandtes i Boet, blev denne Anmeldelse under 7 December indberettet til Politidirecteuren i Kjøbenhavn, Justitsraad H v i d b e r g, for om dette i Forbindelse med de øvrige nævnte Oplysninger, der ogsaa vare ham meddeelte, kunde lede til nogen Opdagelse.

Disse Præparationer syntes snart at ville bringe de heldigste Følger. Den 16 Decbr. indleverede Bogholderen ved Kjøbenhavns Brandforsikkring, Cancellieraad T h o r n a m, 4 Brandcasse-Obligationer med de Nummere, som i fornævnte Skrivelse

fra Frederiksværks Administration vare opgivne, til Politiekammeret, samt medbragte en Person, der paa Obligationerne vilde have hævet Renter. Tvende Politiebetjente afhørte strax den hidbragte Karl, der foregav, at en ham ubekjendt Person paa Gammel-torv havde leveret ham Obligationerne, for at hæve Renter for sig. En Bonde, som de mødte ved Domhusporten, viste Comparenten op i Brandkassen. Denne Bonde havde selv nogle Obligationer, men blev, da Renterne af disse ei skulde hæves der, atter bortviist. Da han endvidere forklarede, at det var Aftale med den Person, som leverede ham Obligationerne, at de, naar han havde været paa Brandcasse-Contoiret, skulde træffes paa Hjørnet af Nørregade og Gammel Torv, beordredes han at begive sig sammesteds hen, hvor han under Politiets Bevogtning forblev to à tre Timer; men — Ingen indfandt sig. Paa Tilbageveien mødte de den omtalte Bonde, der medbragtes til Politiekammeret.

Bonden navngav sig Lars Nielsen fra Crezome. Han forklarede at være kjørt til Byen for at hæve Renter paa to Kongelige Obligationer, som han forrige Sommer havde kjøbt af en ham ubekjendt Person paa Gaden. Han forsikkrede, at han ikke kjendte nogen af de Personer, han mødte ved Domhuset, og at han alene var kommen sammesteds hen, fordi han troede, at Renterne af hans egne Obliga-

tiouer der skulde hæves. Men da han endvidere forklarede, at det blev ham i Brandkassen kundgjort, at de Obligationer, hvoraf den anholdte Person vilde hæve Renter, vare en Skovrider Gjøding tilhørende, der var funden dræbt i en Skov ved Frederiksborg, og tilføiede, at han selv var med at føre den Dræbte fra Skoven til Kirkegaarden, men især rigt intet vilde vide om hans Død, vakte dette, sammenholdt med hans øvrige Forklaring, Mistanke om, at han ikke ganske af en Hændelse var kommen til stede ved Domhusporten, og at han maatte være bekjendt med Sagens nærmere Omstændigheder. Først da han alvorlig blev formanet til at sige Sandhed, og blev foreholdt det Usandsynlige i sin Forklaring, angav han, at en Hjulmand Jørgen Jensen fra Cregome, igaar førte med ham til Rjøbenhavn, og at denne undervejs fortalte, at han skulde hæve Renter paa nogle Brandkasse-Obligationer, hvormed han bad Comparenten at være sig behjælpelig, efterdi han vilde lade dem hæve ved en anden. Hvorfra Jørgen Jensen havde faaet Obligationerne, blev ei omtalt; men han formodede strax, det maatte være nogle af dem, der savnedes i Gjødings Boe. Da han var gaaet saa vidt i sin Tilståelse, kunde han ei længer nægte, at han var gaaet til Brandkassen alene i den Hensigt at have Die med Karlen, der skulde hæve Renterne, og det

af ham opgivne Grinde var ifkun en Udflugt. Han angav endvidere, at Jørgen Jensen opholdt sig i en Kelder paa gammel Torv, hvorfra denne da blev hentet til Politiekammeret.

Da Politiebetjentenes Rapport var indleveret til Politiedirecteuren, Justitsraad Hvidberg, begyndte denne samme Dag Undersøgelses-Forhør, hvor Lars Nielsen fremkaldtes, som foruden tildeels at gjentage sin i Rapporten afgivne Forklaring, tilbagekaldte som Usandhed, hvad han havde sagt om de Obligationer, han selv havde foreviist i Brandkassen, at han nemlig havde kjøbt dem paa Gaden af en ham ubekjendt Person, men paastod at have eiet dem omtrent 13 Aar, og anførte som Grund til, at han havde benyttet sig af denne Usandhed, at han troede, derved at hjælpe Jørgen Jensen, eller, som han siger, efterat være foreholdt det Urimelige i denne Grund, da disse Obligationer efter hans egen Forklaring ikke vedgik denne — for desto lettere at slippe derfra, og gjøre sin Uvidenhed om, hvor Renterne skulde hæves, sandsynlig. Han tilstod endvidere, at han, da han forlod Brandkassen, traf Jørgen Jensen paa Hjørnet af Nørregade og Gammel Torv, og fortalte denne, at Karlen var anholdt med Obligationerne, hvortil han blot svarede "det var forkeert" og gik sin Vej.

Jørgen Jensen blev derpaa fremført; han gjenkjendtes strax af den med Obligationerne paa grebne Karl, for at være den Person, der havde givet ham Orindet at hæve Renter; han blev derpaa visiteret, og Man forefandt da hos ham en rød Saffians Brevtaske, hvori der var en Kongelig Obligation, en Ducat, nogle Penge og nogle andre Papiere, som han foregav, at afgangne Skovrider Gjødning, da han havde bestemt Mandagen den 15 Septbr. at tage til Holbek, men ikke turde lade samme ligge i sit Chatol, hvorpaa Laasen ei var synderlig stærk, havde leveret ham i Brevtasken til Forvaring. Han tilsværede, at han Torsdagen derefter var i et Orinde hos Justitsraad B u d d e, hvor han foranlediget ved, at Skovrideren endnu ikke var kommen tilbage, spurgte om denne havde faaet Pas; dette benægtede Man vel, men han gjorde sig ikke videre Tanke derom, da Gjødning saaledes ofte var 8 à 14 Dage borte fra sit Logi. Dersom Jørgen Jensen virkelig var skyldig i Mordet, og altsaa gjorde dette Spørgsmaal for at vildlede Øvrigheden, maa Man tilstaae, at dette ene Træk characterisere ham som den meest udtænkte Forbryder. Først om Løverdagen derpaa, den 20 Septbr., siger han, blev han bekjendt med Skovrideren's Død, da en gammel Kone ved Navn Birthe Kirstine gik forbi hans Huus og raabte

til ham, at Gjødning laae død oppe i Skoven. Da han hørte dette, fulgte han med Konen derhen, og saae i en Afstand Gjødning ligge ganske opsvulmet i Ansigtet. Han troede, at hans Død var forarsaget ved et Slagtilfælde, hvilket ofte overkom ham, og gik derfor strax til Justitsraad B u d d e for at angive dette; denne paalagde ham at tage til Frederiksborg for at faae Synsforretning optaget, hvilket han ogsaa gjorde; og maa det mærkes, at han ved denne Leilighed fik Lars Nielsen til at kjøre for sig. Paa Doctor Lynge's Begne fulgte Chirurg Hartman, tilligemed en sammesteds boende Mand, navnlig Hasler, med ham og optog Synsforretningen, som gik ud paa, at Gjødning var skudt. Dengang Skifteretten indfandt sig, opgav han ikke at være i Besiddelse af Obligationerne, men tog ikke i Betænkning selv at beholde dem, fordi Gjødning hverken efterlod sig Kone eller Børn, og gjemte derfor den ham leverede Brevtaske paa Høestet. Først idag betroede han Lars Nielsen dette, men da denne ei vilde befatte sig med at hæve Renterne og raadede ham i denne Hensigt at faae fat paa en Karl paa Gaden, passerede hvad alt er bekjendt. Han nægtede først at have faaet noget at vide om Obligationernes Anholdelse, førend han selv blev opbragt, men vedgik dog dette, da Lars Nielsen under Dinene gjentog ham sin desan-

gaaende afgivne Forklaring. Formedelst den Uoverensstemmelse, der fandt Sted mellem Jørgen Jensens og Lars Nielsens Udsigende, forsaavidt nemlig hiin havde forklaret, at han havde betroet Lars Nielsen Tyveriet, hvilket denne derimod havde benægtet, blev denne sidste atter fremkaldt, og vedgik da, efter nogle Omsvøb, at det forholdt sig rigtigt, hvad Jørgen Jensen havde sagt; men begyndte derpaa atter strax at vakle i sin Forklaring, idet han nu paastod, at hans Kundskab om Jørgen Jensens ulovlige Besiddelse af Obligationerne ifkun var en Folge af hans egen Formodning. Disse tvende Deponenter bleve derpaa arresterede, og Lars Nielsens Heste og Vogn overleverede til en Husmand af Cregome, der just den Dag var i Byen, for at bringe dem hjem.

Den 18 December fremstod Jørgen Jensen atter for Protocollen og afgav angaaende Tyveriet endnu den yderligere Tilstaaelse, at han ved Skiftesforseglingen havde nægtet for Justitsraad Buddes Guldmægtig at være i Besiddelse af Obligationer, Gjøding tilhørende, samt at han lykkeligen undgik deels den Visitation, der ved denne Leilighed blev anstillet, deels den, som flere Skovbetjente foretog, efter Foregivende for at opdage Skovtyverier, men som efter hans Formening var iværksat for at

finde noget af Gjødings Eiendom. Han paastod at have lagt Obligationerne paa Høloftet strax da Gjøding leverede ham dem i Forvaring; og — uagtet ham foreholdtes det Urimelige i at gemme dem paa saadant Sted, naar de vare i hans lovlige Besiddelse, vedblev han dog denne Forklaring, og lagde til, at han har gjort det og ikke fortalt det til Nogen, end ikke sin Kone, fordi Gjøding havde bedet ham derom.

I Anledning af det Mistænkelige i, at netop Lars Nielsen var den, der hentede Lægen til at overvære Synsforretningen, angav han, at han foreslog denne at kjøre, alene af den Grund, at det vilde have Vanskelighed saa hurtigt at faae den Bonde afsted, hvem det efter Tour paalaae.

Hvor liden Sandsynlighed hele denne Forklaring har, er saameget mere indlysende, naar hen sees til, at Gjøding, efter hvad Justitsraad Berth, der i en Række af 28 Aar noie havde kjendt den Afdøde, saavel som Lars Nielsen med flere Deponenter bekræftede, altid var meget taus med Hensyn til hvad han eiede, og saa mistroisk, at det ei var rimeligt, at han derom vilde betro sig til Nogen. Endnu flere Omstændigheder stødte til for at forsøge den mod Jørgen Jensen opvakte Mistanke. Det var saaledes oplyst, at Gjøding pleiede at bære en flosset Hat liig den, Jørgen

Jensen havde paa, da han blev anholdt. Vel forklarede Lars Nielsen, at det bestemt ikke var den, som foresandtes ved Liget, og som skal være solgt ved Auktionen; men da Politiedirecteuren pludseligen henvendte sig til Jørgen Jensen med Spørgsmaal om hans Hjemmel til den Hat, han var i Besiddelse af, blev han kjendelig forlegen, søgte at undgaae at see Politiedirecteuren og Betjentene i Dinene, og raabte gjentagende, idet han saae mod Loftet: "Hatten er min".

Samme Dag fremstilledes Borten i den Kjælder, hvorfra Jørgen Jensen var hentet til Politiekammeret, og som var gift med Jørgen Jensens Stifmoder. Han forklarede, at Jørgen Jensen havde været hos ham hele den Dag, Paagrøbelsen skeete, hvilket forundrede Comparenten og hans Kone, da han ikke i sex Aar havde været hos dem. For dem havde han foregivet, at hans Grinde til Byen var at indkræve nogle Penge hos en Karl der havde tjent ham, men som han ei kunde finde; han var meget stille hele Dagen.

Den 24 Decbr. anmeldte den i samme Arrest med Lars Nielsen siddende Arrestant Hans Christopher Schmidt, at Forstnævnte for ham havde yttret den Formening, at Jørgen Jensen og dennes Svend, ved Navn Anders Magesen havde dræbt Skovrideren, thi endnu

førend, at denne var funden, kom disse tvende til ham og bade ham at gemme noget af Skovriders Løi. Endvidere havde Lars Nielsen sagt, at naar han kom hjem, vilde han forandre sin Forklaring derhen, at han troede, de hos Jørgen Jensen fundne Obligationer vare dennes egne, og sige, at han havde afgivet sin første Forklaring, fordi Politiedirecteuren havde tiltalt ham haardt, og slaaet saaledes med to Obligationer i Bordet, at han var bleven ganske forvildet i Hovedet. Han havde tillige yttret Ønske om, at han maatte blive sendt til Frederiksværk, da Man der ikke gjorde saa meget af det, og hans Herskab, hvormed han efter en senere afgiven Forklaring forstod Frederiksværks Administration, nok vilde hjælpe ham til at slippe bort.

Lars Nielsen blev strax forhørt angaaende denne Samtale, men han benægtede samme i eet og alt. Først efter Confrontation tilstod han, at en lignende Samtale havde fundet Sted, men paastod kun at have sagt: "at Flere bleve beskyldte for at have dræbt Skovrideren, og blandt disse Hjulmanden og hans Svend"; han havde heller ikke sagt, at Jørgen Jensen og Anders Magesen havde forlangt af ham, at han skulde gemme noget Løi, men han havde kun i denne Anledning bemærket: "at det var mueligt, at Noget mod hans Vidende kunde have bragt Løi igjennem

Hans Gavl". Ifkun vedgik han at have brugt den Yttring, at han, naar han kom hjem, vilde forandre sin for Politidirecteuren afgiven Forklaring; thi, siger han, denne er ogsaa urigtig. — Efterat Lars Nielsen havde afgivet denne Deposition, blev Jørgen Jensen atter fremkaldt, og erklærede han da, at det var længe efter, at Gjøding var fundet, at han talte til Lars Nielsen om at gemme noget Løi, og at hans Svend, Anders Aagesen derom var ganske uvidende. Han forsikrede, at han ikke havde taget Noget af Gjødings Efterladenskaber, at det vel havde været hans Hensigt at tilvende sig Eet og Andet, men at han ikke kunde faae Leilighed til at bevare det, hvorfor han opgav dette sit Forsæt. Da han formedelt det Usandsynlige heri blev inquireret næiere, nødsagedes han at tilstaae Tyveriet, og angav, at han Løverdagen den 20 Septbr. om Aftenen gik ind i Gjødings Værelse, hvortil Døren ei var lukket — altsaa, bemærker Politidirecteuren, førend Skifterettens Forsøgling. — Der fandt han Nøglen til Gjødings Gjemmer ligge paa Bordet, og ved Hjælp af denne aabnede han en Bordskuffe, hvoraf han udtog en Brevtaske med fem Obligationer, mere tog han ei. Ifølge denne Tilstaaelse maatte han indrømme, at hans forhen nævnte Foregivende om at have faaet Brevtassen af Gjøding til Forvaring, var usand.

Da det foreholdtes ham, hvor usandsynligt det var, at han, først efterat Boet var taget under Skifterettens Behandling, havde henvendt sig til Lars Nielsen med Begjering om at forvare Løiet, som alt forud var taget, blottedes atter hans usandsfærdige Forklaringer i samme Dieblik, som han meest troede at blænde Inquirenten; thi nu sagde han, at denne Anmodning skeete Aftenen før Skifteretten var i Boet. Han forsikrede imidlertid, at han selv intet Løi bragte til Lars Nielsen; var dette skeet, var det ham uafvidende, og i saa Fald maatte denne og Anders Aagesen have det mellem sig.

Den 26 December anmeldte fornævnte Arrestant Hans Christopher Schmidt, der imidlertid var kommen til at sidde i Arrest med Jørgen Jensen, at denne for ham havde yttret Dnske om at faae Bud til sin Kone. Da Comparanten foregav, at han snart ventede sin Frihed, og da agtede at tage til Frederiksborg, anmodede han ham om at besørge dette. Ved at undersøge en Brix, hvorpaa en nu til en anden Arrest bortflyttet Jøde havde ligget, fandt han et Stykke Blyant, hvormed han paa sin Halskrave skrev nogle Linier. Halskraven blev afleveret, men det Skrevne indeholdt intet denne Sag vedkommende. Derimod deponerede Comparanten endvidere, at Jørgen Jensen ved denne Leilighed havde bedet ham at sige til sin Kone, at

der ikke var opdaget andet end om Obligationerne, og derfor vilde hans Straf blive ubetydelig; hun skulde tilskrive ham, om der havde været Visitation paa hans Bopæl, og om de da havde fundet Noget eller hun havde faaet det bort. I det Tilfælde, at Man havde fundet Noget, skulde hun sige, at Skovrideren havde foræret dem samme. Naar hun tilskrev ham, skulde hun lægge Brevet i en Smøræske med dobbel Bund, hvilken hans Svend skulde forfærdige. Ved samme Leilighed havde han sagt til Comparenten, at det vel ikke forholdt sig rigtigt med den i hans Besiddelse værende Hat; derfor vilde han, naar han af Politiet blev fulgt ud for at paavise, hvor han havde kjøbt den, lede det til en eller anden Marschandiser, til hvis Boutik der gik en høj Trappe, og da sige, at Handelen foregik paa samme, hvilket han vilde gjøre, for at han ei skulde blive spurgt om Noget havde hørt derpaa. Han havde isvrigt paa lagt Comparenten Tausked, da Man ellers vilde tage hans Kone i Forhør, og hun vilde vist sige Alt, ja maaskee aabenbare, at han havde slaget Skovrideren ihjel. Angaaende Anders Wagesen havde han ikkun yttret, "at denne nok som Soldat vilde vide at forsvare sig".

Jørgen Jensen, der strax blev fremført, nægtede nogensinde under hans Samtaler med forrige Deponent at have brugt nogen af de af ham

opgivne Ubladelser, forsaavidt nemlig disse i nogen Maade vare graverende for ham eller Anders Wagesen.

Medens alt dette var foregaaet for Politidirecteuren i Kjøbenhavn, havde Justitsraad Budde under 23 December tilmeldt Administrationen for Frederiksværk, at Anders Wagesen var arresteret; men allerede under 25 næstefter indberettes, at han igjen Dagen forud var undvogen. Med denne Indberetning fulgte et til Anders Wagesen skrevet, i hans Kiste forefundet Brev fra hans Kjæreste Maren Hansdatter i Kjøbenhavn, hvilket isvrigt intet indeholdt til Oplysning om Sagen, men tvertimod viste, at hun var aldeles uvissende om Forbrydelsen: ligeledes fulgte med samme et til Adresse Avisen bestemt Uvertissement, hvori den Undvegnes Signalement angaves at være liden af Væxt, klein af Lemmer, blonde Haar og bleg Ansigtssfarve &c.

Foranlediget ved denne Justitsraad Buddes Skrivelse blev bemeldte Maren Hansdatter den 29 December af Politidirecteuren taget i Forhør, hvor hun da forklarede, at have gjort Bekjendtskab med Anders Wagesen, da de tjente sammen hos Hyrekudsk Bruun paa Kjøbmagergade. De bleve Kjærestes, og Frugten af dette Forhold var en Dræng, som hun sidst i afvigte Septbr. fødte paa

Fødselsstiftelsen. Comparenten var for Diebliffet tilhuse hos en Madam Brunnich, der boede hos Fæstemand Jørgensen i Hydskenstræde. Det var omtrent 14 Dage siden, at Anders Aagesen var hos hende; han lovede da at vilde komme igjen om en 8 Dages Tid og forblive her i Byen til de havde havt Bryllup, for derefter samlede at reise ud til Cregome, hvor han vilde ernære sig af sin Profession. Idag agtede hun sig ud til sin Søster i Ballerup, og af Mangel paa Noget at lepe af, at opholde sig der, indtil hun fik Underretning fra sin Kjæreste. Hun har i et Brev meldt ham, at hans Mester var arresteret, men har intet Svar herpaa erholdt, og veed aldeles intet til Oplysning i Sagen. Hun blev imidlertid paalagt for det Første ikke at begive sig ud paa Landet, men da hun samme Dags Eftermiddag indfandt sig paa Politiekammeret for at tilkjendegive, at hun ei længer maatte forblive hos Madam Brunnich, blev hende indrømmet et af Politie-Bærelserne saalænge indtil hun ganske kjendtes uskyldig. Fæstemand Jørgensen blev det paalagt at anholde Anders Aagesen, hvis han skulde indfinde sig i hans Huus.

Den 27 Decbr. holdtes Forhør paa Frederiksværk over Jørgen Jensens Kone, Birthe Kirstine Hedevig Hansdatter, der isvrigt ingen Oplysning tilveiebragte i Sagen, da hun

ganske benægtede at være vidende om, hvor der havde begaaet Tyveriet i Gjødings Bøe. Man freed derfor til nye Mandfagning hos Jørgen Jensen, og Man fandt indgravet i endeel Høe paa Loftet en Mængde Løi af forskjellige Sorter, hvilket alt Jørgen Jensens Kone erklærede ikke at være hendes Mand's, naar undtoges nogle Knive, som hun sagde, at han havde kjøbt paa Auctionen efter Gjøding. Det Fundne havde endnu Spor af, at have været nedgravede i Jorden. Endskjøndt dette maatte vække betydelig Mistanke mod Jørgen Jensens Kone om, at hun havde Kundskab om, ja vel endog maatte være deelagtig i Tyveriet, blev hun endnu ikke arresteret paa Grund af, at hun havde et 4 Ugers Barn ved Brystet.

Den 30 December blev Anders Aagesen anholdt. Juleaften den 24 December var han, som ommeldt, brudt ud af Arresten paa Frederiksværk. Ved Hjælp af en Kniv, som han af en anden Arrestant havde faaet tillaans, for at spise med, havde han overkaaret Sprosserne i Arrestdøren, saa at han gjennem det derved tilveiebragte Hul kom ud paa Gangen; derfra steg han op paa Loftet gjennem en Dør, hvorpaa Hængslerne vare istykket. Fra Loftet lod han sig gjennem en Lue falde ned i Sneen, hvori næste Morgen fandtes Spor af hans Trin. I Græse var han om Morgenen inde hos

en Gaardmand, Lars Rasmussen, for hvem han foregav, at han var kommen paa frie Fod, men Jørgen Jensen ikke. Han fik noget at spise, og sagde, at han agtede sig til Frederiksfund. Efter et Kvarteers Ophold gik han igjen, men da han istedet for at gaae ad Frederiksfunds Veien, gik hen imod Strøe; Sigerløv, fattede Lars Rasmussen og hans Kone Mistanke om, at han var rømmet af Arresten, hvisaarsag Lars Rasmussen ogsaa den følgende Dag reed til Fogden i Sigerløv for at melde det Hæserede. Anders Magesen havde imidlertid begivet sig til Cregome, hvor han første Juledag, Natten derpaa, og anden Juledag skjulte sig paa Jørgen Jensens Loft, uden at nyde det mindste, og uden at Noget bemærkede ham. Derpaa gik han ad Veien til Kjøbenhavn. Ved Strøelille Mølle traf han sin Broder Lars Magesen, der tjente sammesteds. Denne, som havde hørt, at Broderen var arresteret, yttrede sin Forundring over at see ham der, og sagde: "men Rygtet siger jo, Du er arresteret, og Du gaaer her"? Anders Magesen svarede: "ja! jeg har ogsaa været det, men de slap mig igjen" og gik derpaa videre. Efterat han havde været inde i Bloustrød Kroe, hvor han først efter to Dages Forløb nød Noget, fulgte han Landeveien, og naaede endelig Østerbroe, hvor han gik ind til en

Smedemeester Allin. Her vare endeel Mennesker forsamlede, iblandt hvilke der var Nogle, som opfordrede ham til at give Brændeviin, hvilket han ogsaa gjorde, men maatte desaaarsag, da han havde Mangel paa Penge, laane 2 Mk. 8 Sk. af en Smedesvend Henrik Ewers, som iforveien kjendte noget til ham. Hos denne fik han ogsaa Tilladelse at lægge noget af sit Løi. Der blev isvrigt den Aften kun talt om ligegyldige Ting. Derpaa gik han ind i Kjøbenhavn, hvor han fik Logie i et Gjestgiversted, den forgyldte Nogle, paa Nørregade. Her vilde Man vel ikke strax tage imod ham, da han ingen Pas havde; men da han foregav, at han var fra Slagelse, og havde været der før med Bønderne, fik han dog Logie. Gjestgiversteden yttrede ved hans Svar Forundring over, at hans Dialect lignede Frederiksværks og dens Omegns Bønders; men der blev intet videre talt derom; de andre Dage opholdt han sig i de tre Kroner, hvilket han selv opgiver; thi i Gjestgiverstedet bemærkede Man, at han som Mand fra Landet var sat i Classe med Bønderne, og saaledes ikke anseet som fremmed Reifende, og Man havde ei lagt videre Mærke til ham.

Dagen efter at han var kommen til Byen begav Anders Magesen sig atter ud paa Østerbroe, hvor han traf en af de Personer, som Dagen iforveien vare forsamlede hos Smedemeester Allin,

nemlig Grossmedsvend Andreas Løth der stod og skuffede Sne af Broen. Til denne fortalte Anders Wagesen, at han agtede at reise til Sverrig, og proponerede for ham at reise med. Da Løth hertil svarede, at det kunde være ganske godt, da han intet Arbeide havde, foreslog han denne at hente Pas til dem begge. Atter den følgende Dag traf de sammen hos Allin. Da de fulgtes ad til Byen, talte Anders Wagesen igjen om deres Reise til Sverrig som om Noget, der alt var afgjort at skulle skee. Løth klagede ved denne Leilighed over, at han skyldte 4 Rbdlr. til en Spisevært paa Christianshavn, men Anders Wagesen, der alt havde skjænket denne nogle af sine Klæder, lovede at afgjøre Gjelden, hvilket han ogsaa gjorde ved sammesteds at pantsætte et Sølvbæger, som han nu foregav at have fundet paa Jørgen Jensen's Loft. Medens de vare inde hos denne Spisevært, blev der atter talt om deres Reise, og fortalte da Anders Wagesen, at de agtede dem til en Smed i Helsingborg. Herved kom han i Forlegenhed; thi da Spiseværtens Hustrue spurgte om den Smeds Navn, de skulde til, vidste han ingen at opgive, hvilket forundrede hende saameget mere, som de saakaldte Fragtbreve altid indeholde Mesternes Navne. En sammesteds boende Kone, der just var tilstede ved denne Samtale, gjenkjendte imidlertid Anders

Wagesen, hvem hun havde seet engang i en Kjelder i Studiestrædet, hvisaarsag hun ogsaa, da han og Løth vare gaaede bort, udlod sig saaledes til Spiseværtens Kone: "Hør Moer! J antog den fremmede Mand for en Smed, men det var han ei; han er fra Kulsvier Egnen". Det er ellers mærkeligt, at Anders Wagesen, uagtet forskjellige Deponenter have afgivet Forklaringer om den aftalte Reise til Sverrig, og uagtet disse sagde ham samme under Dinene, dog vedblev gjentagende at benægte, nogen sinde at have talt derom, og vil paa ingen Maade indrømme at have havt til Hensigt at faae Løth til at tage Pas, for selv at benytte det. Da de forlode denne Spisevært, var det, at Anders Wagesen blev paagreben paa store Kjøbmagergade af Hyrekudsk Bruun's Fuldmægtig. Det maa nemlig bemærkes at Politiedirecteuren havde bragt i Erfaring, at han opholdt sig i Kjøbenhavn, da en Person, nogle Dage for Anholdelsen skeete, havde seet ham gaae ned i en Spisekjelder i lille Grønnegade, hvisaarsag Man paa flere Steder, og deriblandt ogsaa for Hyrekudsk Bruun havde anmeldt, at Man søgte efter ham, og derfor ønskede ham anholdt. — Allerede engang før var han nær bleven greben. Han havde nemlig været hos Fæstemand Jørgensen for at spørge om sin Kjæreste. Dennes Kone, hvem han her traf liggende i Sengen, svarede ham, at hun ikke var

der, men kaldte i det samme paa sin Mand, for efter Politiets Ordre at faae ham anholdt. Da Anders Magesen hørte hende kalde paa sin Mand, skyndte han sig bort; dog vil han ei vedgaae, at han gjorde dette af Frygt. — Som Grund til sin Desertion angav han først, at han ei havde faaet Aarsagen til sin Arrestation at vide, men under et senere Forhør, at Gjøding havde leveret ham et Uhr, som han havde lovet at tage med sig til Kjøbenhavn, naar han tog ind, og da han havde dette hos sig i Arresten, frygtede han, Man skulde finde det hos ham, og at det skulde gjøre hans Ulykke.

Efterat Anders Magesen saaledes var paagreben og ført i Forhør, begyndte han strax at indvifle sig i Modsigelser. Da det nemlig var oplyst, at han havde givet en Karl, som var gaaet i Tjenesten for ham, et Sølvuhr og 20 Rdd., samt at han havde pantsat et andet Uhr, blev han strax derom inqvireret. Det Første vedgik han, men nægtede at vide noget om Pantsætningen; dog nødtes han efter nyere Examination til at erkjende, at det forholdt sig rigtigt; og maatte han da endvidere vedgaae, at han Aftenen førend Gjødings Bøe blev forseglet af Skifteretten, havde været Jørgen Jensen behjælpelig med at bære endeel af Gjødings Løi paa Loftet. Han havde paa Jørgen Jensens Anmodning ikke vægret sig derved, da denne sagde,

der var intet i at sætte sig i Besiddelse af Gjødings Gods, fordi han ingen Arvinger havde. Medens de bare Løiet, siger han endvidere, var det at Jørgen Jensen sagde, at han kunde tage det Uhr, som hang ved Gjødings Seng, hvilket er det samme, som han har pantsat. Denne Forklaring om Uhret vedblev Anders Magesen under et senere Forhør med Tilføiende, at Gjøding vel plejede at bære det hos sig, men han vidste, at det ikke var Tilfældet den Dag, da han havde spurgt Gjøding om hvad Klokken var, men faaet til Svar, at hans Uhr hang i hans Bærelse. Flere Ting, paastod Arrestanten, ei at have faaet dengang, men Jørgen Jensen lovede at dele det Øvrige med ham. Da han blev visiteret, forefandtes hos ham 235 Stykker større og mindre Sølvmynter samt 4 Spisestæker, af hvilke Navnet syntes at være fileet, som Arrestanten dog nægtede at have gjort. Disse Ting forklarede han at have taget paa Jørgen Jensens Loft, da han, efterat være undvegen fra Arresten, havde skjult sig der. Han forsikkrede, at han hverken selv har begjert at faae Noget gjemt hos Lars Nielsen, eller veed, at Jørgen Jensen har gjort det. Den forhen omtalte fløsfede Hat, som Jørgen Jensen var truffen i Besiddelse af, erklærede han at have seet denne med længe førend

Gjødings Død. — Han troede ikke, at Jørgen Jensen's Kone vidste Noget.

Samme Dag fremkaldtes Jørgen Jensen, der nægtede at have udtaget mere af Gjødings Boe end hvad han alt havde forklaret, og vedblev sit Foregivende om, at have kjøbt det i Høet forefundne for 168 Rbd., at det var efter Gjødings Forlangende, at han havde skjult det sammesteds og aldrig talt med sin Kone herom, ligesom han ogsaa paastod — ikke at have været i Besiddelse af de ved den senere Undersøgelse fundne Knive eller de hos Anders Aagesen antrufne Skeer og Penge, og alt dette uagtet ham foreholdtes hans Kones Forklaring og han confronteredes med Anders Aagesen.

Den 31 Decbr. begjærede Anders Aagesen at blive taget i Forhør og angav da, at Jørgen Jensen, nogen Tid efter at Tyveriet var begaaet, havde anmodet ham om at gaae til Lars Nielsen og begjære dennes Samtykke til at bevare noget af Kosterne i hans Huus, hvilket Lars Nielsen indvilligede, og det blev da aftalt, at der skulde sættes en Stige op mod en aaben Gavl saaledes, at de gennem samme den paafølgende Nat kunde bringe Tøiet ind, hvilket ogsaa skeete. Lars Nielsen var ei nærværende, og han har ei siden talt med ham derom. Om Gjødings Dødsmaade vilde han intet vide.

Lars Nielsen, der derpaa blev fremkaldt, vedgik Rigtigheden af Anders Aagesens Deposition, dog med den Forandring, at der ikke udtrykkelig var sagt ham, at Tøiet var Gjødings, hvortil han dog kunde slutte sig. Han troede det ikke farligt, da Manden var død og han ei frygtede Opdagelse; han har ei gjort det for egen Fordeels Skyld, men fortiet det for ei at gjøre Jørgen Jensen ulykkelig. Ogsaa Jørgen Jensen, der derefter fremstod, vedgik nu, at det var rigtigt, at endeel Tøi, som af Anders Aagesen forklaret, blev forvaret hos Lars Nielsen, men tilføiede, at samme forlængst var flyttet derfra igjen. Endskjøndt han ligeledes vedgik Anders Aagesens Tilstaaelse om det den 20 Septbr Passerede in specie om det hos Sidstnævnte fundne Uhr, vedblev han dog at paastaae, at han havde betalt 168 Rbdlr. for endeel af det Borttagne. Han forsikrede, at han ikke havde sat sig i Besiddelse af flere Obligationer og Papiere, end omforklaret, men han vidste, at Gjødning havde sidste 11 Juni ladet nogle blive tilbage i Kjøbenhavn, fordi han kom til at kjøre ud med en ham ubekjendt Person.

Efter Anders Aagesens Begjering blev denne Dag tilført Protocollen, at der under hans Arrest paa Frederiksværk intet Forhør over ham var optaget. I denne Anledning har Justitsraad

Budde senere til Frederiksværks Administration afgivet den Erklæring: at han virkelig havde holdt Forhør over ham, men at dette blev optaget paa den Maade, at han, strax efterat Anders Aagesen var arresteret, havde, for desto hurtigere at faae denne til Bekjendelse, talt med ham under fire Dine, medens to Vidner, useete af Arrestanten, stode i Gangen og hørte derpaa. Denne Erklæring er foreholdt Anders Aagesen og af ham vedgaaet som rigtig.

Den 30 og 31 December var imidlertid atter efter Ordre fra Frederiksværks Administration holdt Forhør i Cregome, samt Randsagning hos Lars Nielsen og Jørgen Jensen. Hos den Sidste forefandtes endeel, som formeentes at tilhøre Gjødings Boe; og hos den Første fandtes i en Stabel Løv forskjellige Ting, hvilke af flere Deponenter bleve gjenkjendte ogsaa at være Gjødings, og blandt disse in specie af den Afdødes Vaskerkone endeel Sengeklæder og Linned.

Blandt de den 31 December forhørte Deponenter var en paa Jørgen Jensens Boepæl anholdt mistænkelig Person, ved Navn Bendt Petersen, men af hvis Forklaring der ingen Oplysning fremkom i denne Sag. Han angav, at han for at have flaget en Vægter var sat paa Band og Brød i Rjøs-

benhavns Politiearrest*); her kom han til at sidde i samme Lukaf som Jørgen Jensen, der bad ham, naar han kom ud, at begive sig til hans Kone og Fader for at bede dem om at sende ham nogle Penge. Andet Verinde havde han ei, og havde været om trent sex Timer paa Jørgen Jensens Boepæl, da han blev anholdt. Han paatog sig denne Forretning, fordi der i Rjøbenhavn intet var at fortjene, hvorimod Jørgen Jensen lovede ham, at han af hans Kone skulde faae Fødevarer og Klæder, af hvilke han isvrigt, paa et Maaltid Mad nær, intet har modtaget. Han blev arresteret, men da, som sagt, intet Mistænkeligt videre hos ham var at opdage, atter løsladt den 20 Februar.

Den 2 Januar 1818 blev af Politiedirecteuren Forhøret i Rjøbenhavn fortsat. Jørgen Jensen benægtede først saavel at kjende Bendt Petersen som med ham at have sendt Bud til sin Kone, men da det over denne Person optagne Forhør blev ham foreholdt, vedgik han samme, men erklærede, at det var Noget, han havde anseet som ligegyldigt.

Lars Nielsen forklarede i Anledning af det i hans Løvstaf Forefundne, at dette var det samme,

*) Et Foregivende, der hyppigen benyttes af flige Personer, naar de ei vilde være bekjendt, hvorfor de have været straffede eller tiltalte.

der havde ligget i hans Lade i Høet; han havde vel forlangt af Jørgen Jensen, at han skulde udtage Løiet fra dette sidste Sted, og anvist ham Løvestablen til at gemme det i, men han har ikke forend nu vidst, at det var skeet saaledes. Denne Forklaring indrømmede Jørgen Jensen ogsaa, idet han paastod ene at have flyttet det her omtalte Løi, ja erkjendte, at selv Anders Aagesen var uvidende herom. Lars Nielsen bad bemærket, at han uden at rose sig selv, veed, at han for sin Belvillighed og Lyst til at gjøre sine Medmennesker enhver Tjeneste, der staaer i hans Magt, har skaffet sig Manges Yndest og Venskab. Han erkjendte vel, at hans Belvillie mod Jørgen Jensen var ilde anvendt, men som grundet paa en naturlig Tilbøielighed, var det ham ikke muligt at handle imod den.

Jørgen Jensen paastod, at det ved sidste Randsagning i hans Huus Forefundne var hans egen Eiendom, da han ogsaa havde kjøbt det af Gjøding; de ved samme fundne Penge siger han ligeledes, ere hans egne; men, foreholdt det Usandsynlige heri, gav han først derpaa ikkun det Svar: "at Pengene gjerne maatte tilhøre den Afdødes Boe, og at han ei derpaa vilde gjøre Paastand"; — men nøiere inqvireret, tilstod han at have stjaalet dem.

Efterat Politiedirecteuren havde modtaget fra Justitsraad Budde endeel Papirer, hvoriblandt

den Creditkasse-Obligation, som det i Begyndelsen af denne Fremstilling er berettet, at en Bonde fra Muderød havde forklaret at have pantsat til Gjøding, hvilke samtlige Jørgen Jensens Kone havde afleveret med Tilføiende at have fundet dem bag sin Seng; blev Jørgen Jensen atter fremkaldt. Han nægtede først at have taget mere af Gjødings Boe, end han alt havde forklaret; men tilstod endelig, at have kastet endeel Papirer bag sin Seng. Endvidere foreholdt, hvad der underhaanden var forebragt Politiedirecteuren, at endeel Løi skulde være ført til Arrestantens Fader, forsikkrede han, at det ei forholdt sig saa; men at han tværtimod under en Samtale med sin Fader i afvigte October om Tyveriet i Gjødings Boe, da denne havde opfordret Arrestanten til at tilstaae det for ham, havde nægtet at være deelagtig deri.

Under 12 Januar afgav Chefen for Stafetcorpsset, Kammerjunker, Divisions-Adjutant, Ridder og Dannebrogsmænd Schumacher en Betænkning angaaende det ved Gjødings Liig fundne Gøvær; en Betænkning, som er af saa megen større Vigtighed i nærværende Sag, som den sætter det uden for al Tvivl, at Gjøding virkelig er bleven myrdet, hvilket Man havde søgt at lede Bedkommende fra at troe, idet Man fortalte, at den Afdøde ofte havde

Slag, at det fundne Gevær rimeligviis var sprunget af Banvare m. m.

Bøssens fornemste Beskadigelse, hedder det i Betænkningen, var forvoldt ved tvende grove Hagel eller smaae Stykker Blye, som vare skudte skjens forfra igjennem Skjæftet imod Piben, som de havde gjennebrængt paa een Side, saaledes at Skjæftet derved var brudt over. Den almindelige Mening var vel, at de omtalte Huller vare huggede med et Jernredskab, eller fremkomne ved Pibens Sprængning; men sin Mening om, at denne maatte være urigtig, støttede Schumacher paa følgende af ham anstillede Forsøg. Efterat have opstillet Bøssen saaledes, at Mundingen stod lige mod ham, skjød han med en almindelig Hagelbøsse, ladet som sædvanlig, paa ti à tolv Skridts Distance mod Piben der, hvor den endnu var ubeskadiget, og frembragte herved tvende Hagel Huller aldeles liig de omtalte. Af sin Undersøgelse med Geværet uddrog han endvidere: at Bøssen havde været ladet, da den blev anskudt, først efter dens Beskadigelse var den skudt af; thi der fandtes Krudt, som var gaaet ud gjennem Hullerne. Vel kunde Spor af Krudtlue være fremkommet af det Skud, der var affyret mod Bøssen, naar det var skeet i mindre end en Mens Afstand; men Luen vilde i saa Fald dog ikke have trængt mellem Skjæftet og Piben, saaledes som skeet var. Ligeledes

saae Man paa Glisernes Brud i Hullerne, at de først vare stødte ind efter, men siden pressede ud igjen. — Bøssen kan ei være sprængt og den Afdøde derved dræbt; thi naar et Jernløb, som ikke er damaseret, sprænges ved Krudtkraft, sees Rænnen fornemmeligen efter Pibens Længde, og altid over to Tommer lang. Det er derfor umuligt, at Skuddet kan være gaaet gjennem de to Huller, hvilket maatte være Tilfældet, hvis den, som havde Bøssen i Hænde, ved dens Sprængning skulde være dræbt. Hullernes Retning i Piben, Stedet, hvor Skuddet har rammet, Saarene i den Dødes Hænder og Blodpletterne paa Skjæftet, lode formode, at Haglene, som have rammet Piben, først ere gaaede igjennem den Dødes Haand. Gjøding har formodentligen støttet Bøssen paa Jorden, og holdt Mundingen lidt fra sig, thi dette passer til en Stilling som om han havde staaet paa Anstand. Det er altså vist, at Bøssen var skudt af, efter at Hullerne vare skudte i Piben; men da Man ved Geværet, i den Forsætning, hvori det saaledes var sat, ikke kunde vente at fælde Wildt, er den alt beskadigede Bøsse enten affskudt af Waade, eller af Rødværge, eller ogsaa af Eierens formentlige Drabsmænd, maaskee for at vildlede den offentlige Mening om Anledningen til den Afdødes Drab, eller endeligen for aldeles at dræbe den ved første Skud haardt Saarede. Af Waade, er det dog usand-

synligt, at Bøssen er gaaet af, naar hensees til den Stilling, hvori den stod. — Hullerne i Piben vise, at de ere frembragte ved Hagel eller smaae Stykker Blye, hvilke neppe vilde have kunnet forvolde en Mand's Død, med mindre de havde truffet Hovedet. Gjøding var saaret i Maven, hvilket lader formode, at han har levet nogen Tid efterat have faaet Skuddet, hvoraf igjen maa udledes, at der paa den Dræbtes Liig have været flere Tegn til Mishandlinger, hvilket ogsaa stemmer med et Niensvidnes Forklaring, at den Dræbtes Baghoved var stærkt beskadiget.

Denne Schumacher's Erklæring blev produceret ved Politie-Forhørene den 16 Januar. Jørgen Jensen blev derpaa inquireret om de nærmere Omstændigheder ved det den 20 September begaaede Tyverie, til hvilken Tid han nemlig vedblev at paastaae, at det er skeet, uagtet det Usandsynlige i, at det ikke før den Tid skulde være begaaet, og hans Kones Forklaring om, at han benævnte Nat havde opholdt sig i Seng med hende, var ham foreholdt; og forklarede han da, at Tyveriet skeete om Natten, da Husets øvrige Folk vare gaaede i Seng i Mørket, og at de først bleve færdige dermed ved Dagens Anbrud. Da hans Kone, siger han videre, mærkede, han ei havde været i Seng hele Natten, spurgte hun ham, hvor han havde været;

men han udlod sig om intet, og svarede kun, "at det ikke kom hende ved", hvorved det forblev. Om Mordet vilde han endnu intet tilstaae, hvorimod han, rimeligviis for derved at vælte Mistanken fra sig over paa en Anden, tilføiede, at endnu førend han gik ud med den gamle Kone, Birthe Kirstine og en Skovfoged, hvis Navn han ei vil erindre, for at see Gjøding ligge i Skoven, lod benævnte Skovfoged til at være uvidende om Gjøding's Død, endskjøndt han om samme maatte være fuldkommen bekendt; thi Birthe Kirstine sagde Arrestanten, at hun iforveien havde fortalt ham det; ved hvilken Leilighed han skulde have svaret: "at det ikke var vist, at Skovrideren var død, da han Torsdagen forud havde seet ham ligge paa samme Sted med sit Lommestørklæde over Hovedet saaledes, at han ansaae ham for at sove". — Til Arrestanten fortalte han, at den nuværende Skovrider havde yttret, at Man burde tage Geværet fra Gjøding, fordi han gik omkring og skamskjændede Dyrene. Under Gjentagelsen af denne Forklaring deponerede han derimod, at Skovfogden den 20 September, da de vare i Skoven, til ham havde sagt, "Torsdagen forud at have seet Gjøding ligge i Skoven med Lørklædet over Hovedet, og at han da havde havt isinde at tage Geværet fra ham; men da Gjøding laae paa det, lod han det være, for at han

”ikke, dersom Gjøding vaagnede, skulde komme ”i Klammerie med ham”.

Den Uoverensstemmelse, der var imellem disse Forklaringer, blev ham strax foreholdt, men han paastod da, at den sidste var rigtig. Da Politiedirektøren forelæste ham Schumachers Erklæring, blev han synlig forlegen, men søgte ved Frækhed at samle sig og benægtede at have været ude med Gevær imellem den 15 og 20 September.

Den 17 Januar var Anders Aagesen i Forhør. Ogsaa han søgte at vildlede Inquisitor, idet han forklarede, at han længe før Gjødings Død havde hørt, at Skovfogden gik paa Jagt efter ham; og vedblev sit Forrige, uagtet ham foreholdtes Schumachers Erklæring. Med Hensyn til Tyveriet sagde han, at han ikkun var tilstede ved samme en Times Tid, hvilket Jørgen Jensen ogsaa indrømmede med Tilføiende, at han selv vedblev hele Natten at føre Løi ud af Gjødings Bærelse.

Den 22 Januar begjærede Anders Aagesen at blive afhørt, og erklærede, at han nu vilde bekjende alt, og afgav da følgende Forklaring:

Fredagen den 19 Septbr. om Morgenen kom Jørgen Jensen ud til ham i Bærkstedet, og begyndte at arbejde. Efterat de begge havde staaet nogen Tid ved Arbeidet, begyndte han en Samtale

med Comparanten, under hvilken han fortalte, at han havde seet Gjøding ligge død i Skoven. Da Comparanten hørte dette, udbrød han: ”Du er dog ei Uarsag i hans Død? thi hvorledes kan Du ellers vide det?” Hertil svarede Jørgen Jensen blot: ”som jeg siger, han er død”, uden dog at fortælle, at han var saaret, og da Arrestanten ei heller tænkte paa, at Skovrideren kunde være dræbt, og han ei havde seet Jørgen Jensen i de Dage gaae ud med Gevær, saa faldt det ham ikke ind at spørge Jørgen Jensen desangaaende. Arrestanten sagde strax: ”naar saa er, at Gjøding ligger død i Skoven, saa maa Du vel melde det”; men Jørgen Jensen svarede: ”nei, melde ham vil jeg ikke, han bliver nok funden; naar jeg meldte ham, kunde Man troe, at jeg paa een eller anden Maade havde aflivet ham”. Uagtet disse sidste Ord havde givet Arrestanten Anledning til nærmere at udspørge Jørgen Jensen, blev det dog derved, fordi han over denne Samtale blev saare forvirret. Derpaa proponerede Jørgen Jensen Comparanten at begaae Tyverie i Gjødings Bøe; men han modsatte sig dette Forslag bestemt, og yttrede, som en siebliffelig Undskyldning for sin Bægning, Tvivl om Skovriderens virkelige Død. Flere Ord faldt ikke denne Dag mellem dem. Dagen efter (den 20de) kom Jørgen Jensen atter ind i Bærkstedet til

ham, og tiltalte ham saaledes: "kan Du nu see, at det var sandt, hvad jeg sagde, nu var her en gammel Kone, som meldte, at Skovrideren ligger død i Skoven". Arrestanten troede, Gjødings Død var forvoldet ved hans Slagtilfælde, saa at det endnu ikke faldt ham ind, at Mord kunde have fundet Sted, og da han ved at høre dette blev ganske forvirret, svarede han Jørgen Jensen slet ikke herpaa. Jørgen Jensen fulgte derpaa med den gamle Kone op til Skoven for at see den Døde. Arrestanten har siden indseet det Synderlige i, at det ei faldt ham ind, hvor overflødig det var for Jørgen Jensen, paanye at forvise sig om Mandens Død, ifølge hvad han Dagen iforveien havde fortalt ham; men da gjorde han sig ingen Tanker derom. Samme Dags Aften bleve de enige om Tyveriet, og skeete det saaledes, som han før har forklaret. Nogle Dage efter, da Nyttet var imod Jørgen Jensen, talte Arrestanten med ham under fire Dine, og sagde da til ham: "Gud bevare os, Menneſke! Du har dog vel aldrig Deel i Skovriderens Død, eller faaet Andre til at gjøre det?" hvortil Jørgen svarede: "nei vist har jeg ikke, og nu er det jo forbi". Da Arrestanten i det samme erindrede sig, at Skovfogden forfulgte Gjøding, yttrede han: "Skovfogden har dog vel ikke dræbt

ham"; hvortil Jørgen svarede: "Nei det troer jeg dog ikke, ja Gud veed det"!

Ovenstaaende Anders Magesens Deposition har jeg, uagtet dens Usandfærdighed i og for sig er temmeligt indlysende, og uagtet den senere er forandret, dog troet noget udførligen at burde opgive, saasom den afgiver et godt Bidrag til at lære hans Character at kjende, og viser Maaden, hvorpaa de Tiltalte søgte at vildlede Inqvirenterne. Da den i Anders Magesens Overbærelse blev oplæst for Jørgen Jensen, der med nedkastet Blik paahørte samme; benægtede denne at have havt en saadan Samtale, eller nogensinde udladt sig til Anders Magesen med Noget, hvoraf saadant kunde udledes, og fremsagde denne Benægtelse med en fremtvungen Latter og tilsyneladende Hidſighed.

Den 13 Februar 1818 blev udfærdiget Commissorium til Knud v. Hadeln, Byefoged og Skriver i Frederiksbund samt Birkefoged og Skriver til Jægerspris, Selsø, Svandholm og Egholm Birker, og Herman Carl Meinig, Birkefoged ved Kronborg og Hellebeks Birker til at fortsætte Undersøgelserne og paakjende Sagen, hvis aarsag Arrestanten sendtes til Frederiksborg. Ifølge heraf tog Commissionen sin Begyndelse den 10 Marts. Foranlediget ved nogle Bemærkninger, der

under 7de s. M. vare Commissionen tilstillede fra Oberst Tcherning, indfandt den sig i Cregome for at undersøge en i Lars Nielsens Gaard staaende Sædskaf; men i samme fandtes intet mistænkeligt.

Jørgen Jensens Kone toges i Forhør. Hun forklarede, at hun aldeles intet vidste til Oplysning i Sagen, da hun for sine Børns Skyld havde holdt sig fra al Ting, hvilket Udtryk hun paa nærmere Tilspørgsel forklarede ved, at hun ei havde hørt efter, hvad hendes Mand og dennes Svend talte sammen. Denne Deposition vakte deels Mistanke mod hende selv, saa at hun strax blev arresteret, og deels bestyrkede den Oplysning, der under Politieforhørene vare tilveiebragte mod Jørgen Jensen og Anders Magesen; og — den 14 Marts, da Commissionen var samlet i Frederiksborg, hvor den ogsaa senere holdt sine Møder, forklarede Sognefogden i Cregome, der Søndagen den 21 September 1817 paa Lars Nielsens Begjæring havde fulgt med til Liget, der laae i Lyngbye Skov: at hverken Jørgen Jensen, Lars Nielsen eller Anders Magesen rørte ved den Døde; hvilket forundrede Comparenten, da han alt da havde Mistanke mod disse.

Denne Deponent, der efter Justitsraad Bude's Ordre besørgede Gjødning lagt i Kisten og

Graven til ham gravet, forklarede ligeledes den Omstændighed, der for sin Synderligheds Skyld her bemærkes, at netop Lars Nielsen og Anders Magesen vare iblandt dem, der grove Graven.

Denne Deponent fortalte ogsaa følgende Tilfælde, der blandt Menigmand i Omegnen vakte megen Sensation, og da Sandheden deraf ved flere Deponenters Forklaring er bleven gjort utvivlsom, har Commissionen ogsaa ladet samme nedskrive i Forhørene. Den Morgen, da Jørgen Jensen tilligemed Lars Nielsen førte til Frederiksborg, for til Stedets Dyrighed at melde Gjødning's Død, hendte det sig, idet de paa Veien kom forbi Lyngbye Skov, at en sort Høne, der kom flyvende ud fra Jørgen Jensens Huus, styrede sin Cours henimod dem, og — satte sig paa Sidstnævntes Skulder. Lidet opbyggede ved denne uindbudne sorte Reisefælle, satte de den ind i et Huus i Meelløse, for paa Hjemveien igjen at tage den med sig. Hvad Stof denne Tildragelse maatte give til Nygter blandt den vantroe Almue, er indlysende.

Samme Dag fremstod Birthe Kirstine Jensdatter, Indsidders Jørgen Hansens Kone, hvem jeg alt flere Gange forhen har havt Leilighed til at nævne. Hun forklarede paa følgende Maade de Oplysninger, hun i denne Sag kunde afgive.

Den 19 September om Eftermiddagen var hun gaaet ud i Lyngbye Skov for at samle sig noget Brænde. Da hun i denne Hensigt var gaaet noget omkring, fik hun Die paa et Menneske, som hun troede var en Jæger, liggende ved en Mose. Hun gik skottende hen til ham; men da hun kom noget nærmere, saae hun da, hun havde taget Feil. Men idet hun kom ind i Krattet, var det, ligesom Buskene skiltes ad for hende, hun gyste, Haarene reiste sig paa hendes Hoved, saa at den Hue, hun bar, ligesom løftede sig i Beiret. Hendes Angest satte sig endelig noget, og nu gjenkjendte hun Gjøding. Hun troede imidlertid, at han sov, og gik sin Vej. Da hun kom hjem og fortalte sin Stifføn med flere af Husets Folk, hvad der var hændet, raadede disse hende at sige det til Jørgen Jensen. Næste Formiddag fortalte hun det til dennes Kone, der ved samme Leilighed bemærkede, at Gjøding ei havde været hjemme flere Dage. Da hun om Middagen vilde gaae ud at malke, kom Jørgen Jensen springende ud, og spurgte om det var hende, der havde fundet Gjøding død i Skoven, hvortil hun svarede: "jeg siger ikke, han er død; men er han det, ligger han der vel endnu". Om Eftermiddagen kom Jørgen Jensen til hendes Hus for at bede hende følge ud med til Gjødings Liig, og lovede at han nok skulde forskylde hende derfor;

thi alene, sagde han, vilde han ikke gaae. Da de kom ud til Liget, yttrede Jørgen Jensen intet uden: "Skulde Gjøding gaae herud og lægge sine Been". De gik derpaa hjem, og hentede Skovfogden Niels Andersen derud.

Som forhen bemærket, havde Frederiksværks Administration alt under 18 November i en Skrivelse til Justitsraad Budde opgivet, at der efter Sigende, uden for Jørgen Jensens Baaning havde holdt en mistænkelig Bogn. Herom forklarede en Gaardmand Christen Pedersen, at da han en Formiddag, han erindrede ei om det var før eller efter at Gjøding var fundet, kom ud paa sin Lod, Sønden for Jørgen Jensens Gaard, bemærkede han, at en Bogn sammesteds var vendt. Bognene fra Frederiksværk pleie vel at vende der, men da han ikke havde seet nogle saadanne i de Dage, blev han opmærksom derpaa. Flere andre Depo- nenter have ogsaa bemærket disse Hjulspor, og bleve de seete først i den Uge, Gjøding blev fundet, og Man lagde endvidere Mærke til, - at disse Spor sidst i Ugen kjendeligen vare udslittede, dog af hvem vidste Ingen.

Den 17 Marts tog Commissionen Jørgen Jensens Kone i Forhør. Hun tilstod blandt andet: Da Gjøding havde været nogle Dage borte, yttrede hun sin Forundring herover til sin Mand,

men fik kun de korte Svar: "ja vist bliver han længe borte, hvad kommer det Dig veed, hvad har Du med ham at bestille? o. s. v." Senere, da den gamle Kone Birthe Kirstine, som omforflaret havde sagt hende, at hun havde seet Gjøding ligge i Skoven, fortalte hun dette igjen til sin Mand, der da yttrede: "Herre, Jesus! gør han det"! men hun mærkede ikke videre, hvad Indtryk det gjorde paa ham. Efterat Auctionen var holdt og da Rygtet begyndte at tale om, at hendes Mand havde taget Løi ud af Gjødings Boe, spurgte hun ham derom; men fik atter her det korte Svar: "Paa Du Dit, jeg skal nok svare for hvad jeg gjør". Comparentinden troede isvrigt ikke, at hendes Mand havde haft Deel i Gjødings Drab, "da hun aldrig har bemærket Skarnstreger af ham".

Med denne Deposition søgte Comparentinden saaledes at bortfjerne al Mistanke mod sig; men endnu samme Dag deponerede Lars Nielsens Kone, at hun, foranlediget derved, at hendes Tjenestepige havde i deres Løvestak forefundet noget hende ikke tilhørende Løi, havde adspurgt Jørgen Jensens Kone, om ikke ogsaa hun havde forefundet saadant; — og denne havde dertil svaret: jo! men tillige sagt, at hun endnu ei turde tale derom. Uagtet Jørgen Jensens Kone paastod, at denne Forklaring var løgnagtig, saa sattes Commissionen

snart istand til at kunde tillægge hendes Forklaring samme Prædicat; thi foruden at hun benægtede adskilligt, som af flere Deponenter alt var oplyst, saa fremstod en hos Jørgen Jensen tjenende Pige, Caroline Jensdatter næste Sessionsdag og erklærede, at hun havde hørt nysnævnte Samtale som Lars Nielsens Kone havde forklaret at have hørt med Jørgen Jensens Kone, og afgav endvidere en Forklaring om dennes Udfærd den Aften, Tyveriet maa antages at være bleven begaaet, der synes at vise, at ogsaa hun var idetmindste Medvinder i Tyveriet. Caroline Jensdatter havde nemlig bemærket, at Gjøding, den Aften, han kom fra Frederiksværk (hvilken maa antages at være den samme som da Tyveriet blev begaaet) vilde begive sig ind i Jørgen Jensens Stue, men dennes Kone forhindrede ham deri, idet hun satte Krogen for Døren, og foregav at hendes Mand var til Gilde. Kort efter hørte Deponentinden Anders Aagesens Stemme uden for Jørgen Jensens Sovestue. Han spurgte, om Jørgen Jensen var hjemme, hvortil dennes Kone svarede: "nei"! men gik ud i Haugen til ham. Da hun kom ind igjen, sagde hun: "havde jeg vidst, at det var Anders, var jeg ei gaaet ud".

Noget efter at dette var passeret, kom Jørgen Jensen hjem; han gik strax ind til Skovris

deren, og efter at have talt nogen Tid med ham, kom han ind i Stuen, hvor da hans Kone bød Comparantinden at gaae til Sengs, hvilket hun da ogsaa gjorde.

Søndagen derpaa, siger hun endvidere, da Gjødning blev bragt fra Skoven, befalede Jørgen Jensen hende at gaae til hendes Fader for at bede ham om at komme ud i Skoven for at lægge den Døde i Kisten. Da Jørgen Jensens Kone ved denne Leilighed, fordi hun ikke kunde undvære Deponentinden, spurgte, om ikke en Anden kunde gjøre det, fik denne til Svar: "Strøeslagteren er bedst vant til at rage i Naat, vil Du tale, saa vil jeg tie".

Hele denne Forklaring af den 14aarige Pige, indeholder vel ikke noget juridisk Beviis mod Arresteranterne, saameget mindre som hun Dagen derpaa benægtede Rigtigheden heraf paa det nær, at Jørgen Jensens Kone gennem Vinduet havde talt med Anders Aagesen den omforklarede Aften, men tjener dog til at bestyrke den engang vakte Mistanke; og det saameget mere, naar lægges Mærke til hvad næste Comparant, fornævnte Strøeslagter Ernst Sørensen deponerede overeensstemmende med hvad den gamle Kone, Birthe Kirstine, under et Forhør den 21 August havde forklaret. Om Løverdagen før Skovrideren blev

lagt i Kisten, siger han videre, havde Jørgen Jensen gjentagende anmodet ham om at gjøre dette, og fik han desaaarsag om Søndag Formiddag ved sin Datter Bud om Tiden, naar dette skulde skee. Jørgen Jensen lovede at betale ham derfor, og gav ham den Afdødes Støvler, ligesom Jørgen Jensen til Skovfogden Niels Anderssen, dengang de tilligemed den gamle Kone Birthe Kirstine vare gaaede til Skoven, yttrede: "at han (Deponenten) godt kunde tage Bøssen, da Birthe Kirstine nok vilde tie".

Den 22 Marts skeete atter Randsagning i Jørgen Jensens Huus. Loegulvet blev opgravet og Man forefandt 3 Apothekerflasker, der af Apothekeren i Frederiksfund bleve undersøgte. Denne erklærede, at den ene indeholdt stødte Kræbsevane blandet med raae Østersskaller, den anden Bunderfaldet af samme og fordærvet Vand, og den tredie Blyextract. Ogsaa Haugen blev gennemsogt med Spade og Svæger. I Gangen lige for Havestuen var Jorden løs, men — intet forefandtes. I Rygningen af Huset derimod fandtes 21 Stkr. Børllys og 4 Pompestokke samt et Hypejern.

Da dette var skeet, toges Jørgen Jensens Kone i Forhør. Hun vedblev gjentagende, at hun ikke kunde give nogen Oplysning om det Forefundne. Hun havde flere Gange, efterat Nygtet var udsprede

om, at hendes Mand havde bestjaalet Gjøding's Boe, spurgt denne derom; men stedse faaet til Svar: "pas Du hvad der gaaer Dig an, hold din Kjæft", eller andet lignende.

Blandt de den 28 Marts afhørte Deponenter forklarede en Uhrmager Westergaard fra Frederiksværk, at han omtrent 8 Dage efterat Gjøding var funden havde haft en Samtale med Jørgen Jensen, under hvilken han i en spøgende Tone havde sagt til ham, at han jo efter Rygtet havde slaget Skovrideren ihjel og plyndret hans Boe. Han svarede: "ja lad dem kun komme dermed, jeg skal nok tale med dem". I det han afgav dette Svar, blev han kjendelig rød i Ansigtet. Ligeledes har denne Deponent, som flere andre, lagt Mærke til, at Jørgen Jensen ved den Tid var meget stille. Den Skjæbne saaledes at blive paaduttet Mordet, undergik Jørgen Jensen flere Gange. Saaledes forklarer en Lars Rasmussen under et senere Forhør, engang, da de gik sammen paa Beten til Frederiksværk, at have sagt til ham: "Du har jo slaget Skovrideren ihjel", hvortil han svarede: "nei Fanden pine mig har jeg ei". Da Comparanten derpaa sagde: "saa har din Svend gjort det", svarede han: "det troer jeg ikke, det har vist Een gjort, som skylde ham Penge". Ligeledes har en Consumtionsbetjent Warberg under et Forhør

deponeret, at han engang, da Jørgen Jensen gik ud af Frederiksvunds Østerport, tilraabt ham: "Hei, Jørgen Jensen! hvad har J gjort med Skovrideren, J har jo slaaet ham ihjel". Herpaa svarede han intet uden: "Ho"! og vinkede i det samme med en Paraplye, han havde i Haanden, men Comparanten troede at bemærke, at han blev rød i Ansigtet.

Den 28 Marts afgav ogsaa Drængen Jeppe Olsen, der tjente Jørgen Jensen, den Forklaring, at han en Dag, som han troede var efter at Gjøding var funden, hørte, da han var paa sit Kammer, Nogen flæbe forskellige Ting op og ned ad Trapperne fra Loftet. Uagtet Comparanten ellers altid pleiede selv at rede sin Seng, var denne samme Dags Aften, da han vilde lægge sig for at sove, alt redet, og fremmede Dynner lagt deri, hvilke han dog kun beholdt et Par Dage. Han har ingen Samtale hørt mellem sin Husbond og Anders Aagesen, der kunde angaae denne Sag; men har flere Gange bemærket, at de, naar han gik fra Bærkstedet, holdt op at arbejde.

Den 4 April forklarede en Uhrmager Niels Hornberg fra Usundbye blandt andet, at Jørgen Jensen omtrent 2 à 3 Uger førend han blev arresteret, havde kaldet paa Comparanten, som just kjørte forbi hans Huus, hvor han da fortalte ham

af Gjødning at have som Betaling for Koft og Logie faaet en af Deponenten udstædt Obligation. Deponenten bad ham da ikke være for haard Creditor, hvortil han svarede: "Den kan Du afbetale med at gjøre noget Smede- Arbeide eller beslaae en Bogn".

Den af Lars Nielsen den 24 April afgivne Forklaring, er saameget mærkeligere som det netop er ham, der har afgivet den. Under en Samtale, han en Dag i Frederiksborg Arrest havde med et Par andre Arrestanter, yttrede en Frans Kasimussen Forundring over, at Comparenten endnu ikke var kommen paa frie Fod. Jørgen Jensen, som havde hørt deres Samtale, raadede ham at tage Bidner paa sin Uskyldighed, men han sagde: "naar Sandheden kommer for Lyset, bliver den det bedste Bidne". Paa denne Comparentens Yttring svarede Jørgen Jensen: "skal da Sandheden for Lyset, der kan jo være Andre, som har skudt Gjødning". Da Comparenten derpaa yttrede: "J har plyndret hans Gods, J har ogsaa dræbt ham"! — svarede Jørgen Jensen: "ja skal jeg døe, saa lad mig døe". Senere har Jørgen Jensen yttret Frygt for, "at Anders Aagesen skulde spye noget af sig"; men i det samme trøstet sig med: "at der var ingen Bidner derpaa". Endvidere forklarede Lars Nielsen: dengang Gjødning bragtes fra Sko-

ven, og det forefundne Gevær blev vist Justitsraad Bude med det Spørgsmaal, om han meente, at Gjødning kunde have skudt sig selv, — og Bude derpaa svarede "ja! ja! lad det være!" — traadte Anders Aagesen Comparenten paa Foden. — Dagen, førend denne Forklaring blev afgivet, havde Jørgen Jensen ligeledes yttret Frygt for, at Anders Aagesen skulde sige Noget til hans Kone, og ved samme Leilighed bemærket: "at med Hensyn til Lyberiet, var der ikke Noget deri, men det værste var med Skovrideren, der var af med Livet". — Dengang Skovrideren bragtes fra Skoven og Man begyndte at skjære op paa den Dødes Klæder, saa at Hullerne og Haglene kom tilsyne, vendte Jørgen Jensen sig bort fra Liget, gik bort, skrigende og tørrende sine Dine.

Jørgen Jensen, der i Anledning af denne Forklaring blev fremkaldt, vedgik at have yttret Frygt for Anders Aagesen, men paastod at Grunden hertil var, at Anders Aagesen var en Spion, der havde lagt ham Løgn paa i Rjobern havn. Ligeledes vedgik han at have sagt: at det værste var med ham, der var caput; men forklarede denne sin Yttring derved, at Anders Aagesen ifkun under fire Dine havde fortalt ham, at han var Drabsmanden, men da der saaledes ingen Bidner havde været tilstede, vidste han, at Anders

Uagesen igjen vilde sige om Comparenten, at han havde gjort det.

Det maa dog herved bemærkes, at Arrestanten Søren Jensen Bjøgh, der skulde have været tilstede ved den omtalte Samtale, vil intet erindre herom.

Den 25 April bragtes Anders Uagesen for Forhør; men han nægtede med Hensyn til Mordet alt, hvad der paa nogen Maade kunde være graverende for ham eller Jørgen Jensen.

Den 28 April deponerede Skovrider Rüdewald, at han havde holdt Randsagning om bortkomne Skov-Effecter, og derved tillige havt Die med, om han kunde finde noget af Gjødings Gods. Begyndelsen skeete i Lars Nielsens Gaard; da de vare der, kom Jørgen Jensen derover forpustet, rød i Ansigtet og ganske maalløs. Da her Intet fandtes, begave de sig til Jørgen Jensen. Da de kom ind i Værkstedet, blev Anders Uagesen, der opholdt sig sammesteds, meget forlegen, og kunde neppe svare paa de ham forelagte Spørgsmaale. Begge bleve meget blege.

Lars Nielsen forklarede denne Dag, at Jørgen Jensen havde fortalt ham, at den Løsdag Morgen da Gjøding blev funden, at denne laae død i Skoven, hvilket han dog benægtede, uagtet ham foreholdtes saavel denne som hans

Kones og endnu en Deponents derom afgivne Forklaring, ja uagtet Lars Nielsen endog gjentog ham sin under Dinene; hvorimod han vedblev at paaftaae, at han selv først om Middagen fik det at vide af den gamle Kone Birthe Kirstine.

Ved et Forhør, der den 5 Mai 1818 blev optaget i Kjøbenhavns Tugt- og Forbedringshuus over Forbedringshuus-Fangen Franz Rasmussen, forklarede denne Fange at have siddet paa Frederiksberg i Arrest med Jørgen Jensen og Lars Nielsen. Han mærkede da, at Jørgen Jensen altid frygtede for, at Anders Uagesen skulde tilstaae, og har hørt den Samtale, som ovenfor er fortalt, at Jørgen Jensen i Arresten havde havt med Søren Bjøgh. Dmtrent 14 Dage efter, at Comparenten kom til at sidde i Arresten hos Anders Uagesen, fik denne en Seddel, indlagt i et Stykke Suurbrød, hvoraf Comparenten Intet erfarede. Anders Uagesen, der ligesom Jørgen Jensen var lænket til sin Seng, bad ham staae op i Vinduet og raabe ind til den Sidstnævnte, der sad i den tilstødende Arrest: "at han (Jørgen Jensen) ikke skulde svare til noget af hans (Anders Uagesens) Løi". Senere raabte Jørgen Jensen: "var det saa godt", hvilket af Anders Uagesen blev bejaet. Ovennævnte Seddel havde Anders Uagesen ogsaa

ifinde at besvare, hvilsaarsag han paa et Stykke Papir, der, som Emballage om noget Smør, var kommen ind i Arresten, skrev med Blod af sin Fingert og ved Hjælp af en Pind, han tog ud af en Risekost; men da han blev forflyttet til Esrom, fik Søren Bjøgh Sedlen, og veed Comparenten ei, hvor den siden er bleven af. Da Anders Nagesen havde læst Jørgen Jønsens Seddel, sagde han: "de maatte have faaet denne Seddel, saa det kunde have kostet hans Hoved". Efter Comparentens Formening have disse tvende myrdet Skovrideren, dog have de ikke ligefrem fortalt det. I et senere Forhør for Politieretten sagde samme Depo- nent, at Anders Nagesen har fortalt ham, at Lars Nielsen ei havde taget Deel i Forbrydelsen; men om derved meentes Mordet eller Voets Plyndring, veed han ei. Paa Tyveriet lagde Anders Nagesen aldrig Dølgemaal, men var derimod stedse taus angaaende Mordet. Forsaavidt Søren Bjøgh kunde vide noget om hvad af Frank Rasmussen er forklaret, blev det af ham stadfæstet. Bjøgh sagde desuden, at Jørgen Jensen havde fortalt ham, at det var Anders Nagesen, der havde skudt Skovrideren.

Den 22 Mai afleverede Arrestforvareren Morten Andersen 3 udrevne Blade af en Bibel, som Arrestanten Lars Nielsen samme Dag havde

forevist ham. Paa Marginen heraf havde Jørgen Jensen tilskrevet ham saaledes: "Du staaer efter mit Liv som Saul efter Davids Liv, og Du storkede en Orm og hjalp den op, saa traadte Du den ihjel, paa det Du skulde inte dømmende selv skal dømmes. Og Du siger, at jeg skal sige sandt, og det skal jeg ogsaa om Dig, samt Tak for alt Godt og Ondt — Jeg haver gaaet med Dig i en mørde (her findes et ulæseligt Ord), Naar Du ikke vil uden med Svig, saa skulde Du gjøre 5 Umyndige ulykkelige".

Disse Lister vedgaaer Jørgen Jensen at have skrevet og forklarede, at det ulæselige Ord var Stad, og sigtede til, at han og Lars Nielsen havde været hinanden behjælpelige i at gjenne de stjaalne Koster. Det Dvrige har Hensyn til, at Lars Nielsen under Forhørene havde sagt ham under Dinene, at han havde begaaet Mordet. Han nægtede ved denne Skrivelse at have søgt at lægge Hindringer iveien for Sandhedens Oplysning.

Det er alt forhen bemærket, at Lars Nielsen havde forklaret, at Jørgen Jensen alt Løverbag Morgen da Gjøding blev funden, havde fortalt ham, at Gjøding laae død i Skoven.

Den 29 Mai forklarede den forhen omtalte Strøeslagter Jens Ernst Sørensen, at Jørgen Jensen ogsaa til ham benævnte Løverbag

Morgen havde fortalt, at Gjøding laae i Skoven og var skudt. Denne Strøeslagterens Forklaring benægtede Jørgen Jensen imidlertid endog efter Confrontation at være rigtig, med Tilføiende, at Ernst Sørensen rimeligen løi for at frietage sig selv for Mistanke.

Den 19 Juni forklarede en Sandfoged Olsen af Østerholm, at hans Søn Jeppe Olsen, der tjente hos Jørgen Jensen, havde sagt ham, at hans Husbond og Anders Aagesen ofte gik ud om Natten, uden at han vidste, hvor de da gik hen. Den Morgen, som Gjøding skal være bleven borte om Natten, kom de ogsaa først hjem om Morgenens, og hørte han Anders Aagesen da sige: "nu er han borte", dog uden at han vidste, om hvem de talte. Jeppe Olsen, der desangaaende den 3 August blev inquireret, benægtede Rigtigheden heraf, ligesom ogsaa selv Sandfoged Olsen, der samme Dag foreholdtes denne sin Forklaring, fragik samme, og paastod aldrig at have afgivet den.

At selv Jørgen Jensens Hustru ikke har været frie for Mistanke mod sin Mand om Mordet, synes klart af følgende Samtaler, som hun skal have havt med Lars Nielsens Kone. Denne forklarede nemlig den 3 Juli, at hun engang havde spurgt Jørgen Jensens Kone "om det var sandt, at Skovrideren var myrdet hjemme og der

paa fjørt til Skoven"; hvortil denne havde svaret, "at det troede hun ikke, da hun ellers maatte have mærket det; hvorimod hun en anden Gang paa Deponentindens Yttring: "at hun vilde vove sit Liv paa, at hendes Mand var frie for Mordet", svarede: "Da skal Fanden vove sit Liv for dem". Under en Samtale med en anden Deponent, Gaardmand Jeppe Jørgensen har hun yttret, "at hendes Mand kunde være ildefindet nok til at have begaaet Mordet".

Den 21 Juli blev fra Jørgen Jensen til Commissionen afleveret en Skrivelse, hvori han begynder med at bede om Forladelse, fordi han ei før har bekjendt det, som Brevet indeholder; og angiver som Grund hertil; at han ei havde havt bedre Forstand, at han havde frygtet, at Skylden da vilde blive paalagt ham, og endelig, at han ikke var aldeles forvisset om at det, som han nu agtede at opgive, virkelig var sandt, da det kun indeholdt, hvad Anders Aagesen havde sagt til ham.

Hans saaledes meget vidtløftig indledte Bekjendelse indeholder følgende Historie om Gjødings Dødsmaade, som Anders Aagesen havde fortalt ham:

Gjøding, der ofte gik paa Krybskytteri, havde ogsaa en Aften forlokket Anders Aagesen til at gaae med for at være sig behjælpelig med at

faae et Dyr. Efter denne Aftale begave de sig ogsaa til Skoven, hvor det endvidere bestemtes, at Anders Magesen skulde gaae omkring for at drive Dyrene hen mod Gjøding, som imidlertid vilde staae paa Skjul for at fælde, hvad der saaledes kom ham imøde. Anders Magesen gik ifølge heraf en Tid lang om i Skoven, men da han intet Dyr fornam, begav han sig tilbage til det Sted, hvor de skildtes ad, — og traf Gjøding liggende død. Da han saae ham død, blev han bange for at det skulde blive opdaget, at han havde været med at jage, og deshaarsag komme til at lide Straf, hvilken Gjøding forud havde sagt ham, var betydelig. Derfor søgte han at holde alting skjult, og sagde til Comparenten, at dersom han talede derom, vilde han erklære det for Løgn. Først efterat Anders Magesen havde fortalt ham dette, blev den Beslutning fattet at bemægtige sig den Dødes Løi. Paa Veien tilbage fra Lars Nielsen, hvorhen de havde bragt det stjaalne Løi, yttrede han Frygt for, at Man skulde træffe dem dermed, da Man saa let kunde falde paa ogsaa at beskylde dem for at have bragt Skovrideren af Dage, men Anders Magesen svarede hertil: "jeg har intet gjort ham, og Du har jo ikke heller, han er død af sin egen Daarlighed". Derpaa ender han dette Brev med den Forsikring, at han er uskyldig, uden forsaavidt

han har bekjendt, samt med den Opfordring, at, dersom der var Noget, som vidste Noget om, hvad han var beskylt for, at de da tilligemed ham selv maatte staae frem og gjøre Redelighed for sig; — Og anraaber om, at Sagen dog maatte faae en Ende.

Foruden denne Skrivelse, blev samme Dag, den 24 Juli, acteret en Rapport fra Arrestforvarer Skjurm paa Esrom, hvori refereres Indholdet af en Samtale, som han har haft med Jørgen Jensen, der i det væsentlige er overensstemmende med ovenmeldte Skrivelse. Kun har Jørgen Jensen desforuden under denne Samtale lagt til, at i Kjøbenhavn's Politiearrest havde Anders Magesen tilraabt ham: "Det kan ikke hjælpe, Du siger Noget; thi jeg tager ikke imod det"; — ligesom han ved en anden Leilighed havde sagt til ham: "hvis Du siger Noget om mig, skal det gaae ud over Dig selv, Du skal komme til at sidde i det, og blive Manden".

Den 13 August lod det atter til, at det vilde standse med al videre Oplysning i Sagen, idet Anders Magesen nu erklærede, at den af ham for Politieretten i Kjøbenhavn afgivne Forklaring om, at Jørgen Jensen havde sagt til ham, at han om Fredagen før Skovrideren blev funden havde seet denne ligge i Skoven, var urigtig; og at han alene var forført til denne Forklaring derved, at Arrestanten Christopher Schmidt i Politiedirectorens

Navn bød ham at sige saadant, og han saaledes haabede at faae Lindring i Arresten. Det var efter denne Schmidts Tilskyndelse, at han sagde Jørgen Jensen denne Forklaring under Dinene. Alle hans forrige Forklaringer vare usande, naar undtages, at Skovrideren havde leveret ham sit Uhr for at bringe det til en Uhrmager i Kjøbenhavn, og at det var, fordi Comparenten havde samme hos sig i Frederiksværks Arrest, at han undveeg fra samme. Det forholdt sig ogsaa rigtigt, at han paa Jørgen Jensens Løst efter sin Undvigelse fra Arresten havde forefundet de omforklarede Skeer, som han medtog. Han nægtede in specie at have været med ved Tyveriet, og at Jørgen Jensen til ham havde talt om Skovrideren. Han havde vel talt til Lars Nielsen om at modtage noget Løi fra Jørgen Jensen, men som denne havde sagt at have kjøbt af den afdøde Gjøding; ja han havde selv seet Jørgen Jensen, da han erholdt Penge for sit Huus i Frederiksfund, betale Gjøding 128 eller 192 Rbd., skjøndt han dog ikke veed, om disse Penge betaltes for det omtalte Løi.

Den 28 August deponerede en Thomas English og senere en Johan Schwertfeger, at de havde hørt, at Lars Nielsens Familie skulde have anmodet en Mand i Cregome om, at udsprede det Rygte, at han med sin Vogn havde været i Lyng-

bye Skov for at tage Brænde; men Manden skulde have svaret, at han ikke vilde gjøre sig til Lyv for Noget. Benævnte Mand, Ole Mortensen, forklarede derimod selv herom ifkun, at Lars Nielsens Kone til ham havde yttret, at hun ønskede at vide, hvo der havde taget Brænde i Skoven, da hun gjerne vilde betale Skovbøderne.

Den 11 Septbr ratihaberede Jørgen Jensen sin i Brevet af 21 Juli afgivne Forklaring, gjorde endeel specielle Benægtelser, og bemærkede blandt andet, at der ved Siden af Liget i Skoven laae et overbrudt Koftekast, som blev lagt paa den Vogn, der førte Skovrideren hjem. Dette Koftekast er ei senere bragt tilveie, saa at Man ei har fundet undersøge, om det har Spor af at være brugt ved Gjødings Mord, hvilket dog den Omstændighed, at det var brudt, hentyder til.

Den 18 Septbr var Jørgen Jensen atter i Forhør, og tilstod, at Anders Aagesen om Torsdagen førend Gjøding blev funden, til ham havde fortalt, at han laae død i Skoven.

Den 2 October deponerede Lars Nielsen, at Jørgen Jensen til ham havde fortalt, at hans Kone, endnu førend der blev opdaget noget om Tyveriet, havde sendt Bud til hans Forældre, for at bede dem brænde de dem leverde Obligationer,

da de, hvis de bleve fundne, kunde bringe dem i Ulykke.

Jørgen Jensens Fader, der desangaaende blev afhørt, benægtede at være i Besiddelse af nogen Obligation, hans Søn havde leveret ham, men tilstod, at denne vel har viist ham saadanne, som han foregav at være Skovriders, dog uden at sige, at de vare stjaalne. Da dette skeete, viste Comparenten ham imidlertid bort med dem. Senere vedgif han dog, at han havde laant Jørgen Jensen 100 Rbdlr. paa 5 Stykker Obligationer; hvilke han dog sendte denne tilbage, saasnart han hørte, Gjødings Boe var plyndret, da han nu ikke vilde have med dem at bestille.

Da Jørgen Jensen den 17 October inquirertes herom, in specie om Tiden, naar han havde leveret sin Fader Obligationerne, benægtede han at have gjort det om Mandagen førend Skovrideren blev funden; med Tilføiende: "Har jeg havt Obligationerne om Mandagen, saa har jeg taget dem fra ham om Søndagen, for jeg har ikke gjort Manden Noget;" hvilket sidste Udtryk han gjentog flere Gange, endog hvor det ikke passede paa Spørgsmaalene. Først efter at være foreholdt Faderens derom afgivne Forklaring; og efterat denne havde sagt ham samme under Dinene, tilstod han om Mandagen at have sendt Faderen sam-

me, ved hvilken Leilighed han havde sagt, at Anders Aagesen eller Gjødning havde flyet ham dem, hvilken erindrede han ikke. Han fik 100 Rbd. tillaans paa dem; men kort Tid efter leverede hans Broder ham dem igjen tilbage. Comparenten havde faaet dem af Anders Aagesen, der havde taget dem fra Gjødning Søndag Morgen. Han kunde ikke opgive nogen fyldestgjørende Grund, hvorfor han ikke før havde afgivet denne Forklaring.

Lars Nielsen, der ved sin Forklaring havde givet Anledning til ovenstaaende Undersøgelse, deponerede endvidere den 2 October, at Jørgen Jensens Kone fuldkommen maatte være vidende om det i Gjødings Boe begaaede Tyverie, eftersom hun var tilstede dengang Aftale skeete om den foretagne Reise til Kjøbenhavn for at hæve Renter; og da selv yttrede; "bare Soldaten ei løber af med dem", men Jørgen Jensens Kone benægter dette som urigtigt.

Endvidere forklarer Lars Nielsen, at Jørgen Jensen i Anledning af et fra en Sally paa 9000 Rd. D. C. til den Afdøde udstædt Beviis, samme Løverdag Formiddag, som Gjødning fandtes, havde spurgt Comparenten, om han ikke meente, han kunde foregive, at Skovrideren havde testamenteret hans ældste Datter samme, hvortil Deponenten svarede: "hvor vil Du troe, det kan gaae an, der

er jo ingen Bitterligheds Bidner, men vil Du plukke lidt af Boet, saa gjør det strax”.

Den 13 November begyndte den mod Jørgen Jensen opstaaede Mistanke om Mordet atter at forøges, idet en Karen Nielsdatter forklarede, at hun om Natten imellem den 14 og 15 Septbr. 1817 Kl. 11-12 tilligemed sin Broder, en Dræng paa 13 Aar, der ogsaa har afgivet en hermed overeensstemmende Forklaring, havde mødt to Personer, der gik med Bøsse henad L yngbye Skov. De dreiede af, som om de ei vilde møde hende, og svarede heller ikke, da hun bød God Aften. Paa Størrelsen kunde den ene være Jørgen Jensen, hvem hun har seet. Da hun kom noget bort, hørte hun et Skud bag sig inde i Skoven.

Den 20 November fremstod Anne Margrethe Christiansdatter, Gartner Ole Frederichsens Hustru, der siden Mai har beboet Jørgen Jensens Hus for at have Opsigt med samme. Den af hende afgivne Forklaring skal jeg for medelst dens Synderligheds Skyld tillade mig korteligen at anføre.

I sidstafvigte Sædhøst en Morgen Klokken 3 indlukkede hun sin Mand, der gik til Høstarbejde, og gik derpaa strax til Seng. Hun havde neppe lagt sig igjen, førend hun saae 3 Mandspersoner komme fra Rjokkenet ind i Skovriderens Bærelse, og gaae

hen ad Gulvet mod det Sydvestre Hjørne, hvor Skovriderens Seng skal have staaet; her stode de stille og hviskede med hinanden, dog kunde hun ei høre, hvorom de hviskede, thi hun kunde ikke begribe, hvorledes disse 3 Personer vare komne ind, eftersom alle Husets Indgange vare lukkede, og blev desaarfsag yderst bange, saa at hun ei engang turde røre sig i Sengen. Hendes Seng stod i det tilstødende Bærelse saaledes, at hun gjennem den tæt ved aabne Dør tydelig kunde see de omtalte Personer. Da disse, som nævnt, havde staaet nogen Tid og hvisket, uden at foretage sig videre, kom et Fruentimmer ind ligeledes ad samme Bei som de forrige, og begav sig hen til dem. Hun var af samme Høide som Deponentinden. Da hun kom ind, sagde den ene: ”nu er det rigtigt”, hvorpaa alt forsvandt for hendes Dine. Kort efter at dette var skeet, kom en Kone ved Navn Margrethe Bondes og bankede paa. Deponentinden lukkede hende op; men saae saa forstyrret ud, at denne Kone i Begyndelsen ei vilde gaae ind, efter hendes Udsigende, fordi hun troede, Deponentinden var et Forvarsel. Da hun var kommen ind, fortalte Deponentinden denne Tildragelse, hvorpaa de begge gik omkring i Huset for at søge om de fire Personer, men — fandt ikke Spoer til Noget. Deponentinden kjendte ingen af Mandfolkene, hvorimod det

forekom hende, at Fruentimmeret var Jørgen Jensens Kone, hvem hun har seet et Par Gange. Mærkeligt nok forklarede hun endvidere, at dette Fruentimmer var frugtsommeligt, hvilket paa den Tid virkeligen var Tilfældet, men som hun paa nærmere Forespørgsel forsikrede ei at have hørt. Fruentimmeret var iflædt de samme daglige Klæder, som hun havde seet Jørgen Jensens Kone de to Gange før at være iført. Hun har seet Jørgen Jensen een Gang, men kjender ham ei, Anders Magesen og Lars Nielsen har hun aldrig seet. Alt dette passerede, som sagt, kort efter at hun havde lukket Manden ud, hun var lysvaagen, og var forend Synet fremkom, aldeles ikke i Frygt for at see noget saadant, thi det var ganske lyst. Hun forsikrede, at hun aldrig har seet sligt før. Endvidere lægger hun til: Da Deponentinden sad og talede med Magrethe Bondes skeete et stort Rabalder paa Loftet, saa stærkt, som om Husset skulde styrte sammen, saa at Magrethe Bondes pludselig forlod hende med de Ord: "det skal vare længe, inden jeg kommer til Dig igjen". Dette Rabalder forbausede Deponentinden saa meget mere, som hun vidste, at der intet var paa Loftet, som kunde falde ned og forarsage det. Under et senere Forhør, hvor Ane Magrethe Christiansdatter var tilstede, gjenkjendte hun i samme Dieblif,

da Jørgen Jensen og Anders Magesen traadte ind, uden at hun vidste i hvad Stilling disse stode til Sagen, med Bestemthed dem for de Personer, hun ved det omtalte Syn havde seet i Skovridereens Bærelse, og søiede hun ved denne Leilighed til, at Anders Magesen var den, der traadte først ind, derefter kom Jørgen Jensen og tilsidst Lars Nielsen. Hun forsikrede, at hun nu ved Gjen synet næsten blev sat i den samme ængstlige Sindsstemning, som da hun havde Synet, hvilket ogsaa af Commissionen bemærkedes; ligesom denne ogsaa har anført, at den har taget Husets Bærelser i Dies syn og fundet, at deres Beliggenhed stemme fuldkommen med Deponentindens Forklaring. — Magrethe Bondes Forklaring stemmer med Oven anførte, forsaavidt hun derom kunde være vidende.

Den 27 November opfordrede Niels Jensen sin Broder Jørgen Jensen, under mange Taarer, til at sige Sandhed med de Ord: "at Comparanten var overbevist om, at han var istand til at give fuld Oplysning om Sammenhængen med Mordet", idet han endvidere foreholdt ham den ulykkelige Forfatning, hvori han ved sin Benægtelse havde styr tet sine Forældre, Kone og Børn; — men Jørgen Jensen vedblev desuagtet sit Forrige. Da derpaa Jørgen Jensen aftraadte, forklarede Deponen ten Følgende. Den Gang han, som ommeldt, bragte

sin Broder nogle Papirer tilbage fra sin Fader, faldt Taleren paa Gjødings Død, og fortalte da Anders Aagesen, medens Jørgen Jensen stod tæt ved og hørte alt hvad der blev talt, — at han (Anders Aagesen) havde siddet bag en Stub, og, idet Skovrideren var kommen ind over Gjerdet til Skoven, og stillet sig ved et Træ, skudt ham med 5 à 7 Rendefugler, saa at han "strax var svaftet om og havde ikke målet et Ord"; Jørgen Jensen var, da Skuddet faldt, undløben i Skoven. — Da Deponenten blev bestyrtet over denne Anders Aagesens Fortælling og foreholdt dem deres Gjerning, sloge de det hen i Veiret med de Ord: "af hvad bryder Administrationen sig om det, nu bliver den frie for at betale ham Pension". Deponenten bad dem derpaa at høre op med at fortælle denne Tildragelse, for at han ikke skulde have Ansvar; men de vedbleve desuagtet at tale derom. Deponenten har hidtil holdt Sandheden tilbage for sin Broders Skyld; men fandt sig nu pligtig at fremkomme dermed, formedelst sin Kjærlighed til sine Forældre. Han var overbevist om Broderens Deelagtighed, hvilket han turde beedige med roelig Samvittighed. Hvad Jørgen Jensens Kone angik, da havde hun aldrig yttret noget, hvoraf han kunde slutte, at hun var vidende om Forbrydelsen; ifkun engang

havde hun sagt: "det er gaaet galt til, og det bliver galt".

Jørgen Jensen, der strax fremkaldtes og hvem Broderen sagde sin Forklaring under Dinene, kunde ikke nægte Rigtigheden heraf, blev betydelig bestyrtet og udbrød i sin første Rystelse saaledes: "men hvorfor tog Anders mig dog ogsaa med"; men da han havde fattet sig noget, nægtede han at have været med i Skoven, hvorimod han indrømmede Broderens Forklaring om den fornævnte Samtale, og svæjede til, at han havde leet deraf, fordi han ikke havde havt noget dermed at bestille.

Anders Aagesen, der ogsaa i denne Anledning blev forhørt, benægtede, at denne Samtale havde fundet Sted, uagtet han confronteredes med Niels Jensen.

Commissionen, der formodentligen antog, at det vilde have heldige Følger for Sagens Oplysning, naar Jørgen Jensen atter pludseligen fremkaldtes, lod denne træde frem igjen, og — han tilstod sig skyldig i Mordet. Hans Forklaring er følgende. Anders Aagesen og han havde længe talt om, at det var vel, at faae nogle af Gjødings Obligationer, — og, for at kunne udføre denne Plan, faldt de paa den Tanke at rydde ham afveien. Deponenten havde vel, under sine Samtaler med Anders Aagesen proponeret, at han vilde tage

Skovrideren ud til sin Fader, forat Tyveriet imidlertid kunde forøves, men Anders Aagesen paastod: at han maatte reent afveien, og foreslog at skyde ham. De bleve da enige derom, og at det skulde skee, naar han gik ud i Lyngbye Skov for at jage. Ifølge det fattede Forsæt gik Deponenten den Søndag Morgen, som Mordet skeete om Aftenen, ud med Anders Aagesen for at paavise denne det Sted, hvor Gjøding pleiede at stille sig, naar han vilde skyde Dyr. Om Aftenen var Comparenten, som meldt, til Gilde i Cregome. Da han kom hjem, hvistkede Anders Aagesen, der stod i Skjul i Gaarden, til ham, at han strax maatte føre Gjøding ud; og, da Comparenten dertil yttrede, at det ikke var værd at gaae, svarede han: "aa Snak"! idet han med Gebærder tilskyndede Comparenten, hvis Forsæt derved blev modnet. Han bad derfor sin Kone at gaae i Seng, og foregav, at han imidlertid vilde gaae ud i Haugen for at opstille en udstoppet Mand, hvormed han vilde kysse Frugttyve. Derpaa gik han atter ud for at oplede Anders Aagesen. Da han ei traf denne, gik han ind til Gjøding, med hvem han havde gjort Aftale om at gaae paa Jagt om Natten, og forestillede ham, at det var bedst at de, for ikke at sove for længe, gik strax ud, hvilket de da ogsaa gjorde efterat have druffet nogle Snapser Brændeviin. Deponenten

havde intet Værge med sig, for ikke at vække Mistanke hos Gjøding. Det var omtrent Kl. 11. Paa Veien til Skoven mødte de en Pige og en Dræng, idet de dreiede ind fra Veien for at skraae over til Skoven. Da de vare komne noget ind i samme, bød Gjøding Deponenten at blive staaende, derpaa pudse lidt i Buskene, — og endelig gaae noget frem, naar han, Skovrideren, var kommen til Anstandspladsen. Dette skeete, og Deponenten var kun gaaet faa Skridt, førend han hørte Skud, og — da han kom hen til Stedet, hvor Gjøding havde stillet sig, stod Anders Aagesen der alt, som udbrød: "nu er han borte". De sprang begge over Gjerdet; men da de havde glemt at fratage Skovrideren hans Stuedørs Nøgle, gik de tilbage, hvor Anders Aagesen fratog den Afdøde en Skindpung med tre Nøgler, et Kommeuhr og 3 Mk., hvilket alt han beholdt. Deponenten affjød derpaa Gjødings Gevær hen i Luften, hvorpaa de begave sig hjem. Anders Aagesen havde formodentlig til Forsvar i paakommende Tilfælde, igjen ladet det Gevær, hvormed han havde skudt Skovrideren; det skjød de af i Haugen førend de gik ind. Comparentens Kone lukkede dem op, hvorpaa de begik Tyveriet efterat have tændt Lys. Anders Aagesen havde taget en af de 2 Bøsser, Deponenten havde staaende i sit Værksted, og hvilke

han under et senere Forhør forklarede at have laant til dette Niemeed af en Smed Hans Jensen, efterdi der ikke var Laas paa hans eget Gevær. Ruglen havde Deponenten givet ham Dagen iforveien. Deponenten gif ei til Sengs den Nat. Om Morgenen derefter, da Pigen var ude at malke, gif han ind at ordne alt i Skovridersens Kammer, hvorpaa han gjemte Nøglerne paa Loftet, men veed ei hvor, og har ei siden selv kunnet finde dem.

Efter denne Tilstaelse blev Anders Aagesen atter fremstillet, men, uagtet Jørgen Jensen sagde ham samme under Dinene, vedblev han dog haardnakket at nægte, at han havde begaaet Mordet, og alt hvad Man ved dette Forhør bragte det til var, at han nu atter vedgif, hvad han i et foregaaende Forhør havde gjenkaldt, at nemlig han og Jørgen Jensen havde bragt to Dragkister af Gjødings Løi over til Lars Nielsen, og viste derved atter en Baklen i sin Forklaring, hvilken under hele denne Undersøgelse bemærkedes hos ham.

Jørgen Jensens Kone forklarede med Hensyn til, hvorvidt hun selv maatte være vidende om de begaaede Forbrydelser, at hendes Mand nogle Dage, førend han reiste til Kjøbenhavn med Obligationerne, viste hende endeel Porcellain, som han sagde at have kjøbt af Skovrideren for 150 Rbd.

men at det en Tid lang havde ligget i Høet paa Loftet, fordi Gjøding havde bedet ham at holde Salget nogen Tid dulgt. Dette var Anledningen til at ogsaa hun, efterat have erfaret sin Mand's Hæftelse, atter gjemte det sammesteds.

Herved maa ogsaa mærkes Jørgen Jensens Forklaring med Hensyn til sin Kone. Han forklarede, at hun for nogen Tid siden havde sagt til ham, at hun af Deponentens Samtaler med Anders Aagesen havde hørt, at denne sidste havde skudt Skovrideren, og bad ham med Taarer i Dinene at sige Sandheden, men Deponenten forsikkrede hende ved denne Leilighed, at han ikke havde gjort Skovrideren noget, men at Anders Aagesen var Gjerningsmanden. Samme Gang sagde hun, at hun havde bemærket dem, da de vare inde i Gjødings Bøe, ligesom hun ogsaa vidste, at Deponenten den Nat, Mordet skeete, ikke havde været i Seng. Den 9 December 1818 forklarede Konen endvidere for Esrom Politieret, efterat have lovet, at hun nu vilde sige den rene Sandhed, at hun den Aften Tyveriet skeete havde lukket sin Mand og Anders Aagesen ind, da de kom hjem fra Skoven, hvorhen de sagde at være gaaede for at jage. Hun spurgte da, hvor Skovrideren blev af, og fik til Svar, at han kom bag efter. Hun saae, de bragte noget Løi gjennem Bærelserne ud i Bærkstedet. Se

nerer har hendes Mand sagt hende, at Anders Magesen havde skudt Gjøding.

Imidlertid var Anders Magesen paanye undvegen fra Esrom Arrest, men atter paagreben, hvorom han den 11. December 1818 afgav følgende Forklaring: Ved Hjælp af et Søm, som han brækkede ud af en Stolpe i den Kjelder, hvori han sad, blev han sat istand til at befrie sig fra sit Jern, og opdirke Laasene. Derpaa opgravede han Jorden under Fodstykket og løsnede Dørstolperne fra Muren, hvortil han betjente sig af de Jern, han havde havt paa, især Bolten paa Springjernet. Paa denne Maade kunde han skyde Dørkarmen saa langt til Siden, at der mellem den og Muren blev saa stor Abning, at han derigjennem kunde sætte sig i Frihed. Denne Forklaring har Commissionen bemærket at stemme med den Tilstand, hvori Arresten strax efter Udbruddet befandt sig at være. Det var om Natten, mellem den 2 og 3. December, forklarede han videre, omtrent Klokken 1, at han brød ud; han gik gjennem Baggaarden, bag om Kroens Have, gjennem Esrom ad Røddeboe Veien til Frederiksborg, og opholdt sig i den derved liggende Dyrehauge den følgende Dag: Natten derpaa gik han ad Landeveien til Kjøbenhavn. En halv Meils Wei fra Lyngbye gik han hen ad Morgenstunden ind i en Gaard, hvor han foregav for en Karl, som han

traf i Stalden, at han for en Smedker i Kjøbenhavn havde bragt nogle Skilderierammer til Lyngbye, men her havde han druffet sig beskænkert og mistet sit Fodtøi og sin Hat. Han bad derfor Karlen om at overlade ham et Par Træskoer og en gammel Hat, hvilke denne ogsaa som Gave leverede ham. Depo- nenten forsatte derpaa sin Wei, kom igjennem Cas- stelsporten, gik lige gjennem Byen, uden at gaae nogetsteds ind, ud af Amagerport. Dette var om Torsdagen, hele Fredag og derpaa følgende Nat op- holdt han sig paa Marken. Lørdag Morgen var han inde i et Huus for at spørge om Arbeide, og fik i denne Anledning et Stykke Mad. Om Efter- middagen, da han kom ind paa en stor Gaard, for ligeledes at spørge om Arbeide, blev han anholdt og afleveret til Politidirecteuren i Kjøbenhavn, der igjen lod ham bringe til Frederiksborg. Marsagen til sin Bortrømmelse angav han at være den, at han frygtede for at blive mishandlet af sine Medar- restanter Lars Nielsen og Niels Jensen, hvilke havde sagt ham, at de havde Tillævelse til at knuse ham Leed for Leed, naar han ikke forklarede, hvad de vilde. Denne Uttring benægtede nybnævnte Arrestanter, der strax i den Anledning bleve forhørte, nogensinde at have brugt, endskjøndt de vel indrøm- mede, undertiden at have givet ham tørre Hug for at faae ham til at bekjende. Da Anders Magesen

sen adspurgtes om sin Deelagtighed i Mordet, vedblev han sin forrige Benægtelse.

Da, som vi have hørt, Jørgen Jensen selv havde afgivet Forklaring om, hvorvidt hans Kone var vidende eller maatte have Formodning om de begaaede Misgjerninger, bleve heller ikke hendes Forklaringer længer saa tilbageholdende som før. Hun forklarede saaledes: at Bortflytningen af Gjøding's Løi havde foranlediget hende til Spørgsmaale desangaaende, hvortil da Anders Aagesen tog Ordet og sagde: "at Skovrideren ikke kom mere tilbage; thi han, Anders Aagesen, havde skudt ham saaledes, at han kun havde givet et Bræel fra sig, og saa var død". Deponentinden havde alt før den Tid hørt en Samtale imellem sin Mand og Anders Aagesen, om at rydde Gjøding afveien. Dengang bad hun sin Mand ikke at give sig af med Anders; men, da han derpaa, efter først at have nægtet for hende at have nogen slet Hensigt med Gjøding, sagde: "at hun ei skulde tage sig af hvad den Gæber, Anders Aagesen, sagde", — og endelig, ved hendes gjentagende Bønner til ham om ei at give sig af med Anders, udbrød: "ja, det er sandt nok, man bør ikke raade til en ond Gjerning, men vil han gjøre det, saa maa han tage det paa sin Samvittighed"; — saa blev det derved. Med Hensyn til Tyveriet forklar-

rede hun, at Skovrideren's Løi først blev bragt ind i hendes Sovestue, og siden, da Tjenestepigen i Morgenstunden gik ud at malke, derfra i Bærkstedet. Videre vidste hun ei. Hun har hidtil været tilbageholden i sin Forklaring, fordi hun "med Haand og Mund" havde lovet sin Mand ikke at røbe dem.

Derpaa fremstod Jørgen Jensen atter som omtalt samme Dag, og forklarede endnu følgende nøiere Omstændigheder ved Tyveriet. Sølvpengene deelte Comparenten med Anders Aagesen, Bancosedlerne circa 4 à 5 Rd. beholdt den Sidste nævnte, Løiet blev flyttet til Lars Nielsen Nat-ten mellem Mandag og Tirsdag, efterat Skovrideren var fundet, og Nedgravningen i Haugen skeete Tirsdag Morgen. Ved Lars Niensens Gavl tabte de et Fouteral med nogle Barbeerknive og Sax. Disse fandt Lars Niensens Stifdatter om Morgen, og da Folkene paa Gaarden bleve opmærksomme herpaa, maatte Lars Nielsen give hver af Pigerne en Sax og hver af Karlene en Kniv, for at der ikke skulde blive videre Tale herom. Flere Deponenters Forklaringer stemme hermed.

Anders Aagesen, der i Anledning af alt dette blev fremkaldt, erklærede disse Forklaringer for løgnagtige. Angaaende de nærmere Omstændigheder ved Tyveriet afgav han derimod følgende Forklaring: Jørgen Jensen befalede Deponenten at gaae hen

til Lars Nielsen, for at bede ham om Tilladelse til at bringe "det Løi ud til ham, som han vidste nok". De samme Ord brugte Deponenten hos Lars Nielsen. Denne svarede: "ja lad ham det, jeg skal sætte Stigen til, saa kan han lægge det her op paa et Stænge". Disse Ord benægtede isvrigt Lars Nielsen at have brugt. En Casse, siger Anders Magesen videre, som laae paa Jørgen Jensen's Loe, fandt han det forhen omforflarede Sølvuhr og Sølvskeer. Han tog disse Ting strax til sig og gjemte dem i Høet, for at Jørgen Jensen ikke skulde faae at vide, han havde fundet dem, og først efter at Deponenten var deserteret fra Frederiksbærf, tog han disse Ting til sig, da han gik til Kjøbenhavn. Han tilbagekaldte altsaa den forhen af ham afgivne Forklaring om, at Skovrideren selv havde leveret ham Uhret. Han blev foreholdt hans forhen gjentagne Gange afgivne Forklaring om at have taget Uhret fra Skovrideren's Seng; men han benægtede at have afgivet en saadan, og paastod, at han havde taget det fra sin egen Seng dengang han blev arresteret. Den 15 Januar 1819 deponerede han endvidere, at medens han sad i Frederiksborg Arrest, fik han i et Surbrød en Seddel fra Jørgen Jensen, hvorved denne bad Comparenten deels om at tilbagekalde sin Forklaring i Politieretten i Kjøbenhavn, der gik ud paa, at Jørgen

Jensen havde seet Skovrideren ligge i Skoven, førend han var funden, deels om at foregive, at han havde fundet det hos Comparenten forefundne Sølvløi, men nægte at have faaet det af ham; thi ellers, heed det, blev han (Comparenten) selv Lyp derfor. — Isvrigt vedblev han sin Benægtelse.

Jørgen Jensen benægtede, at den heromtalte Seddel havde det foregivne Indhold; de bleve confronterede, men hver vedblev sin Forklaring.

Den 18 Marts 1819 blev ifølge Amtets indhentede Tilladelse, Gjødings Liig optaget af Graven i Overværelse af Districtslægerne Svendsen fra Jægerspris og Lyngge fra Frederiksborg samt Commissionen selv; men da Liget befandtes ganske at være overgaaet til Forraadnelse, kunde ingen Obduction finde Sted, og intet Resultat af denne Forretning afgives. Her er af Commissionen gjort følgende Bemærkning: Førend Liget blev opgravet havde den deels skriftlig deels mundtlig henvendt sig til Provst Strøm til Cregome og Binderød med Anmodning om, at han, naar Liget igjen nedfattes i Graven, vilde indfinde sig og kaste Jord paa det med sædvanlig Ceremonie, samt over Graven henvende sin Tale til Arrestanterne, in specie til Anders Magesen, for at det pludselige Indtryk paa dem kunde bidrage til Sagens Oplysning; men da Provst Strøm ikke indfandt sig, saa maatte Com-

missionen lade Kisten ned sætte i Graven, og vedtog endvidere at henvende sig til Amtets Dyrighed for at faae det Fornødne foretaget.

Natten mellem den 25 og 26 Marts brød Anders Aagesen atter ud af Arresten, men blev dog strax paagreben.

Den 2 April 1819 havde Commissionen foranstaltet en Samtale mellem Anders Aagesen, Niels Jensen og Lars Nielsen, og formaet Forstfagfører Slagsted og Amtsfuldmægtig Møller, uden at Noget af de nævnte Arrestanter derom vare vidende, til at staae i et Bærelse ved Siden; hvor da disse hørte, at Niels Jensen og Lars Nielsen med haarde Ord animerede Anders Aagesen til at sige Sandheden. Denne forsikrede vel i Begyndelsen, at han ikke havde skudt Gjøding, men at dennes Død var forarsaget ved en Bøsse, som var henlagt i Skoven, forsynet med en Rendesnare, saaledes indrettet, at Bøssen maatte gaae af og træffe Skovrideren, naar han kom til og traadte paa Snaren; men da Lars Nielsen foreholdt ham det Usandfærdige heri, og — uagtet Commissionen havde forbudt at bruge saadan Bold — havde givet ham et Par Slag af en Ridespidst, som han havde med sig, — saa fortalte han dem alt, omtrent paa samme Maade, som Jørgen Jensen havde forklaret, dog med følgende

Forandring. Han nægtede at have taget Røglerne og Uhret, saaledes som Jørgen Jensen har sagt, fra Skovrideren, men sagde, at de hang ved Sengen. Endvidere forklarede han, at efterat han havde skudt paa Skovrideren, der derved endnu ikke ganske døde, skød Jørgen Jensen endnu engang paa ham med sin egen Bøsse. Med Hensyn til Tyveriet sagde han, at ikke Alt blev udtaget den første Nat, men at Jørgen Jensen senere havde udtaget mere; hvilket han havde lovet at dele med Comparenten; men han troede, at han var snydt, hvilket han ogsaa flere Gange havde dattet Jørgen Jensen paa. Han paastod, at Jørgen Jensen gav den første Anledning til Tyveriet, idet han omtrent 14 Dage førend det skeete, havde sagt, at hans Kone overhængte ham for at knibe noget af Skovriderens Lvi. Nogle Dage efter, at Jørgen Jensen havde yttret dette, talte han atter til ham om det samme, men bemærkede tillige, at det ikke gik an, undtagen at Gjøding blev ryddet afveien, og søgte at overtale ham til at udføre det, da "Comparenten var Soldat og ikke i den Stilling som han selv". I Begyndelsen vægrede han sig vel herfor, men i Haab om den halve Fordeel paatog han sig det endelig. Hvad Niels Jensen forhen havde forklaret, vedgik han som rigtigt. Da Anders Aagesen saaledes havde udladt sig, bad

han Lars Nielsen og Niels Jensen om at forskaffe sig en Snaps, hvilken de ogsaa hentede til ham. Da han havde nydt den, gjentog han uden at noget haardt Ord blev brugt imod ham, alt hvad han havde sagt, og lovede at ville forklare det samme, naar han kom i Forhør.

Saavel Forstfagfører Slagsted, Fuldmægtig Møller, Lars Nielsen og Niels Jensen stemme alle overeens i deres Relationer om ovennævnte Samtale. Anders Aagesen kaldtes for Commissionen, og han var heller ikke istand til at nægte, at den omtalte Samtale havde fundet Sted saaledes som angivet, men — paastod, at alt, hvad han havde fortalt, var Usandhed. Udspurgt om, hvor fra han havde sin Kundskab om de nærmere Omstændigheder ved Mordet, saaledes som de ved Jørgen Jensens Forklaringer vare oplyste i Sagen, siger han, at han under Forhørene havde hørt denne afgive dem; — men herved har Commissionen bemærket, at det var Usandhed, at Jørgen Jensen aldrig har sagt ham videre under Dinene, end hvad den har tilstedet, og at dette aldrig har angaaet specielle Omstændigheder.

Den 10 April forhørtes Jørgen Jensen atter. Han vedblev at paastaae, at Anders Aagesen var den Første, der opmuntrede til at skyde Skovrideren. Der blev ikke omtalt nogen

anden Maade, hvorpaa Gjøding skulde tages af Dage, end den, hvorpaa Mordet skeete. Han vedblev i eet og alt sit Forrige, og paastod, at Anders Aagesen var lige deelagtig med ham. Alt blev taget den første Nat; — Det var Aftale, at de skulde dele det Stjaalne; han har ikke snydt Anders Aagesen for Noget, skjøndt han vel har havt det isinde; men Anders Aagesen passede saa noie paa, at det ei kunde skee.

Hvad der særdeles forøger den Mistanke, der var opstaaet imod Anders Aagesen, var isærdeleshed det, at han saa ofte forsøgte at undslippe Retfærdighedens Hænder. Tre Gange, som fortalt, havde han forsøgt at undløbe. Saa Dage efter at det nye Fortalte var passeret, fandt Anders Aagesen Leilighed til at hænge sig, men blev nedskaaen saa betids, at han igjen kom tilfve, skjøndt han i nogen Tid var syg deraf, og kunde desaarfag ei komme i Forhør. Da han endelig den 14 Mai fremstilledes, gebærdede han sig som gal, hvorfor intet denne Dag ved hans Examination var at foretage, hvorimod Commissionen vedtog at tilskrive Amtets Dyrighed om at faae ham indsat paa Bidstrup, for at det der kunde blive undersøgt, om han virkelig var berøvet Forstanden, eller om hans Galenskab alene var forfist. Ligeledes indstillede

den til Cancelliet, om Sagen burde sættes i Beroe, til saadan Oplysning var erhvervet.

Den 12 og 13 November var Commissionen atter forsamlet for i Anledning af Forordningen af 13 October 1819 om Forandring i Retspleien i Justitsfager, noiere at gennemgaae de afholdte Forhører, for derefter at bestemme, hvad der kunde være at foretage, forinden det var afgjort om Anders Aagesens Sindsforsfatning. Medens Commissionen var forsamlet, indløb en Skrivelse fra Lægen ved Bidstrup Doctor Seidelin, hvori berettes, at Resultatet af hans Undersøgelser var tilstillet Cancelliet.

Den 18 November beskikkedes Procurator Eiler til Defensor for den fraværende Anders Aagesen.

Den 19 November vedgik Jørgen Jensen sine seneste Forklaringer. Dog paastod han, foruden endnu nogle andre ubetydelige Forandringer, at han ikke havde fulgt Skovrideren til Skoven den Aften, da han blev skudt; og angav som Marsag til at han havde forklaret saadant for, at han herved havde troet at faae Anders Aagesen til at tilstaae.

Den 17 December fremlagtes Doctor Seidelins Indberetning, hvis Indhold jeg her kortelig

skal anføre, da den er et vistnok ikke ubetydeligt Document i denne Sag.

Anders Aagesen var bestandig, under sit Ophold paa Hospitalet, iført en Evangstrøje, for at han ei skulde undvige. Der blev ham anvist et Værelse for sig selv, hvilket var forsynet med flere Abninger, hvorigjennem han uformærkt kunde iagttages. Ved sin Ankomst til Hospitalet og flere Uger efter syntes han aldeles vanvittig; dog bestod hans Vanvid for det meeste deri, at han flere, sædvanlig tre Gange regelmæssigen gjentog de sidste Ord af hvad han havde sagt. I denne Tid svarede han i Almindelighed forvirret, fordreiede sin Stemme, naar han blev tiltalt, og slog altid Dinene ned. Naar han troede sig ubemærkt, forholdt han sig roelig; men igjennem Abningerne paa hans Værelse saae Man ofte, hvorledes han forberedte sig til at agere vanvittig. Efterat Doctor Seidelin flere Gange havde gjort ham opmærksom paa, at hans Fordreielse af Stemmen og Gjentakelse af Ordene ei beviste hans Afstandighed, lod han det tildeels være, især naar kun Opvarterne vare hos ham, hvorimod han blev længere ved at svare Dr. Seidelin forvirret. Da denne mærkede, at Anders Aagesen havde Mistanke til ham, sendte han om Natten en af Opvarterne ind til ham, og — da talte han fornuftigt og uforstilt; saasnart Roligheden

derimod begyndte at forstyrres, forandrede hans Mæle strax. Nu foreholdt Dr. Seidelin ham flere Gange, hvorlidt han var istand til at blænde ham, og da ophørte han endelig aldeles med sin Forstillelse. Han havde ingen organiske Feil, og hans physiske Tilstand var god. Resultatet af denne Undersøgelse blev følgende, at den yttrede Affindighed var forstilt og paatagen.

Paa Commissionens Indstilling resolverede Cancelliet, at Slag af Stof eller Lamp maatte afbenyttes mod Anders Aagesen, naar det var aabentbart, at han igjen forstilt sig affindig; eller hvis dette blev uvirksomt, at han atter maatte bringes til Bidstrup, hvorimod det tilkjendegaves Commissionen, at den ikke maatte benytte sig af det førstnævnte Middel blot i den Hensigt at frembringe Tilstaaelse.

Den 15 Januar 1820 nægtede Anders Aagesen ganske at vilde afgive nogen Forklaring.

Den 22 Januar gjenkaldte Jørgen Jensen sin den 19 November afgivne Benægtelse om at have fulgt med Gjøding til Skoven Nordaftenen, og angav som eneste Grund til denne sin Benægtelse Frygt for, at alene han skulde komme til at staa i Stikken, eftersom han hørte, at Anders Aagesen vedblev haardnakket ikke at vilde tilstaae. Endvidere forklarede han Følgende: Ved Ligets Optagelse

af Graven fik Comparenten Leilighed til "at gaae paa" Anders Aagesen om at tilstaae Sandheden, da han dog vidste, han var skyldig, forestillende ham, at han dog kun havde eet Liv at sørge for, at han piinte Deponenten, hans Kone og Barn med sin Benægtelse, og at det dog intet hjalp, at de nægtede, da de dog alligevel maatte tilstaae; men Anders Aagesen svarede hertil, at det var ham det samme, de skulde aldrig faae ham til at tilstaae, "om de saa krængede ham nok saa meget derfor". At en saadan Samtale havde fundet Sted benægtede imidlertid Anders Aagesen.

Den 29 Januar førtes Arresterterne til Lyngbye Skov, hvor Jørgen Jensen paaviste det Træ, hvorved Gjøding var skudt, hvorimod han sagde ikke at kunde paavise det Sted, hvor Anders Aagesen havde staaet, da der ikke var skeet nogen Aftale derom iforveien; endskjøndt de vel begge Aftenen forud vare ude i Skoven, men Hovedhensigten hermed var at udsøge et Stykke Træ til en Bognstang. Anders Aagesen blev ogsaa bragt til Gjerningsstedet, men han paastod, at han ikke kunde gjenkjende det, da han aldrig havde været i Lyngbye Skov, undtagen den ene Gang, da Skovriderens Liig blev bragt derfra. Han forsikkrede, at han var uskyldig i Skovriderens Død, uagtet Jørgen

gen Jensen paaviste ham Stedet og sagde ham de nærmere Omstændigheder ved Mordet under Dinene. Commissionen har herved anmærket, at Anders Aagesen var geraadet i Affect i Anledning af det, hans Staldbroder havde foreholdt ham, og i denne sin Hæftighed udbrod han, idet han spyttede ad Jørgen Jensen: "Evi Dig, Du nederdrægtige Skurk! see til den ringeste Orm paa Marken, den freller sit Liv saalænge den kan"; og da de vare komne tilbage til Skovfogedhuset, sagde han: "vee den, fra hvem Forargelsen kommer". Disse Udtryk, som Commissionen selv har paahørt, vedgif Jørgen Jensen, at Anders Aagesen havde brugt; — men denne sidste vilde ikke erindre dem.

Jeppe Olsens Forklaring den 5 Februar, skal jeg ikke forbigaae at anføre, da den nemlig i Forbindelse med Anders Aagesens senere Benægtelse ikke synes at være umærkelig. Skovrideren, siger han, havde engang, Tiden erindrede han ei, paa Jørgen Jensens og Anders Aagesens Opfordring, viist dem Papirer, der vare trykte, og som lignede en Deponenten nu foreviist Kongelig Obligation. Hvad der iøvrigt dengang blev talt om disse, erindrer han ei. Denne Forklaring vedgif Jørgen Jensen med Tilføiende, at det var Anders Aagesen, der forlangte at see dem, formodentlig for at faae Kundskab om, hvad

Skovrideren eiede; — men denne Sidste vilde ikke erindre, at saadant var passeret, ja paastod endog, at han aldrig havde seet Kongelige Obligationer.

Commissionen anmærkede endnu, at den fra den Tid, Anders Aagesen har fragaaet af Deeltagelse i det i Gjødings Bøe begaaede Tyverie, har, hver Gang, han blev fremstillet, opfordret ham til at afgive Forklaring om nogensomhelst Omstændighed, der kunde bestyrke hans Uskyld i hver Henseende; samt foreholdt ham, at han, saafremt han var uskyldig saavel i Tyveriet som Mordet, absolut maatte om flere Omstændigheder kunne aflægge en omstændelig Forklaring, istedetfor den af ham afgivne og siden benægtede Tilstaaelse; — men han er stedse vedbleven, itkun at forsikre Commissionen om sin Uskyldighed uden at ville indlade sig paa videre.

Uagtet flere forskellige Confrontationer vedblev han saaledes at paaberaabe sig sin Uskyldighed, og foregav som Grund til sin engang afgivne Tilstaaelse om Deelagtighed i Tyveriet: "at han dengang var en Tosse og ei vidste hvad han sagde", samt "at han derved troede at kunde slippe". Han vilde ei vide, at han havde afgivet saadan Tilstaaelse, som Forhørene ved Kjøbenhavns Politieret udvise, men har han sagt saadant, "da er det løgnagtigt". Hermed endtes Forhørene, som bleve sluttede, da Com-

missionen nu ikke faae sig istand til at tilveiebringe videre Lyſ i Sagen.

Førend jeg gaaer over til at anføre Domstolenes Mening og det endelige Resultat af denne Sag, maa det tillades mig at kaste et Blik paa de to Personers generalia, mod hvem de optagne Forhører have begrundet Formodning.

Jørgen Jensen var fød 1782 af Gaardmænds Forældre, og var altsaa, da Forbrydelsen blev begaaet, 35 Aar gammel. I sit 20de Aar forlod han sine Forældres Huus og kom i Hjulmandslære. Efter 4 Læreaar blev han Svend, efter atter 3½ Aars Forløb kom han i Besiddelse af en Fæstegaard ved Thorupslille, paa hvilken Tid han giftede sig med sin nuhavende Hustrue. Denne Gaard havde han i 6 Aar; men da Jorden var slet, flyttede han til Frederiksværk, hvor han i 2 Aar ernærede sig som Hjulmand. Derfra flyttede han til Frederiksfund, hvor han kjøbte sig et Huus og drev sin Profession omtrent et Aar, hvorpaa han flyttede til Cregome.

Han har ikke været straffet før, undtagen een Gang for Skovtyverie. Provst Strøms Attest om hans Wandel gaaer ud paa, at han var en dueilig Arbeider og ei bekjendt for noget Ondt; kun havde han Ord for ikke at have Nolighed paa sig til at forblive stadigt paa noget Sted. Altergang søgte

han ikke, dog havde han tegnet sig dertil, da Konen just kom i Barselseng. Som en særdeles dueilig Hjulmand rostes han ved flere Vidnesbyrd.

Anders Aagesen var 29 Aar gammel, og fød i Strøllille. Hans Forældre døde, da han var meget ung og han kom da til Præsten Brammer i Strøe, hvor han forblev til sin Confirmation. Derpaa var han i Hjulmandslære hos Anders Larsen paa Frederiksværk i et Aar, kom da til Buchling, og, efterat have været hos denne i 7 Aar, og imidlertid blev Svend, i Arbeide hos Jørgen Jensen, som paa den Tid boede paa Frederiksværk. Her blev han udfreven til Soldat, og var i Tjeneste til eet Aar, før han blev arresteret, til hvilken Tid han igjen kom til Jørgen Jensen.

Den 23 September 1820 begyndte Commissionen sine Dommerfunctioner.

Denne Retsdag fremlagdes Districts Læge Lynge's indsendte Synsforretning over Gjødings Liig. Da den imidlertid allerede var bleven optagen den 21 September 1817, har jeg troet det meest passende at gjøre Læseren bekjendt med samme i Begyndelsen af denne Fremstilling.

Actor, Procurator Hafs, fremlagde samme Dag sit Indlæg, hvori var paastaet: for Jørgen Jensen og Anders Aagesen qualificeret Livsstraf, samt for den Forstnævntes Hustrue, Birthe

Hedvig Hansdatter og Lars Nielsen Forbedringshuus:Arbeide.

Defensor, Procurator Kangel, paastod i Indlæg af 15 August for Jørgen Jensen arbitrar Straf, for hans Kone Frisindelse og for Lars Nielsen Vand og Brød.

Defensor, Procurator Eiler, paastod i Indlæg af 31 s. M. for Anders Aagesen med Hensyn til Mordet Frisindelse og til Lyveriet Straf efter Forordningen af 20 Februar 1789 §. 1.

Den 7 October 1820 faldt Commissionsdommen, hvis Raisonnement det vist vil interessere de fleste Læsere at erfare; jeg skal derfor indrykke det ordlydende.

D o m:

Løverdagen den 20 September 1817 blev forhørende Skovrider ved Frederiksværks District, Guldbrandt Erichsen Gjøding, der siden Foraaret samme Aar havde logeret hos Arrestanten Jørgen Jensen i Cregome, fundet død i Lyngbye Skov, omtrent $\frac{1}{4}$ Meil fra Cregome. Den paa følgende Dag blev Liget synet og, skjøndt der fandtes et skudt Saar i Underlivet og den venstre Haand læderet, vakte dog den Tiid ikkun svag Formodning om, at den Afdøde var bleven myrdet, fordi man

vidste, at han var beladt med Slagtilfælde, og antog, at han under en saadan Sygdom uheldig var kommen afdage. — Senere, da man erfarede at Gjødings Boe var plyndret, opstod Mistanke om Drab og at Jørgen Jensen var Gjerningsmanden. — Imidlertid bleve de af vedkommende Autoritet anstillede Undersøgelser uden Følge til Forbryderens Opdagelse, intil Arrestanterne Jørgen Jensen og Lars Nielsen, den 16 December 1817 i Kjøbenhavn bleve anholdte med endeel, afgangne Gjødings Boe tilhørende, Obligationer, over hvilke Fortegnelse var bleven forefundet i den Afdødes Boe. — Under de Forhører, som derefter ved Kjøbenhavns Politieret bleve optagne, tilstod saavel Jørgen Jensen som hans senere anholdte Svend, Arrestanten Anders Aagesen, at de i Forening havde bestjaalet den Afdødes Boe, men paastode, at dette var skeet, efterat Gjøding var funden død, ligesom ogsaa Lars Nielsen tilstod, at have hjulpet til nogle af Kosternes Forvaring i hans Gaard, samt at han havde været fornævnte tvende Arrestanter behjælpelig med at hæve Renterne af de med dem anholdte Obligationer, uagtet han var vidende om, at begge Dele vare stjaalne af Skovrider Gjødings Boe, hvorhos samtlige Arrestanter stedse benægtede at kunne forklare Noget til Oplysning om Gjødings Dødsmaade.

Under de senere optagne Forhører blev det oplyst, at der paa den Afdødes Underliv vare tvende Saar, nemlig, et større paa høire Side, af hvilket noget af Tarmene stak frem, samt at saavel den høire som venstre Haand vare læderede ved Skud, hvoraf det, i Forening med Kammerjunker Schumachers afgivne Skjøn over den ved Liget forefundne Bøsse, blev klart, at den Afdøde ikke ved Skud af hans egen Bøsse var kommen afdage.

Uagtet flere siden oplyste Omstændigheder gjorde det sandsynligt, at Arrestanterne Jørgen Jensen og Anders Magesen havde myrdet den Afdøde for at sætte sig i Besiddelse af hans ikke ubetydelige Formue, vedbleve de dog stadigen at benægte saadant, indtil det blev bragt til Bished, at Arrestanten Jørgen Jensen allerede den 15 September, nemlig Dagen efter at Gjødning var bleven myrdet, havde været i Besiddelse af dennes Obligationer, som han og samme Dag havde leveret sin Fader, Gaardmand Jens Nielsen af Allerup, hvilket foranledigede, at saavel Sidstnævnte som hans Søn Niels Jensen bleve arresterede, hvor efter Sidstnævnte forklarede, at han var vidende om, at hans Broder Jørgen Jensen og Anders Magesen havde myrdet den Afdøde. Dette havde til Følge, at ogsaa Arrestanten Jørgen Jensen afgav en omstændelig Tilstaelse om factum, der i

det Væsentligste gif ud paa, at han og Anders Magesen, nogen Tid førend Mordet blev begaaet, havde med hinanden aftalt og besluttet, at rydde afgangne Gjødning afveien for at bemægtige sig hans Bøe, og at de til den Ende vare blevne enige om, at lokke Gjødning hen i Lyngbye Skov under Foregivende af at jage efter Dyr, samt at Anders Magesen der skulde ihjelskyde ham; at de (Jørgen Jensen og Anders Magesen) Aftenen den 13 September vare samlede i Lyngbye Skov, for at udsee det Sted, fra hvilket Anders Magesen skulde skyde Skovrideren, og ligeledes det Sted, hvorhen Jørgen Jensen til den Ende skulde føre ham; at Jørgen Jensen Søndag Formiddag den 14 gjorde nærmere Aftale med Gjødning om at følges ad paa Jagt samme Aften, samt at han i den Hensigt bragte Gjødning's Bøsse istand; at Jørgen Jensen samme Søndag Aften, efter at være kommen hjem fra et Gilde, gif ind til Gjødning i hans Børelse og fik ham til at gaae med sig til Lyngbye Skov, hvor han ledede Gjødning til det udseete Sted, og saa gif til Side, medens Anders Magesen, der forhen var gaaet til Skoven, skjød Gjødning med en Bøsse, som Jørgen Jensen havde laant af Smeden Hans Jensen af Cregome, under Foregivende at lægge den som Selvskud i sin Hauge; at Jørgen Jensen og

Anders Aagesen, strax efterat Skuddet var gaaet af, traf sammen udenfor Skovens Hegn, og at Anders Aagesen efter fælleds Overlæg gik tilbage til Liget og satte sig i Besiddelse af Gjøding's Uhr, Penge og Røgler, ved Hjælp af hvilke sidste de, efterat være komne hjem, aabnede Gjøding's Bærelse og Gjemmer og derefter bragte den bedste Deel af hans Effecter, igjennem Jørgen Jensens Sovestue, Stue og Værksted, op paa Loftet.

Denne Arrestantens Tilstaaelse findes bestyrket ved flere af de afhørte Vidner samt ved Sagens Omstændigheder.

Arrestanten Anders Aagesen har derimod stadig inden Retten benægtet Deelagtighed i Mordet; men, saavidt Commissionen skjønner, maa han, sin Benægtelse uagtet, ved de afgivne Vidnesbyrd og Sagens Data ansees for overbevist, at have deeltaget deri.

I den Henseende maa det bemærkes, at Vidnet Niels Jensen har forklaret, at Arrestanten Anders Aagesen har fortalt det, at han havde siddet bag en Stub og skudt Gjøding, der, efterat være kommen til Lyngbye Skov var bleven staaende ved et Træ; at Gjøding strax var død af Skuddet, og at han (Anders Aagesen) havde havt fem eller syv Rødekugler i Bøssen, hvilket Vidnes-

byrd og vinder i Troeværdighed ved den Omstændighed, at Vidnet, skjøndt Jørgen Jensens Broder, afgav denne Forklaring, forinden hans Broder tilstod Forbrydelsen, og derved foranledigede selve Tilstaaelsen; at Arrestantinden Birthe Kirstine Hedevig Hansdatter, Jørgen Jensens Hustru, ligeledes har forklaret, at Anders Aagesen for hende har udsagt, at han var den, der havde skudt Gjøding; at Vidnerne Forstfagfører Slagsted og Amtsfuldmægtig Møller have bevundet, at Anders Aagesen i deres Paahør, under en Samtale med Lars Nielsen og forhen nævnte Niels Jensen, har tilstaaet sin Deelagtighed saavel i det begangne Mord som i Tyveriet, hvilken omstændelige Fortælling om hans Deelagtighed i begge Forbrydelser han vel inden Commissionen har vedgaaet, men derhos paaskudt, at hvad han har udsagt derom var Usandhed i det hele, men hvilket saameget mindre kan antages som Arrestantens forommeldte Fortælling, der i det Hele stemmer med hvad der under Sagen er oplyst, desuden indeholder Omstændigheder med Hensyn til Mordet, hvilke forhen ikke vare oplyste og hvis Rigtighed ved Arrestanten Jørgen Jensens senere afgivne Forklaringer ere vedgaaede; ligesom og Anders Aagesens forommeldte Benægtelse indeholder, at han heller ikke har deeltaget i Tyveriets Udøvelse,

hvilket dog ved hans flere Gange gjentagne Tilstaaelser saavel som ved Sagens samlede Omstændigheder maa ansees for tilstrækkelig oplyst. — Hertil kommer, at Anders Magesen vedblev sin Tilstaaelse om Tyveriet ikkun saalænge, som dette, i Overensstemmelse med hans Forklaring kunde antages at være begaaet efterat Gjøding var fundet død, men senere og saasnart det var oplyst, at Mordet og Tyveriet maatte være begaaet nær paa hinanden, fragik al Deelagtighed ogsaa i Tyveriet og ikke, uagtet Commissionens gjentagne Opfordringer, var at formaae til at afgive nogen omstændelig Forklaring om Data med Hensyn til de omhandlede Forbrydelser, uagtet han, naar han var uskyldig, upaatvivelig havde maattet kunde fremføre Noget til Styrke herfor, siden han var Huusfælle med Arrestanten Jørgen Jensen og efter hans egen Forklaring ikke var fraværende paa den Tid, Forbrydelsen blev begaaet, hvilket og bestrykes ved Vidnet Caroline Jensdatter, og Birthe Kirstine Hedevig Hansdatters Forklaringer.

Til Styrke for Rigtigheden af Arrestantens forommeldte Tilstaaelse uden Retten, taler endnu den Omstændighed, at Anders Magesen kort efter begik et Attentat paa at tage sig selv af Dage og, da dette ikke lykkedes, ansillede sig affindig.

Ogsaa indeholder Arrestantens i Affect brugte Udtalelser i Lynngbye Skov mod Arrestanten Jørgen Jensen, Tilstaaelse for hans Deelagtighed i Mordet.

Arrestanten Lars Nielsen er ved egen Tilstaaelse og Sagens Omstændigheder overbevist at have deeltaget som Hæler i afgangne Gjødings Boes Udplyndring, uagtet han endog formodede, at Arrestanterne Jørgen Jensen og Anders Magesen havde ryddet Gjøding afveien for at stjæle af hans Boe. — Derimod er det mod hans Benægtelse ikke oplyst, at han forud var vidende om Mordet, og hans Udeelagtighed heri er bestrykt saavel ved Sagens Omstændigheder som ved hans Forhold under Sagen selv, ved at medvirke til Oplysning af Sammenhængen i det Hele.

Med Hensyn til Arrestantinden Birthe Kirstine Hedevig Hansdatter er det oplyst, at hun var vidende om, at de omhandlede Forbrydelser vare begaaede, samt at hun har søgt, saavel ved at skjule endeel af Kosterne som ved at afgive urigtige Forklaringer, at lægge Hindringer i Veien for Sandhedens Opdagelse.

Efter det Foranførte skjønes ikke rettere, end at Arrestanterne Jørgen Jensen og Anders Magesen, som skyldige i overlagt Mord, efter

6—9—12 cfr. med Forordningen af 6 Februar 1694 maa blive at ansee med Straf.

Arrestanten Lars Nielsen vil blive at straffe efter Forordningen af 20 Februar 1789 S. 7, og vil Straffetiden, med Hensyn til de qualificerede Omstændigheder, der findes ved Forbrydelsen, være at bestemme til et Aar.

Paa Arrestantinden Birthe Kirstine Hedevig Hansdatter findes ikke Straffelovene in casu at være anvendelige, siden hun efter hendes Forklaring alene har dulgt Kosterne og benægtet Rundskab om Sagens Sammenhæng for at redde sin Mand og sine Børns Fader, og hendes Forhold til dem maa tjene hende til Undskyldning. — Hun vil derfor blive at frifinde for videre Tiltale.

Da det ikke er oplyst, at Arrestanterne Jørgen Jensen og Anders Aagesen have berøvet Gjødings Bo flere Midler og Ting, end de, der ere tilstedekomne, med Undtagelse af en af Jørgen Jensen paa Nykjøbings Marked solgt Brystnaal og en Ring, saa vil alene Værdien af disse, i Henseende til hvilken Arrestanten Jørgen Jensens Forklaring i Mangel af anden Oplysning maa tages til Regel, blive at tilkjende Gjødings Bo med 16 Rbd. Sedler, som udredes in solidum af Jørgen Jensen og Anders Aagesen.

Det følger af Sagens Natur: at samtlige Til-

talte maae tilplygtes at udrede alle af Sagens Undersøgelse og Actionen loslig flydende Omkostninger, hvoriblandt Sallarium til Actor Overkrigscommis-sair Hafs 30 Rbd. og til Defensorerne Procuratorerne Kangel og Eiler til hver 20 Rbd. alt Sølvs, samt endelig til de allernaadigst beskikkede Commis-sarier et passende Sallarium, hvis Bestemmelse overlades til Høiestret, eller vedkommende Auctoritet, i hvilken Henseende det bemærkes, at Undersøgelserne have udfordret 78 Møder, tildeels paa fjernere Steder; og vil Omkostningerne være at udrede saaledes, at Jørgen Jensen og Anders Aagesen betale in solidum det Halve, og de tvende Dvrige hver for sig den anden halve Deel med en Fjerdepart hver.

Sagsførelsen maa, med Hensyn til Acternes Vidtløftighed, antages at have været forsvarlig, dog finder Commissionen at maatte bemærke, at den, strax efterat Actor havde forlangt yderligere Oplysninger, underrettede ham om, at den ikke fandt, at Sagens Deduction burde beroe efter samme, men vilde forbeholde sig at tilveiebringe de forlangte Oplysninger, naar Doms-sagen incammeredes.

Chi kjendes for Ret:

”Arrestanterne Jørgen Jensen og Anders Aagesen bør have deres Liv forbrudte og lægges

paa Steile og Hjul. — saa bør de og have deres Boeslodder forbrudte og Jord til Kongen om de nogen eie; samt in solidum betale i Erstatning til Skovrider Gjødings Boe 16 Rbd. Sedler.

Tiltalte Lars Nielsen bør at hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i eet Aar.

Arrestantinden Birthe Kirstine Hedevig Hansdatter bør for Actors videre Tiltale i denne Sag fri at være.

Samtlige fornævnte Tiltalte børe udrede alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger og deriblandt til Actor, Overkrigscommissair Hafs, 30 Rbd., til Defensorerne, Procuratorerne Kangel og Eiler, til hver 20 Rbd. Sølv og endelig til Commissarierne et nærmere af Høiesteret eller vedkommende Autoritet bestemmende Sallarium saaledes, at Jørgen Jensen og Anders Magesen in solidum udrede det Halve og den anden halve Deel udredes af Lars Nielsen og Birthe Kirstine Hedevig Hansdatter hver for sig med en Fjerdepart.

Den idømte Erstatning udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, og det Dvrige efterkommes under Udfærd efter Loven".

Alle de Tiltalte, naar undtages Jørgen Jensens Kone, erklærede sig utilfredse med Dommen.

Høiesteretsdommen, der affagdes den 13 Februar 1821, lød saaledes:

"Anders Magesen bør hensættes til Arbeide i Kjøbenhavns Forbedringshuus i 2 Aar. Iøvrigt bør Commissionens Dom ved Magt at stande. I Sallarium tillægges hver af Commissarierne 300 Rbd. Sølv, der udredes af de Tiltaltes Gods efter det i Commissionens Dommen bestemte Forhold".

Da Hans Majestæt havde sanctioneret denne Dom, skred Man til Executionen af samme.

Pastor Sølling af Frederiksborg, paa Embeds Begne som den, i hvis Sogn Fængslet var, og Amtsprøbst Dillgaard og Pastor Wedel efter Delinquentens Forlangende, besøgte Jørgen Jensen for at forberede ham.

Under disse religiøse Samtaler fragik Delinquenten sin forhen afgivne Tilstaaelse, hvilket foranledigede nysnævnte trende Geistlige til derom gjennem Amtet at gjøre Indberetning til det Kongelige Danske Cancellie. Denne Indberetning har jeg, med Hensyn til de af samme fulgte vigtige Følger, troet at burde meddele in extenso og lyder den saaledes:

"Vi Undertegnede tre Præster, der have besøgt den Domsældte, Livsforbryder Jørgen Jensen af Cregome, holde det for vor Pligt at gjøre følgende Indberetning".

"Naar der tales om den Domsældtes Forberedelse til Døden, og derved forstaaes, hvorvidt han er bragt dertil, at han med Christen-Troe og Haab,

”grundet paa levende Anger, gaaer til Evigheden,
 ”da troe vi, at han i denne Henseende er vel forbes-
 ”redt. — Vi have ogsaa ingen Grund til at betvivle
 ”hans Sindelags Oprigtighed, med mindre han
 ”endnu skulde holde tilbage med Bekjendelsen af den
 ”rette Sammenhæng med den Forbrydelse, han er
 ”domsfældt, som deelagtig i, thi det er just hans
 ”Ufsagn med Hensyn til den Forbrydelse, der især
 ”foranlediger denne vor Indberetning. Han har
 ”nemlig fra første Besøg til sidste, og for os alle tre
 ”altid vedblevet denne Paastand, at han døde uskyldig
 ”i Henseende til Mordet, om et saadant er be-
 ”gaaet paa Skovrider Gjøding, og at den af
 ”ham afgivne Bekjendelse for Retten var falsk og
 ”usand, og han forledet til at afgive den ved Medde-
 ”lser, der fra flere Steder vare komne til ham,
 ”men især drevet af Frygt ved Trudsel, som hans
 ”til den Tid med ham arresterede Broder og den lige-
 ”ledes arresterede Bonde Lars Nielsen havde
 ”udstødt imod ham, og ved Tilbud og Forsikringer
 ”fra disse Mennesker og andre, at han ved at be-
 ”kjende den af fornævnte tvende Mennesker sammen-
 ”satte Historie, skulde befrie dem og sig selv, idet
 ”Svenden Anders Aagesen saaledes maatte
 ”vorde erkjendt som den rette Skyldige. — Han paa-
 ”stod, aldeles ikke at vide eller kunde give nogen Op-
 ”lysning om Skovriderens Mord, og at hans Deel-

”tagelse i Forbrydelsen først havde begyndt med Ty-
 ”veriet. Denne Forklaring, og den dermed sam-
 ”menhængende Bevidnelse af sin Uskyldighed i Mor-
 ”det og al Deelagtighed i samme, vedblev han stand-
 ”haftigen, og vedbliver han endnu, uagtet vi have
 ”forkyndt ham, at hans Doms Fuldbyrkelse er be-
 ”stemt til næstkommende Fredag”.

”Dog har han først i Søndags for mig (Søl-
 ”ling) og idag for os alle tre afgivet og igjentaget
 ”en Forklaring af Sammenhængen, hvis væsentligste
 ”Dele ere disse: Om Fredagen var Skovrideren i
 ”Roeskilde, og kom Løverdag Nat hjem i Slag og
 ”forsviret; om Søndagen ønskede han at komme i
 ”frisk Luft, hvorfor Delinquenten gik ud med ham
 ”paa Marken, gik derpaa til Gilde, og bragte endnu
 ”samme Aften ved sin Hjemkomst Skovrideren paa
 ”Forlangende en Drik Øl, hvorefter han intet mær-
 ”kede til ham før Mandag Morgen, da Delinquen-
 ”ten ved Dørenes Aabning fandt ham liggende paa
 ”Gulvet. Delinquenten forsøgte at reise ham op og
 ”bringe ham til Bevidsthed, da han oftere havde
 ”fundet ham i saadan Tilstand, men Intet hjalp
 ”denne Gang, thi han var død. Delinquenten hen-
 ”vendte sig ikke til sin Kone, men gik lige ind til
 ”Svenden, som arbejdede i Værkstedet; denne fore-
 ”tog strax at bestjæle Boet og bringe den Døde til
 ”Skoven, der skyde paa ham og slaae Geværret itu,

”alt for at stjæle hans Efterladenskaber, medens han
 ”søvnedes, og som Man ventede, i det mindste ikke
 ”nogle Dage fandtes. Mandag Nat bare Delinquenten
 ”ten og Anders Aagesen den Døde paa en Bæ-
 ”rebør, den begge bare til Gjerdet, der tog Anders
 ”Aagesen Liget i Armene og bar det til det Sted,
 ”hvor det fandtes. Delinquenten derimod gik tilbage
 ”med Børen, og begge strax derpaa samlede igjen
 ”skrede nu til Lyveriet. Delinquentens Kone vidste
 ”ikke af noget før Tirsdag Aften, og vidste ikke den
 ”rette Sammenhæng. Delinquenten erklærede der-
 ”hos, at han ikke veed, om Gjøding var dræbt,
 ”da Svær og Slagtilfælde kunde have bevirket hans
 ”Død, og at han ikke kan angive nogen som Gjer-
 ”ningsmanden, og selv ikke har havt Deel i nogen
 ”Plan eller Aftale i saa Henseende”.

”Sluttelig tilføie vi, at han synes at bære en
 ”saare inderlig Kjærlighed for sin Hustru og Børn,
 ”for hvilke han tyktes os at være beredt til enhver
 ”Opoffrelse”.

Frederiksborg den 10 April 1821.

Illgaard. Sølling. Bedel.

Foranlediget ved denne Indberetning bleve
 Commissarierne v. Hadeln og Meinig under
 18 April 1821 beordrede at reasumere Sagen og op-

tage yderligere Forhører, hvilke toge deres Begyn-
 delse den 27 s. M.

Jørgen Jensen fremkaldtes, og Indhol-
 det af hans nu afgivne Forklaring er følgende:

Morgenen efter, at han, som forhen oplyst,
 havde været til Gilde hos Jeppe Jørgensen,
 underrettede Anders Aagesen ham om, at han
 gennem Gjødings Vindue havde seet denne ligge
 i sit Kammer enten betaget af Slag eller endog død.
 Deponenten gik derfor strax, uden at sige det til No-
 gen, ind i Kammeret, og fandt ham liggende næse-
 gruus ved Vinduet uden Tegn til Liv; han forsøgte
 at reise ham op, men overbevistes derved om, at
 han virkelig var død; hvilket han strax fortalte An-
 ders Aagesen, da han kom ud i Værkstedet med
 den Yttring, at han vilde melde det for Øvrigheden.
 Anders Aagesen svarede, at det var bedst at
 lade det være, og raadede til at bestjæle den Afdødes
 Boe. Samme Dags Eftermiddag yttrede Depo-
 nenten igjen, at han ikke vilde have noget at bestille
 med at plyndre Boet, men agtede sig hen til Sogne-
 fogden og et Par Mænd, for at forevise dem Liget;
 men Anders Aagesen, der imidlertid havde
 taget Nøglen af Gjødings Kammer, fraraadede
 ham dette paany, og foreslog, uagtet Deponenten
 gjorde flere Indvendinger, saasom, at han let kunde
 blive mistænkt for at have taget den Afdøde af Dage,

eller idetmindste ikke ydet ham den Hjælp, han trængte til, — at de skulde bære Skovrideren ud i Skoven, da det saa vilde være et Par Dages Tid, inden han blev funden, og de saaledes vandt Tid til at bringe Godsset ud til Lars Nielsen. Ved samme Leilighed lagde Anders Aagesen til, "at naar han først havde ham ude i Skoven, skulde han nok besørge det Dørlige"; hvad denne Uttring egentlig sigtede til, vidste Deponenten ei at forklare. — Ved dette Anders Aagesens Forslag blev det. Klofken 10 om Aftenen bære de den Afdøde ud i Gaarden, lagde ham paa en Bærebær, som stod uden for Døren, bedækkede Liget, da Deponenten gik et Dørlig bort, med en Presenning, og bragte det derpaa ud til Lyngbye Skov; da de kom til Gjerdet, tog Anders Aagesen ene Liget og lagde det ind under Træerne. Deponenten saae ikke noget til Bøssen, og veed ikke, hvorledes den eller det forefundne Røsteskafte ere blevne beskadigede, men formoder, at Anders Aagesen har slaaet dem itu. Han vidste ikke heller, hvorledes Liget var kommet i den mishandlede Forsatning, hvori det forefandtes, og uagtet han har spurgt Anders Aagesen herom med den Bemærkning, at dette neppe kunde være skeet derved, at Liget blev kastet paa nogle spidse Træstøde, eller at det blev trukket over Gjerdet, udlod Anders Aagesen sig ikke derom.

Da Liget var bragt ud i Skoven, gik de samlede hjem, og udførte Lyveriet; efterat Deponenten havde budt sin Kone at forlade Stuen, da de vilde bestjæle Skovrideren. Paa hendes Spørgsmaal, hvor Skovrideren blev af, svarede Anders Aagesen, at han var og blev borte, da han var skudt ude i Skoven, hvilket Deponenten ikke gjendrev, men taug stille.

Paa given Anledning paastod han, at han ikke forhen har turdet aflægge denne Forklaring, fordi Man havde holdt saa stærkt paa, at Gjøding skulde være forgivet hjemme i Huset, og han derfor troede, det vilde blive anseet for urigtigt, naar han forklarede som nu. Da Commissionen gjorde ham opmærksom paa, at den end ikke af Rygte havde hørt omtale, at Gjøding skulde være ombragt ved Gift, saa at den selvfølgelig ingenstunde kunde have foreholdt ham saadant, siger han, at det muligt var i Kjøbenhavn, at det skeete.

Angaaende ovenstaaende Indberetning fra de tre Geistlige, der havde besøgt ham i Fængslet, forsaavidt samme indeholdt, at han skulde være forledt af Andre til den af ham forhen afgivne Forklaring, foregav han, at det var hans egen Broder og Lars Nielsen, der den 2 November 1818, da Commissionen var gaaet ud af Stuen, og ingen andre vare tilstede end fornævnte to Personer og Anders

Uagefen, paalagde ham at forklare saaledes, som han har gjort. Ligeledes hørte han engang, da han sad i Esrom Arrest, nogle Fruentimmer neden under sig tale om de Depositioner, han skulde afgive, dog veed han ei, hvo disse vare.

Hermed blev dette Forhør sluttet og indsendt til Cancelliet; men da Commissionen under dette havde indskrænket sig til at forhøre Jørgen Jensen alene, beordredes Commissionen under 14 Mai 1821 til at fortsætte Undersøgelserne. Den 21 s. M. fremstod Anders Uagefen, men denne vilde intet vide om Maaden, hvorpaa Gjøding var kommen af Dage, ligesaalidt som Jørgen Jensens Kone, hvilken sidste dog bemærkede, at hendes Mand, naar hun besøgte ham i Arresterne, flere Gange havde yttret, at det angrede ham, at hans Broder og Lars Nielsen havde formaaet ham til at afgive en feilagtig Tilstaaelse.

Arrestforvareren Schyum aflagde i Jørgen Jensens Overværelse Rede for hvad der den 27 November 1818 passerede. Deponenten var med Jørgen Jensen i Slotsgaarden, og forblev der indtil Husmand Peder Nielsen, som bevogtede de øvrige Arrestanter, kaldte ham op. Da Deponenten kom op med Jørgen Jensen, var Commissionen ude af Stuen, og inden han kom ind, hørte han Lummel, og at Anders Uagefen gav

nogle Skrig. Da de traadte ind, gif Jørgen Jensens Broder ham imøde med de Ord: vil Du nu bekjende, ellers skal Du faae ligesom han der ligger, pegende paa Anders Uagefen, der laae paa Gulvet. Han foreholdt ham tillige at hans Haardnakkenhed var Uarsag i, at han og hans Fader lede uskyldige, og at han især begik Synd imod sin stakkels Moder. Paa denne Tilstale svarede Jørgen Jensen: "ja! jeg vil bekjende". Naar undtages, at Anders Uagefen ved denne Leilighed paa Niels Jensens Forespørgsel sagde, at han havde skudt Skovrideren med 5 Rendefugler, veed han bestemt, at der ikke blev talt videre, og Peder Nielsen gif strax ind for at melde Commissionen, at Jørgen Jensen vilde bekjende.

Jørgen Jensen, der som meldt, var tilstede, maatte vedgaae denne Arrestforvarerens Deposition, og indskrænkede sin afgivne Forklaring derhen, at Man kun paalagde ham at sige, at Anders Uagefen havde skudt Skovrideren. Paa givne Anledning tilsviæde han, at han efter at have afgivet for de Præster, der kom til ham i Arresten, den i disses Indberetning til Cancelliet ommeldte Forklaring, har han senere fragaaet samme og erklæret, at han agtede at blive ved det, som Sagens Acter indeholdt; og at han, paa Pastor Søllings Spørgsmaal om Uarsagen hertil, havde svaret, at

han ingen Understøttelse havde faaet fra sin Broder, at han frygtede for, at denne skulde udeblive, samt at hans Broder var bange for at blive arresteret, ifald Deponenten forandrede sin første Forklaring. Og da saavel Niels Jensen som Lars Nielsen den 28 Mai erklærede, at de ikke havde opdigtet nogen Historie om Gjødings Dødsmaade, eller der ikke var passeret andet den 27 November 1818, end hvad der af Arrestforvareren Schyum er forklaret, — gjenkaldte Jørgen Jensen sin den 27 April sidstleden afgivne Forklaring, og erklærede nu, at han intet videre vidste om Skovriders Død, end at han blev bragt fra Lyngbye Skov til Kirkegaarden, ligesom han ogsaa gjenkaldte hvad han havde forklaret om, at Anders Magesen havde myrdet Skovrideren.

Pastor Sølling, der samme Dag mødte for Commissionen, erklærede, at det forholdt sig rigtigt, at Jørgen Jensen vel havde gjenkaldt den for ham og hans tvende Medcolleger afgivne Fragaelse; men da han Morgenen derefter havde holdt sig til hvad han først havde sagt dem, bleve de alle enige om ikke at agte paa hans sidste Udsigende.

Derpaa endte Commissionen disse Forhører, der havde til Følge Hans Majestæts allernaadigste Resolution af 14 August 1821, hvorved Jørgen Jensen, istedetfor at lide den ham ved Høiesteretsdommen tilkjendte Straf, hensattes til Arbeide i Kjøbenhavns Tugthuus paa Livstid og under streng Bevogtning.

Mord begaaet paa Sognefoged Christian Knudsen i Frø- lunde den 9de Mai 1824;

(Oplæst i Studenterforeningen den 19 Marts 1825).

Den 12 Mai 1824 fik den constituerede Byefoged i Skjelskjør, der tillige var constitueret Herredsfoged i Vester Slakkebjerg Herred, Procurator Thuesen, en Anmeldelse fra Ane Nielsdatter i Frølund, at hendes Mand, Sognefoged Christian Knudsen, den Dags Morgen var funden død i en Løvvegrav der i Nærheden. I Anledning heraf begav Fogden sig med Vidner samt Districtslægen i Skjelskjør Krigsraad Gørlich til Stedet, hvor Liget laae.

Efter den da optagne Opductionsforretning fandtes Contusion paa det Venstre af Ansigtet, det nederste Kjæbebeen to Gange brudt, det øverste Kjæbebeen, to Tænder og Arcus Zygomaticus brudte. Over det venstre Nie et knuset Saar tre Tommer langt, hvorved Pandebenet var blottet; den venstre Drelap isfykker; paa den venstre Side, omtrent paa

det Sted, hvor os occipitis & os temporum sammenstøde, et Saar $2\frac{1}{2}$ Tommer langt, hvorved Benene vare betydeligen blottede, fremdeles i regio verticalis et Saar to Tommer langt, hvorved der ligeledes var blottet en Deel af os frontis. Paa Brystet fandtes en betydelig og paa den venstre Afbueled en mindre betydelig Contusion.

Uf ovenansførte læsiones capitis, der frembragte en commotio cerebri maximi gradus, og erklæredes for absolute lethales, var det indlysende, at Manden var dræbt, og dræbt paa en Maade, der maatte forudsætte de grusomste Mordere; hvorfor ogsaa Fogden strax gjorde de fornødne Anstalter til Mordets Opdagelse.

Saa vel ved Fogdens hemmelige Samtale med den Dræbtes Enke som ved hendes Forklaring for Protocolen fremkom Intet, der kunne lede til Oplysning om Morderen. Hun forklarede: at hendes Mand sidste Søndag (den 9 Mai) om Morgenen gik til Slagelse i Anledning af Lægdsvæsenet. Da han endnu ikke om Mandag Middag var kommet hjem, sendte hun Bud til Slagelse for at spørge efter ham, men Buddet bragte den Besked tilbage, at han havde forladt Byen Søndag Aften imellem Klokkerne 8 og 9. Om Tirsdagen havde hun atter havt Bud i Slagelse; men da dette bragte den samme Efterretning, formodede hun, at der var tilstødt hendes

Mand en Ulykke, hvorfor hun strax lod søge efter ham. Tirsdag Aften fandtes hans Uhr, men først Onsdag Morgen blev Liget fundet paa Poul Knudsen's Lod, og da anmeldte hun strax det Passerede for Fogden.

Men dette var alt; hendes Mand havde intet Uvenskab, allermindst saadant, der kunde foranledige sligt Middingsværk; hun havde Ingen mistænkt.

Alle de øvrige den Dag afhørte Deponenters Forklaringer gave ikke mere Lys i Sagen; Man vidste intet uden de Omstændigheder, under hvilke Liget var fundet. Ved nemlig at forfølge Sporet af Blod, der strakte sig omtrent $\frac{1}{8}$ Mil paa Poul Knudsen's Mark, og, efter at Man i Sporet havde truffet paa den Dræbtes Uhr, en blodbestænkt Løirekølle og en blaa overtrukken Knap, der nøie passede til den Klædes Frakke, som den Dræbte benævnte Søndag var iført, stødte Man paa en Løvgrav, som man undersøgte med en Baadshage, — og fandt da Liget. Den afskyelige Maade, hvorpaa Mordet var begaaet, blev herved vel nogenlunde oplyst; efter at Morderne nemlig ved en skjændig Mishandling havde aflivet deres Offer, havde de hængt det, med Hovedet hængende mod Jorden, thi derved er nemlig det fundne Uhr bleven tabt, — omtrent $\frac{1}{8}$ Mil, for derpaa at hænges det i en Løvgrav. Men til at udfinde, hvo Morderne

vare, pegede intet. Den Dræbte havde været almindeligen agtet og elsket, derom vare Alle enige.

Allerede den følgende Dag derimod gav en tilfældig Omstændighed Forhørene en gunstig Retning; — Da nemlig Husmandskonen Karen Christensdatter under sin Deposition blandt andet fortalte, at hendes Stifføn, Peder, Eliasen, Dagen forud havde forfærdiget hende en Tøirekølle, lededes Fogden herved til at udsørge hende næiere angaaende benævnte hendes Stifføn, — og hun forklarede, at hun af Nøgtet havde hørt, at hendes Stifføn var mistænkt for utilladelig Dmgang med Chr. Knudsens Kone, og at han paa Grund af denne Mistanke engang i Døvsfjor, da der var Høstgilde i Svendstrup, havde været i Slagsmaal med Chr. Knudsen i dennes Huus. Peder Eliasen blev fremkaldt, og han bestyrkede den nu opvakte Mistanke ved sin med forrige Deponentinde uovereensstemmende Forklaring om, hvor han, Dagen efter at Mordet var begaaet, havde været, og om den Uenighed, der havde været mellem ham og Chr. Knudsen, samt ved nogle Modsigelser og Usandsynligheder i hans øvrige Udsigende. Saaledes forklarede han: at han vel kunde erindre hvad Aften, den ommeldte Uenighed fandt Sted med Christian Knudsen (thi han benægtede at have været

i Slagsmaal med ham); men at han ikke kunde erindre Anledningen dertil. — Han blev derfor arresteret.

Blandt Deponenterne fremstod ogsaa Knud Jensen, der paa den Tid opholdt sig hos Anders Knudsen, Peder Eliasens Stiffader. Titnævnte Søndag Aften, da han var ifærd med at gaae i Seng, hørte han, at der var Nogen ved Gaardslaagen, og da han raabte ud, hvo det var, svartes der, at det var Niels Pedersen, som vilde tale Peder Eliasen. Mandag Morgen var Deponenten inde i Eliasens Kammer og saae denne ligge i Sengen efter at Solen var staaet op, hvilket forundrede Comparenten, da han ellers altid pleiede at gaae tidligere til sit Arbeide, — men forhen havde Peter Eliasen forklaret, at han denne Morgen før Solens Dpgang var gaaet ud.

Er først Mistanken opkommen, udvikle Omstændighederne sig selv snart saaledes, at den bliver til Sandsynlighed. Peder Eliasen havde ved sin første Fremstilling for Retten opgivet, at han den ommeldte Søndag havde været ifkædt: en kort Badmels Trøie med overtrukne Knapper, en hviidstribet Hvergarns Vest, et Par graae Badmels vide Buxer samt Træskoe paa Benene; men den 15 Mai fremstode to Deponenter, som udsagde, at begge have seet ham Søndag Eftermiddag, og erindre bestemt, at han havde sribede Hvergarns Beenklæder, og

ingen Overtrøje, men derimod en hvid Nattrøje paa.
 — Samme Dag forklarede en Gaardmand Jens Josephsen, at han for nogle Aar siden havde laant Peder Eliasen 15 Rbd., hvorpaa denne alt for længere siden havde afbetalt 5 Rbd. I Tirsdags mødtes de, og da gav han ham 3 Rbd. i Sedler til Afdrag, Deponenten saae tydeligt, at han havde idetmindste en Seddel endnu. Herved maa bemærkes, at det forhen af de Deponenter, der havde fundet Christian Knudsen's Liig, var oplyst, at der hos den Dræbte var fundet en Tegnebog, men at der i samme ifkun fandtes to Følgesedler og ingen Penge, hvorimod den Dræbtes Kone havde forklaret, at hendes Mand, da han gik til Slagelse, havde medtaget 10 Rbd., og hun vidste, at han der intet vilde købe.

At Rygtet om det imellem Peder Eliasen og Chr. Knudsen stedfundne Slagsmaal i Overfjor, havde været almindelig, bekræftedes end mere. Men hvad der isærdeleshed hævede al Tvivl om Peder Eliasens Skyld var, at Man ved en Randsfagning i hans Kammer fandt skjult inde i Halsmen i hans Seng: en hvid Badmels Trøje, et Par hvide Uldstrømper og et Par sribede Hvergarns Beenklæder, netop de samme, som ovennævnte to Deponenter havde opgivet, at Arrestanten sidste Søndag havde baaret, — og disse Klæder fandtes

blodbestænkte. — Ligeledes fandtes i hans Gjemmer ved samme Randsfagning en Seddel, skreven af den Dræbtes Datter, saalydende: "fra Ane Niels' datter i Nytaars Gave til Peder Eliasen den 4 Januar 1821 — undertegnet Maren Christiansdatter, Frølundes Bye".

Endskjøndt de blodige Klæder vare et haandgribeligt Beviisdatum mod Arrestanten, saa fandt Fogden det dog rigtigst, førend han søgte at erholde hans Tilstaaelse, at indsamle alle de Data, en næiere Undersøgelse endnu kunde tilveiebringe, for, ved fra flere Sider at angribe hans Benægtelse, at afløre de Udflugter, han rimeligen mod de enkelte vilde opspinde; og Fogdens Bestræbelser vare ei forgjæves.

Den forhen nævnte Knud Jensen, som for en Tid opholdt sig hos Peder Eliasens Stiffader, forklarede, at Arrestanten siden sidstafvigte Søndag havde, som Deponenten udtrykker sig, "forestillet sig saa underlig", hvorover han isvrigt ikke var istand til at give næiere Forklaring.

Angaaende den hos Peder Eliasen fundne Seddel, forklarede vel den Dræbtes Datter, at der med samme Seddel egentligen ikke blev sendt nogen Nytaarsgave, men ifkun et Tørklæde, som P. Eliasen selv havde leveret, og hun sømmet for ham, og at det var af Eenfoldighed, at hun paa Sedlen

havde skrevet "fra hendes Moder". Men derimod deponerte hun, at Peder Eliassen for nogle Mænd i Byen skulde have yttret: at han nok skulde gjengjælde Christian Knudsen de Prygl, han havde faaet, i hvorkænge det end hengik.

Den 17 Mai førtes Peder Eliassen til Forhør. Uagtet den nøiagtigste Examination, og foreholdt de tilstedeværende Beviisdata, vedblev han haardnakket at paastaae sig uskyldig, og at nægte enhver Deponents Forklaring, der var graverende mod ham, ja angaaende de i hans Seng fundne Klæder opspandt han, for at disculpere sig med Hensyn til det paa samme forefundne Blod, en Historie om, at han Torsdagen den 1 Mai havde hjulpet Mølleren Bang i Halsebye med at slagte Svin. Han forsikrede, at han flere Dage efter den Tid havde gaaet med disse Klæder, og foregav, at han har gjemt dem i Sengen, fordi han frygtede for at de skulde blive stjaalne, og at han ei havde dem i sin Kiste, fordi der ei var Plads, og fordi han ikke vilde have sine simple Klæder hos de andre.

Da han saaledes ikke var at formaae til nogen Tilstaaelse, blev han atter nedsat i Arresten.

Efter at flere Deponenter vare afhørte, fremkaldtes igjen Peder Eliassen den samme Dag, men han vedblev som før haardnakket at benægte Alt. Betreffende den forhen omtalte Seddel fra

Maren Christiansdatter siger han, at der med samme fulgte et Silketørklæde, som han selv havde kjøbt i Slagelse hos den rige Jøde, Jonas David.

Den 19 Mai gav endelig fuldkommen Lys i Sagen. — Efterat den titnævnte Knud Jensen blandt andet ogsaa forklarede, at da han Mandag Morgen mellem Klokkerne 6 og 7 var inde i P. Eliasens Bærelse, saa han, at dennes Skoe allerede vare overbørstede og pudse, hvilket forundrede Deponenten, da han ellers ei pleiede saaledes at børste sine Skoe om Morgen; og endvidere forsikrede, at der ingen Blodpletter fandtes paa de i Retten værende Beenklæder i Søndags, hvilket han saameget vissere veed, som Peder Eliassen tog dem paa i hans Overbærelse, og da de hængte aabenlyst i hans Kammer; Og — efterat en anden Deponent ligesaa bestemt erindrede, at der intet Blod fandtes paa Beenklæderne bemeldte Søndag, fremtraadte Mølleren Bang, der aldeles ikke kunde antage, at Blodpletterne skulde være paa komne ved den omforklarede Slagtning af Svinet, eftersom Peder Eliassen ikke deeltog videre heri, end at han holdt Svinet i Bagbenene; — og han har heller ikke samme Dag seet noget Blod paa hans Klæder; ja han er saameget mere overbevist om, at Blodpletterne ei derved kan være paa komne, som han bestemt erin-

havde skrevet "fra hendes Moder". Men derimod deponerte hun, at Peder Eliassen for nogle Mænd i Byen skulde have yttret: at han nok skulde gjengjælde Christian Knudsen de Prygl, han havde faaet, i hvortlængde det end hengik.

Den 17 Mai førtes Peder Eliassen til Forhør. Uagtet den nøiagtigste Examination, og foreholdt de tilstedeværende Beviisdata, vedblev han haardnakket at paastaae sig uskyldig, og at nægte enhver Deponents Forklaring, der var graverende mod ham, ja angaaende de i hans Seng fundne Klæder opspandt han, for at disculpere sig med Hensyn til det paa samme forefundne Blod, en Historie om, at han Torsdagen den 1 Mai havde hjulpet Mølleren Bang i Halsebye med at slagte Svin. Han forsikkrede, at han flere Dage efter den Tid havde gaaet med disse Klæder, og foregav, at han har gjemt dem i Sengen, fordi han frygtede for at de skulde blive stjælnede, og at han ei havde dem i sin Kiste, fordi der ei var Plads, og fordi han ikke vilde have sine simple Klæder hos de andre.

Da han saaledes ikke var at formaae til nogen Tilstaaelse, blev han atter nedsat i Arresten.

Efter at flere Deponenter vare afhørte, fremkaldtes igjen Peder Eliassen den samme Dag, men han vedblev som før haardnakket at benægte Alt. Betreffende den forhen omtalte Seddel fra

Maren Christiansdatter siger han, at der med samme fulgte et Silketørklæde, som han selv havde kjøbt i Slagelse hos den rige Jøde, Jonas David.

Den 19 Mai gav endelig fuldkommen Lys i Sagen. — Efterat den titnævnte Knud Jensen blandt andet ogsaa forklarede, at da han Mandag Morgen mellem Kloften 6 og 7 var inde i P. Eliasens Bærelse, saae han, at dennes Skoe allerede vare overbørstede og pudsede, hvilket forundrede Deponenten, da han ellers ei pleiede saaledes at børste sine Skoe om Morgen; og endvidere forsikkrede, at der ingen Blodpletter fandtes paa de i Netten værende Beenklæder i Søndags, hvilket han saameget vissere veed, som Peder Eliassen tog dem paa i hans Overbærelse, og da de hængte aabenlyst i hans Kammer; Og — efterat en anden Deponent ligesaa bestemt erindrede, at der intet Blod fandtes paa Beenklæderne bemeldte Søndag, fremtraadte Mølleren Bang, der aldeles ikke kunde antage, at Blodpletterne skulde være paaKOMNE ved den omforklarede Slagtning af Svinet, eftersom Peder Eliassen ikke deltog videre heri, end at han holdt Svinet i Bagbenene; — og han har heller ikke samme Dag seet noget Blod paa hans Klæder; ja han er saameget mere overbevist om, at Blodpletterne ei derved kan være paaKOMNE, som han bestemt erin-

drer, at P. Eliassen den Dag var iført korte hvide Badmels Buxer, og ingenlunde de foreviste stribede.

Arrestanten fremførtes; men vedblev endnu sin Benægtelse.

Først efter at han anden Gang samme Dag kaldtes frem, og blev confronteret med flere Deponenter, der eensstemmige vedbleve de Forklaringer, der saa tydelig lagde hans Misgjerning for Dagen, tilstod han at være skyldig i Mordet, og da han saae sig selv fældet, holdt intet ham tilbage fra ogsaa at angive sin Medskyldige, Ungkarl Niels Pedersen, der samme Dags Aften blev arresteret.

Der havde alt længe været Data, som gjorde det ikke usandsynligt, at Niels Pedersen maatte være deelagtig i Mordet. Saaledes var det oplyst af flere Deponenter, at han mod Christian Knudsen's Billie havde været forlovet med hans Datter Maren Christiansdatter; at han den Aften, Mordet var begaaet, var kommen til Peder Eliassen paa en Tid, da alle Andre allerede vare gaaede eller vare ifærd med at gaae i Seng, for at tale med ham; men hvad der længe havde været Mistanke, blev ved Peder Eliasens Tilstaaelse til vis Formodning. Niels Pedersen, der alt forhen havde angivet, at hans Erinde benævnte Søndag Aften til Eliassen havde været at faae et Bud med ham til Corsøer, hvorhen han vidste denne

vilde gaae, vedblev ogsaa nu, idet han paastod sig uskyldig, denne sin forrige Forklaring.

Men Urigtigheden heraf saavel som af hele hans Benægtelse blev snart oplyst. Den hos Niels Pedersen's Husbond tjenende Dreng Anders Nielsen, der laae i Seng med den her omtalte Forbryder, havde vel under Forhøret den 15 Mai sagt, at Niels Pedersen bemeldte Søndag Aften var kommen hjem og gaaet i Seng Klokken 10½, og staaet op Mandag Morgen paa samme Tid som han; men nu vedgik han derimod: at han vel kom hjem Klokken 10½, men gik efter et Kvarters Tid ud igjen, og kom da ei tilbage førend i Dagbrækningen. Han paalagde Deponenten samme Aften, at han paa Spørgsmaal skulde sige, at han var kommen hjem paa den i hans første Forklaring opgivne Tid; ligeledes havde han sidste Eøverdag paalagt Deponenten, under Erudsel, at "han ellers nok skulde lette ham", — for Forhørene ikke at sige, at han havde været ude Søndag Nat. Uagtet Anders Nielsen gjentog dette i Niels Pedersen's Overværelse, vedblev denne sin Benægtelse.

Bed Randsagnings fandtes imidlertid Blodpletter paa hans blaae Trøje, hvilket han saavel efter eget som flere Andres Udsigende skal have haft paa bemeldte Søndag, samt paa de i hans Seng værende

Lagener, skjøndt disse fandtes vadskede, men endnu ei tørre.

Den følgende Dag blev Niels Pedersens Haardnakenhed, angreben af saa aabenbare Beviser, aldeles sjunken; og det gif ham ligesom forrige Arrestant: i det han saae sig selv fældet, fandt han ingen Marsag til at skjule det Mindste af Mordanslaget med alle dets Biomstændigheder. Og i denne sin Tilstaelse angav han Christian Knudsens Datter Maren som den, der egentlig var Ophavet til Mordet. Denne blev derfor anholdt og arresteret. Og — efter alvorlig Examination — tilstod ogsaa hun. — Først vi gaae over til at fremstille selve Mordet med dets Marsag og Biomstændigheder vil det vistnok være hensigtsmæssigt til Sagens videre Forklaring at anføre de Skyldiges generalia.

Peder Eliasen var fød i Frølund, og var 31 Aar gammel, af Husmandsforældre; han var hjemme til sit 8de Aar, da han kom ud at tjene; i sit 16de Aar kom han til Kanonbaadene, hvor han tjente 3 Aar, og 1 Aar ved Rogepammen; siden har han tjent hos flere Bønder, og i de sidste 4 Aar ernæret sig ved Dagarbeide. Han er liden af Væxt, har sort Haar, brune Dine og er koparret. Hans Skudsmaal fra sine forskjellige Husbønder ere iøvrigt ei ufordeeltige.

Niels Pedersen var 26 Aar, confirmeret i

sit 14 Aar, 1813; om hans Religionskundskab er intet oplyst uden hvad der kan sluttes af hans Plads ved Confirmationen som den 4de nederste. I 1816 forlod han sin Moders Hus, efter Præsteattesten, formodentligen fordi det strænge Arbeide, som hans nye Stiffader maaskee forlangte, ei smagte den til Magelighed opdragne Yngling. Forresten ere Attesterne og Skudsmaalene om hans Opførelse heller ei ufordeeltige. Han saavel som de øvrige i denne Sag Tiltalte have efter Præsteattestene ei forsumt at bruge Naademidlerne.

Maren Christiansdatter er fød 19 September 1805, altsaa, da Sagen begyndte, henimod 19 Aar, confirmeret 1820 med Vidnesbyrd "vel oplyst". — Hun har bestandigen været hos sine Forældre, og har ligesaa lidt som de Øvrige været tiltalt eller straffet før. — Hun skal efter Rygtet have været et særdeles smukt Fruentimmer. — Maren efter hendes Confirmation blev hun med hendes Forældres Samtykke forlovet med en Gaardmands søn Anders Pedersen. Dette Forhold varede omtrent 1½ Aar, da denne mærkede, hun holdt til med en Møllersvend Rasmus Jensen, hvemt hun dog forsikrede aldrig at have elsket, men hun var blændet ved hans mange Forøringer. Og saa til denne Forbindelse gave Forældrene deres Samtykke, dog efter at de vare forlovede. Denne Forlovelse

paastod Christian Knudsen, og havde vistnok med Hensyn til Datterens variable Kjærlighed vel ogsaa Grund til at paastaae, at den skulde vedblive; da hun $\frac{1}{2}$ Aar efter indlod sig med Niels Pedersen, endskjøndt Man dog ei maa lade ubemærket, at Christian Knudsen skyldte Kasinus Jensen 150 Rbd.; og at dette maaskee har bidraget meget til at han bestandigen paastod, at hiin Trolovelse skulde vedblive. — Han svor paa, at hun ikke skulde komme til at ægte Niels Pedersen, saa længe han levede. Maaskee endmere opflammet ved denne Modstand, var hendes hele Uttraae stilet mod at faae ham til Ægte, der endmere forøgedes, da hun mærkede sig frugtsommelig ved ham. Aagtet hun aldrig enten selv eller ved Andre havde ladet sin Fader underrette om denne sin Tilstand, troede hun dog ei derved at kunne bære ham, da han skal have yttret: "at han ei engang vilde give sit Samtykke til at hun fik Niels Pedersen, om hun endog saa var frugtsommelig". Hun fandt da ingen anden Udvei til at faae sin Hensigt opfyldt, end — at rydde sin Fader af Veien, — og hun henvendte sig desangaaende til Niels Pedersen.

Niels Pedersen forklarer saaledes: Noget før Paaske sendte hun Bud efter ham, hun bebrejdede ham hans Omgang med andre Fruentimmer, bad ham lade dette være, idet hun sagde, at de nok

kunne vente at faae hinanden, uden dog at omtale Maaden, hvorpaa dette skulde skee. Da han Aftenen efter gik op til hende, og de da talte sammen i Cenrum, bad hun ham at kjøbe noget Rottetkrudt og Skedevand, hvormed hun da nok skulde skaffe sin Fader bort. Nogle Dage efter købte Arrestanten ogsaa dette paa Apotheket i Corsøer, hvor Man vel forlangte Attest for Brugen af samme, men paa Forsørgivende, at han dermed vilde smøre sine skabede Heste, dog udleverede samme. Apotheker Gregers Forbech i Corsøer, der dessaarsag blev kaldt til Forhørene, nægter imidlertid under Æd nogensinde at have solgt saadant uden Attest.

Giften leverede Niels Pedersen til Marren Christiansdatter, efter at han ifølge Afstale med hende havde anstillet Prøve paa Rottetkrudtets Ægthed ved at give sin Husbonds Ratter Stykke Flek, hvorpaa noget af samme var strøet, og befundet godt, da Ratten døde et Par Dage efter at have faaet det ind.

Dg selv tilstaaer hun, Skjærtorsdag Eftermiddag at have benyttet denne Gift paa følgende Maade. Af Rottetkrudtet tog hun saameget, som hun kunde have mellem to Fingre, opløste det i kogende Vand, og kom det saaledes Opløste i en Spølskaal, hvori hun gav sin Fader Kaffe. Denne drak han ikke, da

han, efter at have taget en Mundfuld, strax spyttede den ud, idet han sagde, den smagte ilde: hvorfor hun gav ham en anden Kop Kaffe, hvori intet Rottkrudt var. Da dette Forsøg mislykkedes hende, gjentog hun samme endnu samme Eftermiddag. — Da hun nemlig stod i Kjøkkenet og bagte Æblekiver, kom hendes Fader derud, og forlangte nogle af de bagte; hun gav ham ingen med den Undskyldning, at de ikke vare gode; hvorimod hun bagte nogle andre, og kom da i een af disse en lignende Portion Rottkrudt, som hun før havde kommet i Kaffen, og leverede da sin Fader denne til ligemed tre andre, hvilke han spiste og gif derpaa i Marken. Da han et Par Timer efter kom hjem, klagede han over Mystelse i Kroppen samt Hovedpine og ondt i Maven, hvorfor han gif til Sengs. Kort efter vomerede han, men Urrestantinden gav ham ikke Mælk, endskjøndt hun vidste, det kunde forhindre Gifstens Virkning. Imidlertid kom hendes Moder hjem fra Studemark, hvor hun før Middag var gaaet hen til sine Forældre. Da denne hørte, hvorledes Sygdommen havde yttret sig, og den Syge fortalte, at han formodentlig til sin Kaffe havde taget et Stykke Sukker, som havde ligget ved noget Vitriol, hvilket Maren Christiansdatter paa hendes Faders Spørgsmaal, hvoraf Kaffen smagte saa ilde, havde sagt, forlangte hun Mælk

til ham; men Maren Christiansdatter søgte at forebygge dette ved til sin Moder at bemærke: Du vil ogsaa altid curere med Mælk! Moderen henskede da selv Mælken, hvoraf Christian Knudsen kom stærkt til at vomere. Chr. Knudsen var syg 4 à 5 Dage efter, hans Tunge var øm, hvid og hoven, hans Læber og Hagen blev belagt med Uret. — Uagtet heller ikke dette Forsøg mod hendes Faders Liv var lykkedes, fornyede hun dog samme et Par Dage efter, da hun gav ham en Kop Theevand, men ogsaa denne Gang blev hendes Uretentat til intet, da han strax fandt Uffmag derved. Ved denne Leilighed vilde ogsaa hendes Moder smage derpaa, men hun kaldte hende strax ud og sagde, at hun ikke maatte drikke det. — Da hendes Moder spurgte, hvad der var kommet i, svarede hun intet andet, end: naar hendes Fader ikke kunde taale det, kunde hun det vel ikke heller, og at der var faldet noget ned fra Skorstenen i samme. — Paa Chr. Knudsens Begjering smagte imidlertid Moderen paa Thevandet, men spyttede det strax ud, da det rev paa Tungen; hvilket ogsaa Urrestantinden gjorde, da hun efter Moderens Forlangende blev nødt til at smage derpaa. Hendes Fader troede hendes Foregivende, at det var Soed, der var kommet i. — Samme Dag kogte hun efter sin Moders Befaling Hønskjødssuppe; men hendes Moder

bød hende ogsaa at sætte sig til Bords og spise af Suppen, da, som hun sagde, hun ikke kunde troe andet, end, at hun havde kommet noget i Thevandet. Hun spiste ogsaa med, thi deri var intet kommet.

Endelig affod hun fra sit Forsæt, at forgive Faderen; — men ikke fra at faae Mordet fuldbyrdet. Niels Pedersen forklarer: at da han Søndagen den 9 Mai var oppe hos Chr. Knudsen, da yttrede Maren Christiansdatter atter sit Ønske om at faae sin Fader af Dage, og anmodede ham desaarfag om endnu samme Aften at udføre et Mord paa ham. Han vægrede sig i Begyndelsen, men hun vedblev dog sin Begjering, og bad ham i samme Hensigt at begive sig hen til Peder Eliasen, til hvem hun alt forhen havde talt herom. — Da han forgjæves havde søgt Peder Eliasen, kom han tilbage til hende, og hun bad ham da atter at opfylde hendes Ønske; hun vilde give dem et Tegn paa, hvor de skulde finde hendes Fader ved at lægge en Steen paa Haugegjærdet, da han nemlig, naar samme var nedrevet, var hjemkommet fra Slagelse, hvorhen vi alt have hørt, at han var gaaet, men dersom den endnu laae der, maatte de gaae ham imøde og slaae ham ihjel. — Han begav sig derpaa atter hen til Peder Eliasen, for at faae ham med; han havde nemlig ogsaa

for talt til denne om, at gjøre det af med Christian Knudsen. De gik derpaa strax ud ad den Bei, hvorfra de ventede, han skulde komme. Da de havde ventet en god Time, kom Christian Knudsen, som, da han saae dem, spurgte hvo de vare? I det de sagde deres Navne, gave de begge med de i denne Hensigt medtagne Pleiler ham flere Slag i Hovedet, hvorved han sank til Jorden og døde. De udtog af den Dræbtes Tegne, og de deri værende Penge 8 Rbd. 4 Mk., stæbte Liget over Poul Knudsens Lod, og kastede det i den Torvegrav, hvor det blev fundet. Da de mødte Christian Knudsen, havde han en Toisrekølle i Haanden, hvilket skulde være den i Begyndelsen af Forhørene omhandlede, der tildeels gav Anledning til næiere Undersøgelse om Peder Eliasens Forhold, og som maatte være bleven blodig, idet Christian Knudsen tabte samme. — Det er ikke heller urimeligt, at Christian Knudsen saaledes havde bevæbnet sig, da hans Kone flere Gange havde advaret ham mod at gaae ud om Aftenen.

Da Gjerningen var fuldført, begave begge Morderne sig tilbage til Maren Christiansdatter, der, efter som sædvanlig — for at neddykke den mindste Mistanke — at have lagt sin Faders Rattøi til Rette, — var

gaaet i Seng, men kom strax ud til dem. Da de havde fortalt, hvad der var skeet, svarede hun, efter Niels Pedersens Forklaring, "at det var godt, da de havde handlet efter hendes Begjering", hvorved dog Peder Eliassen syntes at bemærke, at hun blev ligesom afmægtig. Da de havde forladt hende — gif hun atter til Sengs. Niels Pedersen forklarer flere Gange senere at have talt med hende, og yttret, at han tvivlede om at kunne bære saadan en Byrde paa sin Samvittighed, men hun har stedse trøstet ham med, at de nu kunne komme til at ægte hinanden.

Søndagen efter at Mordet var begaaet skrev hun følgende Brev til sin Forlovede, fornævnte Nasmus Jensen:

Frøelunde den 16 Mai 1824.

Kjære Ven!

Jeg kan ikke undlade at tilmelde Dig denne Sørgelige Tidende, at min Fader i Søndag Aften Er paa en Reiss fra Slagelse blevet voldsom overfaldet paa vores Engen Lod, frarøvet sit Liv, men Gud være lovet, de har allerede arresteret en Mand, som Biskop nok er Gjerningsmanden, da de igaar fandt hans Blodige Klæder. — Den Tid, da min Fader havde bestemt, kunde vi ikke komme til Himmelsø, da min Fader var meget syg. — Jeg beder Dig, kjære Ven!,

at Du vil komme her neer til os først. Onsdag skal begraves.

Lev vel kjære Ven, det
ønskes af mig

Maren Christiansdatter.

Til

Nasmus Jensen.

I Anledning af dette Brev begav Nasmus Jensen sig strax til Frøelunde, hvor han fandt Maren Christiansdatter, som det lod til, meget bedrøvet over sin Faders Død, og hun takkede Gud, at Morderen var greben. — Ved denne Leilighed talte de ogsaa om deres tilkommende Ægteskab.

Uf hvad der er fortalt, maatte der alt opstaae nogen Mistanke mod den Dræbtes Hustru, Ane Nielsdatter. Jeg skal derfor gaae over til næiere at undersøge hendes Forhold med Peder Eliassen, og hvad andet, der kunde være graverende mod hende.

Fleere Deponenter ere enige i, at de ofte have seet Peder Eliassen, paa Tider, naar Christian Knudsen ei var hjemme, snige sig ind til Konen, og at disse Besøg havde vedvaret i flere Aar. Man havde bemærket, at der, som Tegn paa, at Christian Knudsen var fraværende, hængs

tes et Stykke Løi oppe i et høit Træe i Haugen, hvilket Peder Eliase n tydeligen fra sin Boepæl kunde see, og strax efter indfandt han sig ogsaa. Da dette Tegn i Forbindelse med Peder Eliasens Gang maatte formodes at vække Mistanke, blev senere flere Stykker lagte ud paa mere lavstammede Træer, som om de skulle tørres, skjøndt Man ofte saae, at Løiet var ganske tørt. — Dette Løi blev lagt ud enten af Christian Knudsens Kone eller af hans Datter. Man havde seet, at Ane Nielsdatter (den Dræbtes Kone) flere Gange luffede Peder Eliase n ud gjennem Haugen; og han maatte da passere over Naboens Gjerde og Hauge, hvor ingen Gjennemgang fandtes, for at komme til Beien, hvilken Passage Naboen vel flere Gange havde forbudt ham, men frugtesløst. — Sidste Vinter, da der var falden Sne, saae Man, at hun efter at have fulgt ham ud igjennem Haugen, gjorde sig Umage for at træde i hans Fodspor, og gjøre samme ukjendelig. Pigen Kirsten Hansdatter, der havde tjent Christian Knudsen, forklarede, at medens hun tjente der, kom Peder Eliase n ofte til Ane Nielsdatter, men aldrig, uden naar hendes Mand ei var hjemme; naar han kom, begave de sig i Almindelighed ind i Sovestuen eller Overstuen, men hun veed ei hvad der foregik, da hun ei fandt det passende at gaae derind, hvorimod hun

flere Gange saae Maren Christiansdatter gaae derind.

Christian Knudsen skal udtrykkelig have forbudt Peder Eliase n at komme i sit Huus, hvorfor han ogsaa, som forhen berørt, da han omtrent for to Aar siden ved Høstgildet i Svendstrup havde truffet ham ved sin Kone bag Bryggerkjedlen i Kjøkkenet, pryglede ham, saa at han Dagen efter var forreven i Ansigtet. — Peder Eliase n vedgik dette. Hans Besøg gik deels ud paa at faae noget at spise, og han kan ei heller nægte at have haft Omgang med Ane Nielsdatter saaledes som Ægtefolk have det med hinanden. Det er omtrent 4 Aar siden, de saaledes bleve gode Venner med hinanden. — Hun yttrede allerede da det Ønske, at hendes Mand maatte døe, men hun har aldrig yttret at ville fremskynde det, eller ønsket det skulde skee paa en ulovlig Maade. Hun havde ofte sagt ham, at hun havde bedet til Gud, at hendes Mand maatte døe, deels fordi han var saa haard og deels fordi hun elskede Arrestanten høiere, og hun havde desaaarsag lovet ham Ægteskab efter sin Mand's Død.

Disse Forklaringer vise dog ingenlunde, at hun skulde paa nogen Maade være deelagtig i Mordet, og der blev heller ikke senere oplyst noget, som kunde lede til at troe det. — Mange Deponenter forkla-

rede, at de aldrig havde seet nogen Venighed mellem Christian Knudsen og hans Kone; hun nægtede selv nogensinde at have lovet Peder Eliassen Ægteſkab, ligesom Maren Christiansdatter, der vel antog, at hendes Moder stod i utilladelig Omgang med Peter Eliassen, ei troede, at hun nogensinde vilde ægte ham, da hun ofte havde sagt: at han intet godt Menneſke var. Endvidere maa bemærkes, at Ane Nielsdatter aldeles havde misbilliget Peder Eliasens Forslag til hende at rydde hendes Mand af Veien, og at det netop var hende, der tilintetgjorde Datterens Forsøg med Giften — og endelig, at alle de Skyldige, der, efter at have tilſtaaet deres egen Brøde, ikke toge i Betænkning at aabenbare de Øvriges Medskyld, dog vare enige i, at hun aldeles ikke havde deeltaget eller paa nogen Maade søgt at fremskynde Mordet. — Hvad der derimod muligen kunde lægges hende til Last, var, at hun havde havt Formodning om, at Mordanſlaget fandt Sted, men dog ikke aabenbaret det for sin Mand eller Øvrigheden.

Vi have allerede hørt: hendes Samtale med Datteren, da Manden blev syg; at Maren Christiansdatter oftere for hende havde ønsket sin Faders Død, ligesom Peder Eliassen havde gjort hende ſaadant Forslag. — Men dette var dog kun Data, der muligen for hende kunde lede til Mis-

tanke, men ingenlunde til Viſhed, ja der er endog meget, som taler for, at hun, uagtet den Oplysning, hun havde om Sagen, maatte formode at al Mordanſlag, om Man havde havt ſaadant, var opgivet. — Hun havde udtrykkeligen erklæret, at hun heller ikke efter sin Mand's Død vilde give sit Samtykke til Maren Christiansdatters Ægteſkab med Niels Pedersen; dette ſkal hun endog efter Christian Knudsens Død have gjentaget. Hun havde udtrykkeligen forbudt Peder Eliassen at foretage noget mod Christian Knudsens Liv.

Hendes Miſtanke kunde jo være falſk; det var jo rimeligt, at der i det forhen omtalte Thevand kunde være faldet Soed, og at Sukkeret havde lagt ved Vitriol, ſaaledes som Datteren angav; Christian Knudsen troede det, og kun i Spøg havde han sagt: jeg troer I vil forgive mig? desuden fortalte Christian Knudsen, da han blev syg, at han havde været i Marken, hvor han var bleven varm og fold igjen, og deraf ſaaet den Feber, som rystede ham. Hun havde alvorligen udſpurgt Maren Christiansdatter, om hun havde kommet noget i Kopperne — og hun — der i alt havde betroet sig til sin Moder, havde aabenbaret hende sit Svangerſkab, havde for hende forhen ønsket Faderens Død — nægtede ſaadant beſteemt; ja hun havde

endog prøvet Datteren ved, som meldt, at lade hende spise af den af hende tillavede Kjødsuppe; og da hun fandt, at deri intet var kommet, frikjendte hun sin Datter for sin Mistanke. — Der hører vistnok langt mere til at vække Formodning om en Datters Hensigt at dræbe sin Fader.

Som hun selv forklarer, opdagede hun ikke Christian Knudsen sin Mistanke, fordi hun ei kunde bevise, hvad hun sagde, og desaarfag maatte frygte for Had og Forsølgelse, dersom hendes Mand, som hun troede, anmeldte det for Øvrigheden; — hun havde kun i Almindelighed advaret ham mod at gaae ud om Aftenen. — Mange vil formodentligen herved bemærke, at hun dog ved Forhørens Begyndelse nægtede at have den mindste Mistanke til Noget; men da maa mærkes: at hun da ei havde større Beviser for sin Mistanke end før, og det er almindeligt, at Folk af de lavere Stænder ere meget ængstelige ved for Retten at udsige en Beskyldning. — Og selv dette tilsidefat, er det dog undskyldeligt at en Moder ei er den Første, der vil angive sin Datter for Mord!

Den 15 Juni beordredes Action anlagt mod:
1) Maren Christiansdatter for at have villet ombringe sin Fader og anmodet Peder Eliassen og Niels Pedersen om at myrde ham. 2) mod disse tvende Sidstnævnte for at have forøvet

Mordet. 3) Ane Nielsdatter for at have været vidende om Mordanslaget, men ei angivet det og 4) mod Maren Jensdatter, der tjente hos den Myrdede, og Anders Nielsen, Tjenestedreng hos Peder Eliasens Stiffader, begge for formentlig Medviden og usandsfærdig Forklaring under Forhørene.

Maren Jensdatter havde nemlig først, foruden nogle andre Usandsfærdigheder, forklaret, at hun ei erindrede om Niels Pedersen talte med Maren Christiansdatter den Aften, Mordet blev begaaet, hvilket hun siden har vedgaaet; ligeledes havde hun ligget i Sengen med Maren Christiansdatter den Nat, Morderne vare komne, for at underrette denne om, at Forbrydelsen var fuldbyrdet, hvilket synes at forudsætte, at hun var vidende om Gjerningen. Hun skal ellers ifølge de fremkomne Attester være kun maadelig oplyst og troeskuldig; hendes Forhold er ibrigt upaaklageligt.

Drengen Anders Nielsen have vi alt før omtalt at have afgivet usandsfærdige Forklaringer. Han er fød 1806, altsaa omtrent 18 Aar ved denne Sags Begyndelse. Han er kun lidet eller intet holdt til Skole. I sit 12 Aar kunde han ei engang kjende Bogstaver, har bestandigen været sygelig og besat med Uslet, havt et tungt Memme, svagt Begreb og svær Udtale; og var endnu saa langt tilbage i Kund-

skaber, at Commissionen ved sidste Aarsexamen ikke kunde udskrive ham af Skolen, og hans Faders Ansøgning om, desuagtet at faae ham confirmeret, har Stedets Præst ei troet at burde anbefale. Hans Uvidenhed er endog saa stor, efter Dommerens Bemærkning, at han ei veed til hvad Religion han bekjender sig, men troer det er til den christelige, hvor til han opdrages og undervises.

Actors Paastand gif ud paa 1) angaaende Maren Christiansdatter Straf efter Forsordningen 16 October 1697; 2) angaaende Peder Eliasen og Niels Pedersen, at de skulde forbryde deres Liv, lægges paa Steile og Hjul og deres Hoveder sættes paa Stage efter 6—9—1 og 12; 3) angaaende Ane Nielsdatter Tugthusstraf paa Livstid; og 4) angaaende de to Dvrige 5 Aars Tugthusarbeide. — Defensor for Maren Christiansdatter, Maren Jensdatter og A. Nielsen indstillede den Første til at udstaae en Straf, som Kongen maatte bestemme; — de 2 Dvrige til at straffes med Vand og Brød i nogle Dage. — Peder Eliasens og Niels Pedersens Defensor indstillede disse til simpel Livsstraf; — og Ane Nielsdatters Defensor paastod denne aldeles frifundet.

Underrets Dommeren tilkjendte: 1) Maren Christiansdatter simpel Livsstraf efter 6—6—22.

2) Peder Eliasen og Niels Pedersen efter 6—9—12 Livsstraf med Steile og Hjul samt udrede til Chr. Knudsens Arvinger 8 Rbd. 4 Mk., hvilke vare de Christian Knudsen frarøvede Penge, alle disse Hovedlod forbrudt ic. — De Dvrige dømtes til Vand og Brød i respective 6 Gange 5, 2 Gange 5 og 5 Dage.

Ved Overretsdommen af 14 December 1824 stadfæstedes samme, dog saaledes, at Boeslobden ifølge Forordningen af 24 September 1824 bortfaldt; Ane Nielsdatter dømtes til 3 Gange 5 Dage Vand og Brød.

Høiesteretsdommen den 14 Februar 1825 stadfæstede Overretsdommen, paa det nær, at Ane Nielsdatter frikjendtes for videre Tiltale, hvilken Dom af Kongen approberedes og sendtes til Execution.

Forinden jeg ender denne Skildring, synes det nødvendigt at kaste et Blik tilbage i Forhørene og dvrigt i Sagen fremlagte Documenter, for deraf at udlede Forbrydernes Motiver og deres Characterer, forsaavidt samme der lade sig tilsyne: Hvad Maren Christiansdatter angaaer, da er det saavel ifølge det alt om hende allerede Anførte, som og efter hendes eget Udsigende, hendes Forbindelse med Niels Pedersen, der har drevet hende til saa grusomt et Forsæt; skjøndt vi dog vel ogsaa tør an-

tage, at det vel ikke saa meget var Kjærlighed, eller om Man endogsaa vil, den ventende Skam, naar hendes Svangerskab blev opdaget, som et ubøieligt Stivfind i at faae sine Hensigter, der for Diebliffet var Tilfredsstillelse af sin Lidenskab for Niels Pedersen, opnaaede, der var den egentlige Drivefjeder til hendes Handlinger. Og til en saadan Character havde vistnok hendes skjæve Opdragelse ei bidraget ubetydeligt. — Flere Deponenter forklare: at Chr. Knudsen undertiden havde været overdreven haard imod hende, især i hendes Barn- dom; saaledes erindrer Een, at Maren Christiansdatter enddag sad paa Trappen og læste i en Bog, og fordi hun blot ophørte at læse et Dieblif, og faae til en anden Side, blev hendes Fader saa opbragt, at han slog hende ned af Trappen mod Gulvet og traadte paa hende. Ligeledes fortæller en Anden, at han havde en Neebtamp, hvormed han ofte straffede hende. — Dog skal han i den senere Tid have været mildere mod hende.

Endvidere maa bemærkes det Forhold, hun daglig var Bidne til hos sine Forældre. Moderen stod i ulovlig Forbindelse med Peder Eliasen,

og Faderen skal efter flere Deponenters Forklaring have havt Umgang med flere Fruentimmer. — Jeg anfører alt dette ikke som Undskyldning, men som Aarsager, der have samvirket til at danne hendes Character, og til at udrette den Kjærlighed, Naturen pleier at indplante hos Børn til deres Forældre.

Peder Eliasen har vel angivet, at han ikkun for at opfylde Maren Christiansdatters og Niels Pedersens Ønske, havde begaaet Mordet; men det er vel ligesaalidet antageligt, som at han har gjort det af Kjærlighed til den Dræbtes Hustru, da hun ifølge de fremlagte Attester er 38 Aar altsaa 7 Aar ældre end han, og hun isøvrigt neppe besidder nogle saa særdeles Qualiteter, at hans Lidenskab derved skulde vore til en saadan Høide. Snarere begif han Forbrydelsen i Haab om at erholde Gaarden efter Christian Knudsen, da Ane Nielsdatter, i det mindste efter hans Formening, havde lovet ham Ægteskab, naar hendes Mand døde.

Bed at opgive det sande Motiv til Niels Pedersens Misgjerning, skal jeg henvise til Pa-

for Hestrup's Attest, der i saa Henseende vist er meget træffende.

”En naturlig Letfindighed”, siger han, og Higen efter at lege Kjæreste med Pigerne, synes at være Grundtrækkene i hans Character. Og den Forfængelighed at kunne, som han har udtrykt sig, faa e den stolteste Pige i Sognet, saaret og tilintetgjort ved Christian Knudsen's bestemte Afslag, har vel været Grundaarsagen til hans Udaad.

Kirsten Sørensdatters Mord paa sin Datter og Attentat paa Sidstnævntes Barn;

(oplæst i Studenterforeningen den 17 Decbr. 1825).

Den 19 Juli 1824 blev Extraret sat i Dauding i Grædstrup Sogn, og Retten administreret af Herredsfoged og Skriver, Landvæsen'scommissair Haasum, for at optage Undersøgelserforhør, ifølge den samme Dags Eftermiddag indløbne Anmeldelse om, at Huskone Kirsten Sørensdatter af Dauding havde dræbt sin Datter, Indsidderske Karen Pedersdatter. Retten begav sig først til Gjærningsstedet, hvor det døde Legeme forefandtes liggende paa Gulvet i Forstuen til Delinquentindens Hus. Af dets Mund stod Graade, Ansigtet var opsvulmet og et rødt Indtryk fandtes paa Halsen, hvilket havde Udseende at være forårsaget af en Strikke eller Snøre.

Da Lægen boede flere Mile fra Gjærningsstedet, blev Obductionsforretningen først optagen Morgen en efter. Conclusum af samme lyder saaledes:

”De ved Obductionen i Karen Peder@datters Legeme forefundne Data, nemlig Halsens, Luftrørens og det venøse Systems Beskaffenhed med mere; dernæst den Omstændighed, at der ved Legemets nøiagtigste Undersøgelse ikke er forefunden nogen som helst anden ind- eller udvortes Aarsag, hvoraf Konens pludselige Død kunde forklares, berettiger, som grundet paa Naturlovene i den dyriske Husholdning, til den sikke Slutning: at Karen Peder@datters Død ene og alene er en Folge af en mod hende udøvet Strangulation”.

Kirsten Søren@datter, der ved Retens Ankomst strax blev forhørt, tilstod Forbrydelsen med alle dens Omstændigheder, i det væsentlige overensstemmende med hendes egen og de øvrige Deponenters senere Forklaringer og andre i Sagen fremkomne Oplysninger.

Kirsten Søren@datter, gift med Husbmand Rasmus Johnsen var 55 Aar gammel. Hendes Signalement er angivet at være 56 Tommer høj, klein af Bygning og Lemmer, skarpe og magre Træk, blaae Dine, temmelig stor Næse, graat Haar og sund Ansigtssfarve. Hun er fød i Sønder Wisling Herred af Husmandsforældre. Da disse vare meget fattige, og Moderen døde, kom hun i sin spæde Barndom til en Præsteenke i Sønderwisling, hvor hun blev opdraget, indtil hun kunde tage Tjens-

neste. Efter at have tjent i 10 à 11 Aar, tog hun hjem til sin gamle svagelige Fader, hvor hun var i 2 Aar; blev derefter gift med Husbmand Peder Erichsen i Brochlund, med hvem hun avlede sin nu dræbte Datter Karen. Denne hendes Mand levede kun eet Aar med hende; hvorpaa hun kort efter blev gift med sin sidste Mand, Rasmus Johnsen, med hvem hun ingen Børn har. Med ham flyttede hun til Tønning, hvor hun boede i 11 Aar, indtil hun i Aaret 1811 igjen flyttede derfra til sit sidste Opholdssted Danding. Hendes Datter, der for 2 Aar siden var bleven gift med Morten Pedersen, som tjente i Brudagre hos en Gaardmand, levede som Jnderste hos sine Forældre, og fødte om trent 8 Maaneder førend sin Død, en Søn, der forblev i Huset hos hende.

Delinqventinden havde alt længe gaaet svanger med den Plan at bringe sin Datter tilligemed dennes Barn af Dage, og havde ved flere Leiligheder søgt at realisere den. Saaledes var forrige Sommer, da hendes Datter en Dag stod ved den i deres Hauge værende Brønd, den Tanke opstaaet hos hende nu at udføre sin Plan ved at støde Datteren ned i samme; men ”Gud”, saa udtrykker hun sig, ”afvendte denne Gang, som flere Gange før, hendes skrækkelige Forsæt”. Denne Idee var igjen i den sidste Tid saa levende opvaagnet hos hende, at Leiligheden kun

behøvede at frembyde sig, for at modne hendes Forsæt. Denne Leilighed tilbød sig den 19 Juli 1824, da hendes Mand om Eftermiddagen Kl. 2 gik paa Markarbeide, og Datterens Mand var i Brudagre. Hun var saaledes ene med begge Offrene for sin Plan, og besluttede sig derfor til Udførelsen. Da Datteren imidlertid paa den Tid, Delinquentindens Mand gik paa Arbeide, just sov til Middag, vilde hun dog ikke fuldføre Gjerningen, men vente indtil hun stod op; "thi", — saa siger hun, — "det var hende ikke muligt at gjøre det, saalænge hun kunde see Datteren i Ansigtet". Endelig stod denne op, og — hun skreed til Udførelsen; afluftede Gadedøren, aftog sin om Livet bundne Lomme, hvorved i hver Side var hæftet et grovt Bendel; gik dermed ind i Kjøkkenet, hvor Datteren stod, listede sig bag hende, fastede Lommen om Halsen, og — snørede til. Datteren kjæmpede imod med det Udraab: "det skal ei skee"! men Delinquentinden vedblev sit Bærk, idet hun bad sit Offer bede Guddommen at være hendes arme Sjæl naadig, da hun nødvendigviis maatte døe, siden hun ikke kunde komme gjennem Verden. Efter $\frac{1}{2}$ Times Kamp, hvorved de kom ud i Forstuen, blev Datteren overmandet og nedkastet til Gulvet; herved fik Delinquentinden Magt at trække Strikken fastere, og at vedblive dermed, indtil Misgjerningen var fuldbyrdet.

Da det første Offer var fældet, begav Delinquentinden sig ind i den anden Stue, hvor Datterens Barn laae i Sengen, tog et uldent og et lindet Baand, der vare sammenknyttede, og som Barnet havde at læge med, snørede dem om Barnets Hals og indviklede det derpaa i Puderne. Hun havde ikke Hjerte til at see efter, om Barnet virkelig var død, "fordi hun holdt saameget af det"; — men gik strax ind til sin Nabo, Anders Andersen, og angav sig selv; thi "nu først indsaae hun, at det var Feil, hvad hun havde gjort". Anders Andersen løb strax tilligemed sin Svigersøn ind i Huset, og da Barnet endnu ikke var ganske død, blev det ved deres Omhu igjen bragt til Live, og var uden Skade. Imedens Man var beskæftiget med Barnet, sad Delinquentinden roelig paa en Stool og talte intet videre, end hvad de til hende hændende Spørgsmaal foranledigede.

Da Retten opfordrede Delinquentinden til at opgive, hvad der havde forledet hende til at begaae denne Forbrydelse, svarede hun: at hun siden Datterens Bryllup havde været hviligen bekymret for dennes Udkomme, da Manden ifkun var en fattig Indsidder, og hun (Delinquentinden) ikke troede at kunde yde dem Understøttelse længer, eftersom hendes Mand, som Datterens Stifader, rimeligviis ønskede dem ud af Huset. Disse Betragtninger havde

af og til bragt hende paa den Tanke at ombringe Datteren tilligemed hendes spæde Barn, da hun troede, at de paa denne Maade vare bedst faren.

Hvorlidet Sandsynlighed det end har, at den af Delinquentinden saaledes opgivne Frygt for Datterens Udkomme skulde have været istand til at opvække og modne et saa grusomt Forsæt, som det lykkedes hende paa en ligesaa grusom Maade at udføre; saa tale dog flere Data for, at denne ene og alene kan antages som Grundaarsagen til hendes Misgjerning; ligesom det Følgende vil vise, at der fandt Biomstændigheder Sted, som have havt Indflydelse paa at hæve den hos hende vakte Frygt til den Grad, som den naaede. Paa den anden Side er det derimod ogsaa oplyst, at Man flere Gange, naar hun yttrede sin Frygt for Datterens Fremtid, har søgt at berøeliggø hende.

Saaledes har Svigersønnen flere Gange forsikret hende, at hun kunde være ubekymret, da han ikke selv ansaae sin Forfatning saa mislig, at han jo nok kunde ernære sig, sin Hustru og Børn; og havde han saameget mindre Frygt for sit Udkomme som han havde samlet sig en liden Sum, der stod hos hans ene Broder, og begge hans Brødre vare formuende, saa at han ogsaa hos dem kunde gjøre sig Haab om nogen Understøttelse. — Endvidere er det oplyst, at Delinquentindens egen oeconomiske

Forfatning var, omendstjondt tarvelig, dog ingenlunde trængende, eftersom hendes Mand, som en flittig Haandværksmand, havde god Fortjeneste, og desuden eiede en Jordlod. Delinquentinden selv rostes almindeligen som en vindskibelig Husmoder, der altid holdt til Maade med det Erhvervede, og aldrig havde været forfalden til nogen Last. Datteren var et sundt og stærkt Fruentimmer, der havde lært Bæverprofessionen, og dennes Mand var en ædruelig, arbeidsom og sparsommelig Karl.

Alt dette uagtet, gives dog ikke mindste Spor til nogen anden tænkelig Aarsag til Forbrydelsen end den af hende selv opgivne.

Alle Deponenter vare enige i, at Familien levede i særdeles fredeligt og godt Forhold, og at Delinquentinden altid havde elsket sin Datter høit, samt viist særdeles Omhu og Omhed for dennes Barn. Selv afgav hun den Forklaring, at hendes Datter altid har været hende troe og hengiven, og at der aldrig fandt noget Had eller Nag Sted mellem dem. Det er ligeledes oplyst, at Delinquentindens Mand, Datter og Svigersøn altid talte med Agtelse om hende.

Frygt for Datterens Udkomme er derfor ogsaa den eneste Bevæggrund til Misgjerningen, som hun er istand til at opgive. Denne hendes Frygt, siger hun, blev forstørret derved, at hendes Mand deels

om Datteren havde yttret, "at hun vilde komme til at tigge" — og deels havde klaget over: "at han havde hendes Datter at føde paa, og at Morten Pedersen (Swigersønnen) ialt ikke havde givet dem mere end en Lunde Rug til Vederlag for hans Kones og Barns Ophold hos dem"; hvilket sidste isærdeleshed havde græmmet hende meget. Herved maa det dog ei blive ubemærket, at Delinquentindens Mand aldrig har fornærmet den Ufdøde eller viist nogen fjendelig Uvillie mod hende.

Hvad der isdrikt har bidraget til at forøge denne Uengstelse hos Delinquentinden, var vistnok hendes svage Sundhedstilstand, skjøndt denne ingenlunde turde benævnes Sindsfvaghed. Denne Svagelighed var Følgen af en Tildragelse, der indtraf i Aaret 1808, medens hun boede i Tønningen. Det hendte sig nemlig en Dag, at et Barn, der tilhørte en Gaardmand, Rasmus Nielsen i Tønningen, var omkommen ved at falde i en Brønd, der stod i sidstnævntes Gaard. Rasmus Nielsen, der var bekjendt som en hæftig Mand, blev derved bragt til det yderste Raserie. Han troede, at denne Ulykke var foranlediget ved Delinquentindens Uagtsomhed, hvilket efter hendes Forklaring dog ei var Tilfældet, da hun paa den Tid Ulykken skeete, var paa Markarbeide. Da hun kom hjem, foer han hen imod hende, overfaldt hende med Spark og

Slag og sølede hende i Møddinge, Floden og Gadekjæret. Noget af Slagene traf hende for Brystet og i Hovedet. Ja han kastede i sin Hidsigthed et Stykke Brændeveed af en Alens Længde efter hende, hvilket tildeels ogsaa rammede hende i Hovedet, dog uden at der udkom Blod, da hun var forsynet med en Hue og et Klæde; hvorimod hun følte stærk Hovedpine efter den Tid. Hun betjente sig ikke af nogen Læges eller noget andet Menneskes Raad, og brugte intet Lægemiddel, men laae blot tilfængs omtrent sex Uger.

Denne Tildragelses Sandhed er oplyst ved flere Deponenters Forklaring samt ved en Skrivelse fra Pastor Lorenz Bynck i Tønning. Efter denne Tid har hendes Helbred været svageligt, og har hun ofte klaget over Trykken for Brystet.

Kammeraad og Districtschirurg Mikisch har om hendes Sygdom afgivet følgende Eragtning: "Alt hvad jeg ved en nøiagtig Undersøgelse hos Arrestantinden angaaende hendes Sundheds Tilstand i de sidst forløbne to Aar har kunnet opdage, er, at hun nu og da har været angreben af Hoste og Asthma, under hvilke Affectioner hun efter Opgivende et Par Gange vil have opkastet draget Blod. Men at forømmeldte Tilfælde skulde have haft en saa betydelig Indvirkning paa Hovedorganet for det dyriske Liv, at Fornuftens Herredømme og Frihedens Brug

derved skulde være bleven gjort umulig med Hensyn til det af hende forøvede Mord finder jeg ikke at være sandsynligt.

Sundheds Collegiet eragtede:

”At, endskjøndt det ikke kan andet end tiltræde Kammeraad Mikische's Erklæring, at Arrestants indens physiske Sygdomstilfælde, som han henfører til Hoste og Asthma, ikke med Sandsynlighed kan antages at have havt en saadan Indflydelse, som kunde komme hende til Gode for Retten, saa synes dog de øvrige ved Acterne oplyste Omstændigheder at begrunde Formodning om en forvirret Sindstilstand, hvis Indvirkning paa Misgjerningen ei kan beregnes”.

Efter en senere over Delinqventinden optagen Synsforretning erklærer Kammeraad Mikisch endvidere, at hvad Hovedets samtlige synlige Dele angaaer, da vare disse aldeles normale; thi hverken Knude, Beenvæxt, Indtryk eller Arrer vare tilstede. Hovedets, Ansigtets, Tungens og Extremiteternes Muskler vare samtlige i deres Virkning ordentlige, hvilket illigemaade gjelder om Konens Sandseredskaber. I denne Erklæring var Regimentschirurg ved det Slesvigskke Cyrasseer-Regiment Müller, der var tilstede ved Synsforretningen, ogsaa enig.

Selv udtrykker hun sig om sin Tilstand saaledes: ”hun har de to sidste Somre ei været ”rigtig i Hove-

det”, hvilket hun nærmere forklarer ved at have været ”saa bængstet, som om hun skulde svælte”. Denne Bængstelse, eller som hun ogsaa udtrykker sig, Bildelse i Hovedet, var størst, naar det var varmt*), helst om Formiddagen. Dog bemærker hun, at hendes Bængstelse den Gang, Mordet blev begaaet, ei var saa stor, som den havde været før; thi hun vidste godt, hvad hun foretog sig.

De øvrige i Sagen afhørte Deponenter have vel bemærket, at hun var sygelig, men ikke den mindste Sindsfvaghed hos hende.

Med Hensyn til de nærmere Omstændigheder, hvorunder Sygdommen havde yttret sig, stemmer hendes Forklaring temmelig nøie med hendes Mand's.

Mærkeligt er det isvrigt, at hun efter Gjerningens Udførelse strax følte sig bedre; saaledes har hun nemlig selv forklaret. Retten anmærkede, at hun ikke røbede mindste Legn til Vanvid eller Uffindighed, men var meget roelig, og kunde forklare sig ordentlig over hvad hun tilspurgtes, — og som psykologisk mærkeligt, at hun endog, skjøndt faae Timer efter at Mordet var begaaet, har modtaget Forfriskninger i Retten af en Dram og et Stykke Smørrebrød, hvilket hun lod til at nyde med god Appetit.

*) Defensor for Underretten bemærker, at det den Dag, Misgjerningen skeete, var en af de varmeste Dage, Man kan mindes.

Hun erkjendte selv sin Gjerning for en stor Forbrydelse, hvorfor hun fortjente Straf baade her og hisset, og ønskede, at hun ved de borgerlige Straffe maatte blive forsonet med det høieste Væsen".

Hun forklarede endvidere: "at det var hende bekjendt efter hvad hun i sin Barndom har lært, at det er stridende mod Guds Lov at berøve et Menneske Livet, og at Gud haardeligen vil straffe en saadan Gjerning. Hun vidste og, at Livsstraf derfor er fastsat ved de borgerlige Love; thi, uagtet hun ikke har læst dette, saa erindrede hun sig dog, at en Karl for henved 30 Aar siden var bleven hals, hugget i Dorret, som ligger et Par Mile fra hendes Hjem, fordi han havde ombragt sin Fæstemø, hvoraf hun sluttede, at Straffen maatte være Liv for Liv. Hvad nu Gud angaaer, da har hun haabet, at han vil forlade hendes Synd, efterdi hun ikke ved denne Gjerning attraaede at tilføie sit Barn noget Ondt; og hvad den borgerlige Straf angaaer, da har hun ikke havt den for Die, da hun udøvede Forbrydelsen; men hun erklærede, at hun inderlig ønskede at leve, hvis Naade kunde tænkes mulig, for at have Tid til at afbede sin Synd hos Gud.

Angaaende hendes foregaaende Wandel, da har hun aldrig været tiltalt eller straffet for, og de fra forskjellige Steder indhentede Attester rose hende for hendes Ædruelighed, Stræbsomhed, Tarvelighed

og Flittighed i at iagttage den udbortes Gudsdyrkelse. Saaledes har Pastor Bogelius af Skade iblandt andet bemærket, at hun ved Datterens Confirmation 1815 viste megen Omhu for hende og Interesse for denne vigtige Handling; hvorimod han dog ogsaa har erklæret, at hun, saalænge han har kjendt hende, har været mørk, frastødende og indsluttet i sig selv, saa at Man ei lettelig skulde blive klog paa hende. Dette hendes Forhold havde han imidlertid anseet som en Folge af en hende medfødt Indgetogenhed, eller af den Omstændighed, at hun, som fremmed og allerede middelaldrende Kone var flyttet til en Egn, hvor hun ingen Paarørende, Bekjendter eller Venner havde.

Efter en fra Pastor Møller i Truering indhentet Attest om hendes Forhold vare alle de, som have kjendt hende, enige i at bevidne, — for at bruge deres egne Ord — "at hun kunde læse forfærdeligt godt", hvilket vel betyder det samme som, at hun havde gode Religionskundskaber. — Retten bemærkede, at hun havde sin Bønnebog med sig i Arresten for at opbygge sig.

Ikkun Pastor Arnken af Sønder Wisning fortæller efter nogle Gamle af hans Sognefolk, at, da hun som Barn var hos den ovenfor omtalte Præsteenke i Sønder Wisning, maatte denne, der havde taget hende til sig i den Tanke at beholde hende,

stille sig ved hende, da hun ei forte sig saa aldeles vel op; men uden at nævne hvori hendes Forseelse bestod, og maa bemærkes, at dette skeete endog forend hendes Confirmation 1787.

Imod Slutningen af Forhørene beklagede hun sig over, at hun ikke har opdaget sit mordiske Forsæt, med hvilket hun i saa lang Tid gif svanger, for sin Sjælesørger, da Gjerningen saa vilde være bleven afvendt, men især beklagede hun sig over, at hun ikke havde givet sin Datter Tid til at gjøre sin Bøn til Gud, forinden hun ombragte hende.

Efterat Ovenanførte ved Forhørene var oplyst, blev Action beordret af Over:Øvrigheden. Actor for Underretten nedlagde Paastand om Straf efter 6—9—1 og Frdg. 6 Februar 1794. Defensor indstillede Delinquentinden til at hendommes til sikker Forvaring og et efter hendes Sundhedsforfatning passende Arbeide i Wiborg Tugthuus hendes Livstid. Underretsdommen af 20 September 1824 var overensstemmende med Actors Paastand, efter hvilken Dom Arrestantinden indstillede sig til Hans Majestæts Naade. Imidlertid gif Sagen ifølge dens Natur Instantserne igjennem.

Wiborg Landsøverrets Dom af 21 Marts 1825 stadfæstede Underrets Dommen paa det nær at Boeslods og Jords Forbrydelse efter Forordningen af 24 September 1824 bortfaldt.

Ifølge Høiesterets Dom af 6 Juni 1825 indfattes Delinquentinden i Wiborg Tugthuus paa Livstid under taalelig Bevogtning.

Drengen Lars fra Salten Bye, tiltalt for Mordbrand og Tyverie;

(oplæst i Studenterforeningen den 11 Febr. 1826.)

Fra Gaardmand Jens Jensen paa Haarups
Mark blev den 10 Juli 1825 anmeldt til Sognefog-
den i Linaae, at der havde været Ild i den i hans
Kjokken staaende Seng, hvilken dog lykkeligen var
bleven dæmpet; Formodningen var for, at hans
Bogter, en Tjenestdreng Lars Pedersen fra
Salten Bye havde paasat Ilden. Denne Anmel-
delse blev strax af Sognefogden indberettet til Dom-
meren i Skanderborg, Politirets:Udsesfor Blich-
feldt, der beordrede Drengen anholdt og ført til
Forhør, der holdtes den 14de s. M.

De nærmere Omstændigheder ved selve Ilden
ere følgende:

Den 10 Juli var Gaardmand Jens Jensen
tilligemed sin Kone ved et Bryllup i Linaae, hvorfra
de først kom hjem om Aftenen. Ingen var ved Hus-
set undtagen deres Børn, en Søn Anders og en

Datter Ane samt Tjenestedrengen Lars Peder, sen. Om Eftermiddagen mellem Kl. 4 og 5 brød Ilden ud, og opdagedes derved, at Datteren Ane, der var især med at stryge Basketoi i det Værelse, der stod op til Kjøkkenet, just vilde gaae ud i samme i den Hensigt at hente sig en varm Strygebolt. I det hun kom ind i Kjøkkenet, stod den der staaende Seng i Luer. Hun gjorde strax Anskrig, hvorved Broderen Anders, Drengen Lars samt endeel Andre af Naboelaugene kom tilslende. Anders forsøgte at dæmpe Ilden ved at springe op i Sengen og sammentrampe Halmen; men dette hans Forsøg vilde ikke lykkes. Imidlertid havde de Tilslende tilflæbt endeel Vand, og deels ved Hjælp heraf, deels derved at Dynerne i Sengen hurtigen kastedes ud af Huset, blev Ilden lykkeligen dæmpet. Imidlertid ere alle Deponenter dog enige i, at Ilden allerede havde greben saavidt om sig, at den, efter hvad selve Rettens Skjøn bestyrker, var meget farlig for hele Huset, og at der, hvis Folk ei vare komne saa hurtigen til, kun behøvedes faae Dieblig for at Loftet var bleven antændt, og Huset saaledes havde været uden Rædning.

Den første Mening om Ildens Oprindelse, maatte naturligviis, da, som bemærket, Sengen stod i Kjøkkenet eller rettere, som brugeligt i den Egn, i det samme Værelse, hvor Skorstenen be-

fandt sig, være, at den, som Man siger, var opkommen af sig selv. Det oplystes imidlertid snart, at dette ei kunde være Tilfældet. Distancen mellem Skorstenen og Sengen var, efter hvad Retten selv, ved at begive sig til Aastedet, har bemærket, ikke mindre end 7 Alen. Sengen bestod egentlig i en Alkove, for hvilken hængte Gardiner, der ved Ildens Udbrud vare tiltrukkede. Dette alene maatte sætte det uden for al Tvivl, at Ilden havde været paasat, dersom Man ikke endydermere ved at undersøge Sengen havde i den under Dynerne værende Halm fundet en udbrændt Glød.

Saaliden Grund, der end ellers var til at fatte Mistanke mod Drengen Lars, saa meget mindre, som han ved Ildens Udbrud var flittig med at bære Vand til at slukke Ilden, og ligesom de andre Børn viste Forstrækkelse og græd, saa havde hans Husbond Jens Jensen dog strax, efterdi der ikke var nogen Anden mod hvem han kunde fatte en saadan, formodet, at det maatte være ham, der havde forarsaget denne Ulykke; isærdeleshed da Man fortalte, at han rimeligen havde opholdt sig i Kjøkkenet, dengang Gløden maatte være bleven lagt i Sengen.

Jens Jensen yttrede desaaarsag denne sin Formodning i sin Anmeldelse til Sognefogden, men han havde ikke talt til Lars om det Paaserede,

førend om Aftenen, før Forhøret begyndte, da han forsøgte at paadutte ham det, ved at spørge ham: hvad der havde bevæget ham til at sætte Ild paa Gaarden? Drengen gav til dette Spørgsmaal intet Svar, men gav sig til at græde.

Da Lars kom fra Forhøret, tilstod han strax, og skjøndt den Grund, han opgav til denne sin Forbrydelse, var i og for sig lidet antagelig, har dog den Alabenhjertighed, hvormed han tilstod factum med dets Biomstændigheder, saavel som denne hans Forklarings Overensstemmelse med de øvrige Deponenters og med andre i Sagen erhvervede Oplysninger, sat det uden for al Tvivl, at han virkelig var Gjerningsmanden. Det er saaledes bragt til al Rimelighed, at han virkelig havde været ene i Kjøkkenet paa den Tid, da Ildspaaføttelsen maatte formodes at være skeet. Deponentinden Maren Andersdatter forklarer, at hun omtrent en halv Time, førend Anskrig blev gjort, gik gjennem Jens Jensens Kjøkken, efterat have været inde at tale med Ane Jensdatter, hvor hun traf Lars staae uden at bestille noget. Da hun spurgte ham, om han ei skulde ud at spille Regler med de andre Dreng, svarede han kort: nei! han saae til lige noget bredagtig ud.

Selv forklarer han om Tildragelsen saaledes: Den Dag, som fortalt, at hans Husbond og

Madmoder var til Gilde, var han ved Middagstid tilligemed endeel andre af Byens Dreng forsamlede udenfor Jens Jensens Huus for at spille Regler. Da de havde spillet nogen Tid, kom en Husmand af Haarup ved Navn Anders Lottrup, der havde arbeidet som Daglønner hos hans Husbond, og beskyldte ham for at have bortkøstet en ham tilhørende Lommekniv, idet han sagde, at han enten vilde have Kniven igjen eller ogsaa udbetalt 8 Sk. Da Comparsenten nægtede at have bortkøstet Kniven, truede Anders Lottrup ham med "at give ham paa hans Rykstykker derfor". Dette stemmer med flere af de da Tilstedeværendes Forklaringer, dog lægge disse til, at Anders Lottrup aldeles ikke gjorde nogen Mine til at realisere sin Trudsel. Anders Lottrup selv forsikrer, at han ifkun havde sagt det af Lars Omforklarede i Spøg; thi Kniven, han forlangte tilbage, var ikke mere betydelig, end at han, da han og Lars kort Tid før havde været i Handel om den, kun havde forlangt 8 Sk. for den, men da Lars ikke havde villet give mere end 6 Sk. blev der intet af Købet.

Kniven, siger Lars, nogle Dage iforveien at have laant af Ane Jensdatter. Da han havde brugt den, leverede han den igjen til Jens Jensens Son; senere har han ikke seet den. Pigen Ane, der i denne Henseende afhørtes, deponerer,

at Lars vel for nogle Dage siden fandt Anders Lottrup's Kniv i en Skuffe, og sagde han da, at han vilde benytte den ved Forfærdigelsen af en Karbørste, hvilken han ogsaa virkelig forfærdigede og gav hende. Hun veed ikke, hvor Kniven siden blev af. Anders Jensen forklarer, at Lars efter at have brugt Kniven til Karbørsten, tog den med sig til Silkeborg for at skjære sig en Medestang; men da havde han den tilbage og lagde den paa Bordet.

I sin Relation af factum forklarer Tiltalte endvidere:

Efter at Anders Lottrup som anført havde udladt sig til ham, lagde han sig hen paa en Dige i Nærheden, hvor han ifølge de øvrige Deponenters Forklaring laae et Par Timer, indtil Anders Jensen vækkede ham for at gaae ud med Kvæget. De Tilstedeværende antog, at han sov, da Anders Jensen maatte to Gange kalde paa ham, inden han stod op.

Da Anders Lottrup, bliver Tiltalte ved, saaledes uden Marsag havde skjændt paa ham, blev han fortrydelig, gik ind i Kjøkkenet, tog i sin Harne en Glød fra Ildstedet, — og kastede den i Sengen, som stod i Kjøkkenet. Derpaa gik han ind i den tilstødende Stue, hvor hans Husbonds Datter var, for at bede hende hjælpe sig Creaturene ud; men da denne formedelt andre Forretninger undslog sig for

at hjælpe ham, løb han ud i Gaarden i den Hensigt at bede Anders Jensen derom. Han havde endnu ikke truffet denne, da han hørte Ane gøre Anskrig om Ild. Han løb derfor strax tilbage, og da han saae, at Ilden var udbrudt i Sengen, og at Ulykken saaledes var affødt kommen ved ham, gav han sig til at græde og hjalp de øvrige Tililende at bære Vand, men turde ikke udlade sig med, at Ilden var forarsaget ved ham.

Ved denne Fremstilling af Sagen kunde Retten naturligtviis ikke blive staaende, den maatte undersøge, om ingen anden vigtigere Bevæggrund til den nævnte Forbrydelse kunde findes.

Jens Jensen forklarer i denne Anledning, at han, paa Grund af, at Lars havde ladet Creaturene gaae ind i Naboens Korn, for en tre Uger siden havde truet ham med Brygl, dersom det skeete oftere; men han hverken troer, eller har nogenstinde bemærket, at Lars derfor bærer noget Nag til ham; — og Tiltalte, der nu atter examineertes, forsikkrer, at han ved at kaste Gløden i Sengen aldeles ikke havde noget Ondt ifinde mod sin Husbond, mindst at afbrænde hans Gaard; thi han havde aldeles intet imod ham; — men saa udtrykker han sig, "han blev saa vaandt over Anders Lottrup's Tiltale", at han, efterdi han ikke turde yttre sin Harne mod denne, syntes at skulde øve sit Raserie

imod Noget, ligemeget hvad, der forekom ham. I dette Raserie var det han greb til at kaste Ild i Sengen, uden at det forøvrigt i mindste Maade laae i hans Hensigt at stifte Ildbrand. Mærkeligt er det, at i hele den Tid, der forløb fra, at Gjerningen var udøvet, indtil Ane Jensdatter gjorde Anskrig, hvilket ikke kan have været meget kort, da Lars, efterat Bløden var kastet i Sengen, opholdt sig i Stuen hos Ane Jensdatter, medens hun strøg et Hue, — i hele denne Tid tænkte Tiltalte ikke det mindste paa, hvad der kunde følge af hans fortvivlede Fremfærd; ja, da han, som fortalt, forlod Ane, og gik ud gennem Rjøskenet for at bede Anders hjælpe sig med Dvæget, lagde han end ikke Mærke til, om Ilden var udbrudt, eller tænkte paa sligt. Sandelig et psykologisk Phænomen!

Paa Spørgsmaal, om han ikke havde tænkt paa at hævne sig paa Anders Lottrup derved, at dennes Huus ved den opkomne Ildløs ogsaa kunde blive lagt i Aske, forsikkrer han, at han desangaaende ingen Forestilling har gjort sig. Da Jenssens Gaard laae i selve Byen, hvorimod hiins Huus var udflyttet paa Marken, saa kan der til saadan Formodning heller ikke være nogen rimelig Grund. Ligeledes paastaaer Tiltalte, at Forbrydelsen ikke var motiveret ved den Tanke, at han

paa denne Maade kunde faae Anders Lottrup til at glemme Kniven; men den var ene og alene en Følge af hans Harm.

Ved at overveie, hvor ubetydelig en Gjenstand det var, Disputen med Anders Lottrup angik; hvor lang Tid efter at den havde fundet Sted, at det var, Gjerningen skeete; — at Tiltalte i denne Mellemtid havde sovet et Par Timer; ved at see hen til flere Deponenters Forklaring, at Lars vel lod til at være vred, da Anders Lottrup tiltalte ham, men ingenlunde i nogen høi Grad, og at han senere, da han havde sovet, slet ikke syntes forbittret; ligesom og, at Ane Jensdatter ikke havde bemærket ham, da han, som omforklaret, opholdt sig hos hende efter Forbrydelsens Udøvelse, opbragt eller i nogen usædvanlig Sindstemning; — saa er det klart, at Retten endnu maatte fortsætte sin Undersøgelse om Motivet til Forbrydelsen.

Ved Inquisition, om ikke stærke Drikkes Nydelse kunde have indflameret Tiltalte, ere flere Deponenter enige i, at der ved Reglespillet intet blev nydt, in specie spiritueuse Drikke, og Lars ikke i ringeste Maade var forfalden til Drukkenskab. Med Hensyn hertil har Inquisitus dog viist nogen Uoverensstemmelse i sine Forklaringer. I eet af de første Forhører siger han nemlig, at han den Dag, Ilden paafattes, ikke har nydt Brændeviin eller andre spi-

rituense Drikke; senere derimod fremstod han og erklærede, at han ikke længer vil lægge Dølgemaal paa, at han nysnævnte Dag havde nydt nogle "Fordraaber", som Anders Jensen havde givet ham, da han om Formiddagen Klokket 10 kom hjem med Dvæget. Han tog kun en liden Dram, men blev dog noget ør i Hovedet, skjøndt ingenlunde beskjænknet, ei heller sattes han derved i en saadan Forfatning, at han ikke vidste, hvad han foretog sig. — Han har ikke tilstaaet dette før, siger han, fordi han frygtede for, at Man ved denne Angivelse skulle opdage, at hans Husbond brændte Brændeviin, og at han saaledes mod sin Villie skulle blive Uarsag til dennes Fortred. Herved maa ikke blive ubemærket, hvad af Arrestforvareren er angivet, at Lars nemlig efter Opgivende af den med ham i samme Afstykke siddende Arrestant, nogle Dage før nysnævnte hans Tilstaaelse blev afgivet, havde gjort denne det Spørgsmaal, om Fordraaber var Brændeviin. Han kunde altsaa ikke før denne Tid siges at have sagt Usandhed, idet han benægtede at have nydt Brændeviin, eftersom han ikke selv derom var vidende.

Anders Jensen bekræftede paa given Anledning denne Arrestantens Forklaring. — Som allerede erfarede, var det imidlertid Kl. 10 om Formiddagen, at han havde faaet Fordraaberne, han spiste derefter Kl. 12 til Middag, spille derpaa Regler, og — end:

nu førend han udførte Gjerningen — sov han et Par Timer, efter hvilken Tid han selv forklarer ikke at have følt den mindste Ørhed, ligesom flere Depo- nenter, der endog før Middag havde talt med ham, intet Usædvanligt havde bemærket hos ham. Og — atter her gjentager han, at der ingen anden Grund eksisterede til Forbrydelsen, end at det i Udøvelsens Dieblik var ham "som om han skulde eller maatte sætte Ild paa Sengen". Ved denne Forklaring maatte altsaa Retten efter saaledes forgjæves gjentagne Undersøgelser om at udfinde et andet Motiv til Forbrydelsen, lade det berøve; det var nemlig ogsaa oplyst, at han intet manglede paa Forstandens Brug.

Angaaende Tilstaels generalia og vita anteacta indeholde de i Acterne forefundne Attester, Depositioner og hans egen Forklaring følgende Oplysninger. Tilstalte er født den 29 October 1809, altsaa ved Sagens Begyndelse 15 $\frac{3}{4}$ Aar gammel. Hans Fader døde for en halv Snees Aar siden. Han var hjemme hos sin Moder til for omtrent 4 Aar siden, da han kom ud at tjene. Før denne Tid var hans Forretninger at vogte Creaturer hos Een og Anden om Sommeren, og at løbe om og tigge. Han har aldrig været holdt til at gaae i Skole, — og har intet lært, naar han undtager, at han hos en Gaardmand Jens Linde, hos hvem han tjente i to Aar,

lærte at skrive, hvisaarsag han heller ikke er confirmeret.

Han har ikke været tiltalt eller straffet før, hvorimod de fremkomne Attester om hans Opførsel ikke alle ere gode.

Forvalter Eilertsen fra Silkenborg, hos hvem Tiltalte tjente fra 1 Mai 1824 til 1 Mai 1826 som Hyrbedreng, forklarer, at han maatte skille sig ved ham, fordi han var et i alle Henseender slet Subject, han var løgnagtig, tyvagtig og hengiven til Skarnsreger, der blot i Betragtning af hans Ungdom ikke bleve paatalte, han var ikke af hæftig Gemyt, men trodsig og haardnakket.

Sognepræst Nsmussen attesterer, at hans Rygte ei var godt, og at han skulde have begaaet adskillige smaae Tyverier, hvilke sidste imidlertid af Tiltalte benægtes.

Husmand Carisius fra Haarup forklarer, at han i sidste Foraar savnede en lille Tobakspibe, og da han ikke kunde have Mistanke mod Andre end Tiltalte, der af og til kom ind i hans Stue for at varme sig, naar han vogtede Gaar paa Heden; — gif Deponenten til ham og spurgte om Piben, — men Tiltalte svær paa ei at have taget den. Da Deponenten imidlertid truede ham med at lade et Die slaae ud paa ham, saaledes som Man i Almindelighed siger om Tyve, bragte Lars ham den og

tilstod, at han havde stjaalet den. Tiltalte vedgif denne Forklaring som rigtig, tilføiende paa given Anledning følgende nærmere Omstændigheder ved dette Tyverie. Nøglen sad i Dørren, da han gif ind i Stuen, hvor han tog Piben, som laae i Binsduet, hvilket af Carisius ogsaa indrømmes. Han forsikrer, at den eneste Grund, han havde til at begaae dette Tyverie, var fordi han syntes, "det var rart nok at have en Pibe". Piben var efter Vurderingen ikke mere end en Mark værd.

De Øvrige, hos hvem Tiltalte havde tjent, in specie hans nuværende Husbond Jøns Jensen havde intet imod ham at sige.

Tiltalte erklærer, at han veed, det er en stor Forbrydelse at sætte Ild paa anden Mand's Eiendom, og at Selvtægt er ulovlig.

Efterat ovenstaaende Oplysninger vare erhvervede beordredes under 20 August 1825 Action mod Lars Pedersen for Morbrand og Tyverie.

Den 14 September s. A. affagdes Underretsdommen, der antog, at Forbryderen efter sin Alder maa antages at have beregnet Følgerne af sin Handling at lægge Ild umiddelbar til brændbare Materialier, eftersom ellers ingen Overensstemmelse kunde tilveiebringes i hvad han havde foretaget sig. Hans efter Gjerningens Udøvelse udviste Egegylldighed og Sløvhed, maatte mere være et graverende

end mitigerende Moment. At Tiltalte hjalp til ved Ildens Slutning kunde ligesaa lidet relevere til hans Fordeel, da han i modsat Fald vilde have vaakt Mistanke mod sig. Det er iøvrigt, raisonnerer Underdommeren endvidere, ikke utænkeligt eller uden Exempel at den menneskelige Character kan antage en saadan Grad af Biddhed, at den kan søge Tilfredsstillelse af sin Hævn, uden/noget Hensyn, ved blot at stifte Ulykke paa, hvad der først forekommer, hvad enten det er den fornærmende Gjenstand eller en anden. At et saadant Sindelag har været den herskende hos Arrestanten, er saameget mere rimeligt, naar hensees til hans foregaaende Levnet. Til at constituere Begrebet om Mordbrand udfordres ei fjendtligt Sindelag imod den, hvis Eiendom Ilden paasættes. Efter saadant Raisonnement dømtes Tiltalte efter 6—19—1 saavidt samme er limiteret ved Forordningen af 24 September 1824, til at have forgjort sin Hals og steiles ic. Hvad Tyveriet angaaer, blev Straffen for dette Delictum absorberet ved den for hiint grovere dicteerte.

Viborg Landsoverretsdom af 14 November s. A., antog, at der ei var Grund til Anvendelsen af 6—19—1, efterdi Tiltalte vedblivende nægter at have havt til Hensigt at afbrænde Gaarden. Endvidere hedder det: det raae og udannede Menneske kan let ved ubetydelige Anledninger geraade i en saar

dan Sindstilstand, at det, saaledes som Arrestanten har forklaret at have været Tilfældet med ham, søger at udlade sin Forbittrelse ligemeget hvorimod, og uden at eftertænke, hvad Følgerne af dets Handlinger kunne blive; men — det skjønnes ikke, at andre Følger med Hensyn til Strafs Anvendelse kunde tilregnes det, end de, der ligefrem ere forudsæete og tilsigtede. Endskjøndt det vel er tvivlsomt, om Tiltalte var i en saadan Sindstemning, kan Muligheden heraf dog ikke nægtes, og den Omstændighed, at der forløb flere Timer fra den med Anders Lottrup forefundne Trætte indtil Gjerningen skeete, er ei til Hinder herfor, da han netop ved længere at gruble over den ham formeentligen tilføiede Fornærmelse, kan være bleven mere og mere forbittret. I andet Fald maatte Man antage, at Forbrydelsen var motiveret af blot Lyst til at skade. — Endskjøndt Overretten saaledes ikke har anseet Tiltalte for Mordbrænder, har den dog i Betragtning af hans Eiggylldighed mod Andres Belfærd, og af Motivet til Handlingen i Forbindelse med det af ham begaaede Tyverie, dømt ham til et Aars Forbedringshuus Arbeide.

Efter Høiesteretsdommen af 10 Januar 1826 blev Tiltalte indsat til Forbedringshuus Arbeide i Viborg Tugt og Forbedringshuus i tre Aar.